157. Torstaina 3 päivänä joulukuuta 1998

kello 18

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Toinen käsittely

1) Hallituksen esitys laeiksi rangaistusten täytäntöönpanosta annetun lain, tutkintavankeudesta annetun lain, pakkokeinolain ja kansanterveyslain muuttamisesta 6190

Hallituksen esitys 10/1998 vp
Lakivaliokunnan mietintö 17/1998 vp

2) Hallituksen esitys laiksi Valtion kiinteistölaitoksesta 6191

Hallituksen esitys 130/1998 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 54/1998 vp

3) Hallituksen esitys laeiksi eräistä arvopaperi- ja valuuttakaupan ehdoista annetun lain ja Suomen Pankista annetun lain 7 §:n muuttamisesta 6198

Hallituksen esitys 259/1998 vp
Talousvaliokunnan mietintö 33/1998 vp

Ensimmäinen käsittely

4) Hallituksen esitys hallinto-oikeuslaiksi ja siihen liittyväksi lainsäädännöksi ,,

Hallituksen esitys 114/1998 vp
Lakivaliokunnan mietintö 19/1998 vp
Lakialoite 90/1998 vp

5) Hallituksen esitys täydellisestä ydinkoekiellosta tehdyn sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä ja sopimuksen soveltamisesta sekä laiksi rikoslain muuttamisesta 6217

Hallituksen esitys 186/1998 vp
Ulkoasiainvaliokunnan mietintö 19/1998 vp

6) Hallituksen esitys laiksi nimilain muuttamisesta ..... ,,

Hallituksen esitys 193/1998 vp
Hallintovaliokunnan mietintö 15/1998 vp

7) Hallituksen esitys laiksi eläinlääkintä- ja elintarvikelaitoksesta annetun lain 3 ja 6 §:n muuttamisesta ..... ,,

Hallituksen esitys 216/1998 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö 13/1998 vp

8) Hallituksen esitys laiksi metsälain muuttamisesta 6221

Hallituksen esitys 218/1998 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö 14/1998 vp

9) Hallituksen esitys laiksi asumiseen perustuvan sosiaaliturvalainsäädännön soveltamisesta annetun lain muuttamisesta 6222

Hallituksen esitys 255/1998 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö 29/1998 vp
Lakialoite 65/1997 vp

10) Hallituksen esitys laeiksi työntekijäin eläkelain 1 c §:n, lyhytaikaisissa työsuhteissa olevien työntekijäin eläkelain 1 a §:n, taiteilijoiden ja eräiden erityisryhmiin kuuluvien työntekijäin eläkelain 1 a §:n sekä tapaturmavakuutuslain 1 a ja 57 §:n muuttamisesta 6224

Hallituksen esitys 256/1998 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö 30/1998 vp

Lähetekeskustelu

11) Valtiontilintarkastajain kertomus vuodelta 1997 ..... „

Kertomus 13/1998 vp

12) Lakialoite laiksi valtiontalouden tarkastuksesta annetun lain 1 §:n muuttamisesta 6240

Lakialoite 135/1998 vp (Mikko Elo /sd ym.)

13) Lakialoite laiksi työkyvyn arvioinnista 6242

Lakialoite 134/1998 vp (Mikko Elo /sd ym.)

14) Lakialoite laiksi eläkeläisneuvostoista 6243

Lakialoite 133/1998 vp (Mikko Elo /sd ym.)

15) Lakialoite laiksi tuloverolain 130 §:n muuttamisesta 6244

Lakialoite 138/1998 vp (Marjaana Koskinen /sd ym.)

16) Lakialoite laiksi ulosottolain muuttamisesta ..... „

Lakialoite 141/1998 vp (Kari Rajamäki / sd)

Puhetta johtaa toinen varapuhemies Törnqvist.

Nimenhuudossa merkitään poissa oleviksi edustajat Enestam, Heinonen, Jansson, Järvilahti, Kallis, Kanerva I., Karhunen, Kiljunen, Korkeaoja, Kuisma, Kurola, Lipponen, Markkula M., Markkula-Kivisilta, Niinistö, Norrback, Pehkonen, Penttilä, Pohjola M., Rantanen, Roos, Ryhänen, Tarkka, Vehkaoja ja Vuorensola.

Nimenhuudon jälkeen ilmoittautuvat edustajat Pehkonen, Pohjola M., Jansson, Lipponen ja Kallis.

Ilmoitusasiat:

Lomanpyynnöt

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat

tästä päivästä sairauden perusteella ed. Ryhänen, virkatehtävien perusteella edustajat Niinistö ja Norrback sekä muun syyn perusteella edustajat Kallis, Karhunen, Kuisma, Penttilä, Rantanen, Roos, Tarkka ja Vuorensola sekä

tästä ja huomisesta päivästä virkatehtävien perusteella edustajat Enestam, Heinonen, Korkeaoja ja M. Markkula sekä muun syyn perusteella ed. Kiljunen.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Hallituksen esitys laeiksi rangaistusten täytäntöönpanosta annetun lain, tutkintavankeudesta annetun lain, pakkokeinolain ja kansanterveyslain muuttamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys 10/1998 vp
Lakivaliokunnan mietintö 17/1998 vp

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on lakivaliokunnan mietintö n:o 17. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotusten yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelu:

Ed. Myllyniemi: Arvoisa puhemies! En puhu enempää yleiskeskustelun aikana, mutta tulen yksityiskohtaisessa käsittelyssä esittämään kolmanteen lakiin vastalauseen mukaista muutosta.

Ed. Aittoniemi: Rouva puhemies! Sen verran on syytä käyttää puheenvuoroa tästä asiasta, josta kyllä puhuin jo ensimmäisessä käsittelyssä, että meillähän on vankiloitten järjestys ja huumeiden käyttö vallan luistanut pois käsistä viimeisten vuosien ja vuosikymmenien aikana ja nyt, kun vankeinhoidossakin ovat uudet tuulet puhaltamassa, uusi johtaja astunut tehtäviin — toki vanhaakin on kunnioitettava, rauha hänen muistolleen — on tietysti syytä lähteä viimeistään tässä vaiheessa muuttamaan vankiloiden järjestystä. Tämän lainsäädännön yhteydessä, mitä nyt päätetään, tämä mahdollisuus annetaan vankeinhoidolle. Tätä lakia on ollut yhdessä valmistelemassa myöskin uusi vankeinhoidon ylijohtaja Markku Salminen, johon ainakin henkilökohtaisesti kovin luotan. Jos hänelle annetaan edes jonkinlaiset aseet, niin vankiloiden järjestys varmasti saadaan kuntoon.

Tämä laki olisi tullut ehkä vielä paremmaksi, mutta jollakin tavoin tämä pahanilmanlintu, perustuslakivaliokunta, on näitä asioita katsellut vain ihmisoikeuksien silmäkulmasta ja hiukan heikentänyt tämän lain eri pykälien tarkoitusta, mutta kohtuullisen tyytyväisiä voidaan olla. Kunhan ed. Myllyniemen tekemä esitys saadaan vielä korjattua, niin vankeinhoidossa ja vankiloiden järjestyksessä voidaan katsoa tulevaisuuteen suhteellisen luottavaisin silmin.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Toinen varapuhemies: Asian käsittely keskeytetään.

2) Hallituksen esitys laiksi Valtion kiinteistölaitoksesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys 130/1998 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 54/1998 vp

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 54. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelu:

Ed. Pulliainen: Arvoisa puhemies! Aivan lyhyesti tästä asiasta: Hallintovaliokunta antoi asiaan kuuluvan lausunnon, jossa se kiinnitti ... (Hälinää)

Toinen varapuhemies (koputtaa): Anteeksi, ed. Pulliainen. Pyydän käymään yksityiset keskustelut salin ulkopuolella, arvoisat edustajat.

Puhuja: Arvoisa puhemies! Jotta saisin huomiota, niin tulen eteen.

(Korokkeelta) Arvoisa puhemies! Huomion saavuttamiseksi muutama näkökohta: Hallintovaliokunta antoi valtiovarainvaliokunnalle tästä asiaankuuluvan lausunnon ja kiinnitti eräisiin keskeisiin näkökohtiin huomiota siinä, että tämä asia ei suinkaan ole mikään yksinkertainen läpihuutojuttu, että nyt vain siirretään nämä valtion kiinteistöt Kiinteistölaitokselle, vaan pitää erityisesti kiinnittää huomiota siihen, minkälaista kiinteistömassaa siirretään ja mikä siinä kiinteistömassassa on erityisen mielenkiinnon kohteena. Hiukan vajaan puolikkaan siirrettävästä kiinteistömassasta, jos näin voidaan sanoa, muodostavat yliopistot ja korkeakoulut.

Jos ajatellaan esimerkiksi Helsingin yliopiston päärakennusta ja sitä, olisiko se jollakin tavalla kilpailutettavissa johonkin muuhun käyttötarkoitukseen, niin jos tällainen operaatio suoritettaisiin, sitä ehkä pidettäisiin yleisesti ottaen johtavassa pääkaupungin sanomalehdessä kulttuurikatastrofina. Sehän saattaisi esimerkiksi Nokiaa kiinnostaa aika paljonkin, että se saisi näyttävän rakennuksen keskellä Helsingin kaupungin ydinkeskustaa ja Senaatintorin varrella pääkonttorikseen, sellaiseksi edustuspääkonttorikseen. Tällä tavallahan sille pystyttäisiin mittaamaan ja arvottamaan harvinaisen selvä arvo. Jos näin arvotetun arvon perusteella asetettaisiin vuokra, jonka Kiinteistölaitos siitä perii, se olisi huomattavan arvokas, ja pärjätäkseen tässä kilpailussa yliopiston pitäisi käyttöönsä otetuista varallisuuksista melkoinen osa osoittaa tähän tarkoitukseen. Silloin humboldtilaisen sivistysyliopiston perimmäinen tarkoitus palvella suomalaista yhteiskuntaa hämärtyisi kutakuinkin täydellisesti.

Toisin sanoen tässä asiassa täytyy olla aika tavalla maltti mukana, ja erikoisen vaaralliselta tämä kuulosti siinä mielessä, että tämän perustettavan laitoksen johtaja kävi esittelemässä markkinaehtoisuutta, jota hän piti arvona sinänsä yli kaikkien muitten arvojen, ja se kuulosti aika pahalta suorastaan. Tässä katsannossa ne lausumat, jotka hallintovaliokunta ehdotti valtiovaroille lausuttaviksi, näyttävät ihailtavasti tulleen huomioon otetuiksi.

Sama koskee myös kulttuurihistoriallisesti arvokkaita rakennuksia. On aivan selvä asia, arvoisa puhemies, että niissäkin täytyy olla maltti mukana niin, että tämä kansallisomaisuus säilyy tuleville sukupolville asiaankuuluvalla tavalla eikä jollakin Kiinteistölaitoksen vuokrahinnoittelulla pilata tätä asiaa.

Sitten vielä muuan näkökohta. Se liittyy muun muassa yliopistoissa ja korkeakouluissa oleviin opiskelija- ja henkilökuntaruokaloihin erikoisesti opiskelijoiden kannalta. Nythän tämä järjestelmä on subventoitu, ja on erittäin tärkeää, kun opiskelijaruokailu on itsessäänkin subventoitu, ettei koko tällä operaatiolla vaaranneta niitä opiskelijoiden maksamia aterian hintoja, jotka nyt ovat vallitsevia. Toisin sanoen tässäkin täytyy löytää jokin järkevä ratkaisu, ja tämä aiheuttaa tietysti sen, että toisaalta, kun Kiinteistölaitos tulouttaa tulojaan valtiolle, niin mitalin toisella puolella, oliko se nyt 75 miljoonaa markkaa, täytyy osoittaa varallisuutta opiskelijaruokaloiden vuokrasubventioon, jos Kiinteistölaitos ryhtyy näitä vuokria relevantteina perimään.

Toisin sanoen on hyvä, että viestit hallintovaliokunnasta ovat tulleet valtiovarainvaliokunnassa huomioon otetuiksi ja mietintö on saanut sille asiaankuuluvan kunniallisen sisällön.

Ed. Dromberg: Arvoisa puhemies! Haluan myös kiittää valtiovarainvaliokuntaa, että se on ottanut hallintovaliokunnan omat lausumat hyvin vahvasti huomioon, koska todella osoittautui olevan ongelmia tietyiltä osin.

Ed. Pulliainen toi esille yliopistojen tilanteesta, että 45 prosenttia uudesta kiinteistölaitoksen omaisuudesta on nimenomaan yliopistoja ja niiden tiloja. Siellä oli huoli, että hallintoelimeen eli hallitukseen ei ehkä ole ajateltukaan yliopistojen edustajaa, mutta hallintovaliokunta hyvin painokkaasti lausui siitä. Olen iloinen, että valtiovarainvaliokunta on myös omassa mietinnössään ottanut tämän esille, että huomioidaan myös edustus tässä elimessä.

Sen lisäksi yksi asia, mikä oli hyvin vahvasti esillä, oli Rajavartiolaitoksen rakennusten ja kiinteistöjen luovuttaminen Kiinteistölaitokselle. Olen erittäin iloinen siitä, että valtiovarainvaliokunta on ottanut huomioon sen, että Rajavartiolaitos säilyisi itsenäisenä myös tulevaisuudessa.

Ed. Väistö: Arvoisa puhemies! Ed. Dromberg otti esiin Rajavartiolaitoksen erityisaseman.

Hallintovaliokunta oli syksyllä vierailulla valtakunnan itärajalla ja tutustumassa Rajavartiolaitoksen toimintaan. Ainakin siellä matkalla olleille kävi selväksi, että on mahdoton ajatus siirtää Rajavartiolaitoksen tiloja Valtion kiinteistölaitoksen hallintaan ja hoitoon. Ainakin se tulee monin tavoin ongelmallisemmaksi ja myös kalliimmaksi.

Tästä syystä se kannanotto, mikä sisältyy sekä hallintovaliokunnan lausuntoon että erittäin hyvällä tavalla myös valtiovarainvaliokunnan mietintöön, on varsin perusteltu.

Yliopistojen ja erityisesti opiskelijoiden aseman kuin myös henkilöstöravintoloiden osalta mielestäni kannanotto on myös paikallaan. Meillehän kävi selväksi, että ne kustannukset, jotka tästä voivat liikelaitosmuodossa syntyä näitä palveluja tuottavalle yritykselle korkeakoulussa, voivat merkitä jopa 10 markan lisäkustannusta aterian hintaan. Tästä syystä on välttämätöntä, että tämä ongelma ajoissa tiedostetaan ja estetään näiden kustannusten siirtyminen opiskelijoiden kannettaviksi. Tähänkin asiaan on tässä hyvällä tavalla kiinnitetty huomiota.

Ed. Olin: Arvoisa puhemies! Tätä kysymystä on tarkasteltava myös yliopistojen ja korkeakoulujen autonomian näkökulmasta.

Olen sitä mieltä, että Valtion kiinteistölaitoksen toimintamalli ei välttämättä toimi parhaiten nimenomaan yliopistojen kohdalla. Kun otetaan huomioon, että todellakin koko kiinteistömassasta lähes 50 prosenttia on yliopistojen ja korkeakoulujen kiinteistöjä, on välttämätöntä, että näiden keskeisten tahojen edustus turvataan Kiinteistölaitoksen johdossa.

Tiedossamme on, että yliopistot ovat joutuneet viime vuosien aikana toteamaan kymmenien miljoonien vajeen vuokraan menevissä varoissaan, koska opetusministeriön budjettialalta yliopisto saa varansa. Valtion kiinteistölaitos taas hinnoittelee omalta osaltaan vuokransa.

Silloin kun Valtion kiinteistölaitos aloitti ja loi toimintamallinsa, monelta osin yliopistojen toiminnoissa muun muassa siivous- ja siisteyspuolella tapahtui selvä tason alennus johtuen siitä, että siivoojien vakansseja poistettiin tuntuvasti, jopa niin paljon, että monet työntekijät joutuivat työterveyskysymysten pariin kohtuuttoman työtaakan kasvaessa.

Olen myös sitä mieltä, arvoisa puhemies, että Valtion kiinteistölaitos nimenomaan yliopistojen toimialueella edustaa mallia, jonka toimintaa on jatkossakin seurattava tarkoin.

Ed. S a s i : Arvoisa puhemies! Sinänsä hallituksen esitys Valtion kiinteistölaitoksesta on perusteltu, ja uskon, että se varmasti tulee tehostamaan kiinteistöjen hoitoa ja ylläpitoa.

Mutta on totta, kuten täällä puheenvuoroissa on tuotu esille, että yliopistojen osalta saattaa esiintyä joitakin ongelmia, koska yliopistojen tilat ovat yleensä suunniteltuja juuri yliopistojen tarkoituksiin. Tältä osin on tärkeätä, että seurataan, mikä on nimenomaan hinnoittelupolitiikka vuokrien osalta Kiinteistölaitoksen toimesta.

Siitä syystä valiokunta on laittanut selvän lausuman, jossa lähdetään siitä, että edellytetään, että yliopistojen ja korkeakoulujen käytössä olevien kiinteistöjen osalta käytetään edelleen nykyisiä vuokranmääritysperusteita ja vuokrataso siten säilytetään kohtuullisena eli otetaan huomioon se, että vaikka Helsingin yliopistolla on Helsingin keskustassa tiettyjä tiloja, niitä ei suoranaisesti verrata liikekiinteistöihin, jotka ovat toisella puolella katua, vaan muistetaan näiden tilojen historialliset perinteet ja myös varsinainen käyttötarkoitus. Uskomme saatuamme tiettyjä vakuutuksia sekä ministeriön että Kiinteistölaitoksen taholta, että näin varmasti käytännössä tulee tapahtumaan. Jos näin ei tapahtuisi, siinä tilanteessa eduskunnan on syytä puuttua ministeriön kautta Valtion kiinteistölaitoksen toimintaan.

Ed. Pehkonen merkitään läsnä olevaksi.

Ed. D r o m b e r g : Arvoisa puhemies! Olen erittäin ilahtunut ed. Sasin käyttämästä puheenvuorosta siinä mielessä, että jos vuokrat nousevat kohtuuttomiksi, silloin puututaan tilanteeseen.

Toisin vielä esille keskustelun arvokkaista ja kulttuurihistoriallisesti merkittävistä rakennuksista. Valiokunnassa saimme asiantuntijalausunnoista tietää, että yli 800 tällaista kohdetta on olemassa. Kun ne ovat myös kulttuurihistoriallisesti ja Suomen historian kannalta hyvin merkittäviä rakennuksia, valiokunta katsoi, että hallitus on velvoitettava laadituttamaan valtion rakennuskannan suojelustrategia, joka olisi ohjeena kiinteistöjen haltijatahojen toiminnassa. Mielestäni tällainen strategia todella pitäisi luoda, jotta nämä kulttuurihistoriallisesti arvokkaat rakennukset pystyttäisiin säilyttämään myöskin tuleville polville.

Rajavartiolaitoksen tilanteesta vielä sikäli, että ainakin asiantuntijoiden mukaan asia todellakin on vielä auki ja varmasti päästään tähän tavoitteeseen. Yksi tärkeä asia, johon valiokunnassa kiinnitettiin huomiota, on se, että rajaalueillahan eivät saa kaikki liikkua, elikkä ne henkilöt, jotka siellä ovat, tarvitsevat luvan. Kun Rajavartiolaitoksessa on hyvin käteviä henkilöitä työssä, he voivat myös itse huolehtia kiinteistöistä. Toisin sanoen jos kutsutaan pitkän matkan päästä huoltomiehiä ja korjausmiehiä, se tulee paljon kalliimmaksi kuin jos omat miehet hoitavat nämä asiat, mitä tässä nyt vaaditaan.

Ed. K e k k o n e n : Arvoisa rouva puhemies! Jatkoksi ed. Drombergille en malta olla kertomatta koskien Rajavartiolaitosta, kuinka omalaatuisia ja hankalia tilanteita saattaa syntyä.

Kun Rajavartiolaitoksen ongelmat nimenomaan tämän lainsäädännön yhteydessä ovat mitä keskeisimmät, Virolahdella, rajalla, tapahtui niin, että aivan kelpo Rajavartiolaitoksen rakennus poltettiin viranomaisten toimesta, siis tuikattiin tuli nurkan alle ja poltettiin pois kuleksimasta. Ihan täsmällisesti en kaikkia syitä toki tunne, miksi näin tehtiin, mutta näin suomalaisiin oloihin ratkaisu kieltämättä oli aika ongelmallinen.

Onkin hyvä, että valiokunta aivan erityisesti on pohdiskellut Rajavartiolaitos-problematiikkaa. Siihen liittyvät tietysti myös kansallisen turvallisuuden kysymykset. Huojentavaa on kuulla ja tietää se, että nyt Rajavartiolaitoksen käytössä olevia kiinteistöjä koskeva selvitystyö on käynnissä. Toivottavasti selvitystyö päätyy siihen, että milloinkaan enää ei tarvitse tehdä sen kaltaisia ratkaisuja, että pitää valtion viranomaisten toimesta polttaa valtion omaisuutta.

Ed. V i l j a m a a : Arvoisa rouva puhemies! Toivottavasti Valtion kiinteistölaitos liikelaitoksenakin toimii tasapuolisesti vuokralaisiaan kohtaan. Tässäkin salissa on hyvin kuulunut puheenvuoroina nyt yliopiston ja Rajavartiolaitoksen ääni, mutta kuinkahan hyvin kuuluu kolmen valtion erityisoppilaitoksen, kehitysvammaisten oppilaitoksen ääni? Kauhulla niissä on jo odotettu, millaisia vuokrankorotuksia tulee, kun toimitaan vanhoissa kiinteistöissä ja vielä suojeltavissa rakennuksissakin ja osin epätarkoituksenmukaisissa tiloissa, jos vuokraa aletaan periä sillä kaavalla, mitä neliömäärä edellyttää. Toivottavasti molemmat valiokunnat ovat havainneet myös näiden yksittäisten pienten alueiden problematiikan ja sen, etteivät opetuskustannukset

nousisi kohtuuttoman kalliiksi, jos vuokrat nousevat pilviin.

Ed. M i k k o l a : Arvoisa puhemies! Hyväksyn lakiesityksen ja sen tavoitteet sinänsä, mutta kyllä minulla henkilökohtaisesti on se käsitys, että Valtion kiinteistölaitoksesta tulee valtio valtiossa. Näin on käynyt kuntien kiinteistölaitoksissa järjestään isoissa kunnissa. Ne toimivat liikeperiaatteella. Ne määrittelevät vuokran käytännössä. Ei ole muutoksenhakumahdollisuuksia, ei pullikointimahdollisuuksia eikä monta kertaa valinnanmahdollisuutta siirtyä mihinkään muuallekaan; ei ole tarjolla sellaisia paikkoja eikä jatkuvaa muuttoa voi muutenkaan tehdä.

Vaikka valtiovarainvaliokunta on huomannut ongelman yliopistojen ja korkeakoulujen kohdalla, kyllä sama ongelma, vuokranmääräämisperusteet, on kaikkien käyttäjien kohdalla. Oikeastaan tärkeä lausuma tässä olisi ollut se, että annettaisiin selvitys sanotaan parin kolmen vuoden kuluttua, mikä on tilanne, miten Kiinteistölaitos on kokonaisuutena toiminut, koska käytännön mahdollisuudet vuokralaisilla vastustaa vuokrankorotuksia ja erilaisia määrittelyperusteita ovat aika olemattomat.

Toisaalta on nähtävissä myöskin valtion intressi siinä suunnassa, että kokonaiskonsernin tarpeet on taas niin huolehdittava, että kaikki kunnossa olevat ja käytettävissä olevat tilat tulisivat mahdollisimman tehokkaasti käytettyä, etteivät taas laitokset turhaan menisi muihin vuokratiloihin vaan käytettäisiin valtion olemassa olevia vuokratiloja.

Ed. M. Pohjola merkitään läsnä olevaksi.

Ed. L u h t a n e n : Arvoisa rouva puhemies! Yliopistolaitos on kansallinen instituutio, ja sillä on ihan oma erikoisluonteensa, mihin valiokuntakin viittaa. Tästä syystä minkäänlaisten organisatoristen järjestelyjen ei tule vaikeuttaa, saatikka hankaloittaa yliopistolaitoksen toimintaa. Tästä syystä minusta lausuma on erinomainen. Itse asiassa kun kuuntelin ed. Mikkolan puheenvuoroa, varmasti on näin, että tilannetta täytyy myös seurata ja jossakin vaiheessa saada selvitys tilanteesta.

Opiskelija- ja henkilöstöravintoloiden vuokran ja käyttökorvauksien periminen on minusta monessa mielessä hyvin käsittämätöntä. Tästä syystä pidänkin erittäin tärkeänä sitä valiokunnan ottamaa kantaa, että edullisella opiskelija- ja henkilöstöruokailulla on vakiintunut asema ja se pitää säilyttää myös tulevaisuudessa. Minä toivon, että nimenomaan tätä tilannetta seurataan. On erittäin huono tilanne, jos vuokrien ja käyttökorvausten johdosta henkilöstö- ja opiskelijaruokaloiden ruokien hinnat nousevat. Tällähän on erittäin negatiivinen vaikutus ruokailun käyttöön ja tätä kautta koko kansanterveyteen.

Tuntuu näin, että vasta vastikään on opiskelija- ja henkilöstöruokaloitten tilanteessa päästy hyvälle uralle ja pystytty kiinnittämään huomiota työpaikkaruokailun terveellisyyteen ja merkitykseen. Nyt pelkään pahoin, että hinnankorotukset aiheuttavat tässä, mikäli ne ovat tulossa, erittäin suurta kielteistä vaikutusta. Tästä syystä toivon todella, että subventiojärjestelyjen valmisteluun vuoden aikana ryhdyttäisiin todella ja pidettäisiin huolta siitä, että ruokien hinnat eivät nousisi tämän takia.

Ed. L a i t i n e n : Arvoisa rouva puhemies! Siitä johtuen, että jaosto ja valiokunta pelkäsivät, että Valtion kiinteistölaitoksen osalta käy niin, kuin ed. Mikkola täällä epäili, että se rupeaa toimimaan niin kuin valtio valtiossa, ponsi sitten muotoiltiin. Tosin on sanottava, että kun täällä todetaan, että vuokrataso säilytetään kohtuullisena, niin se on aina sitten eri kysymys, mitä sillä kohtuullisella tarkoitetaan. Joka tapauksessa tätä asiaa nyt seurataan hyvin tarkoin.

Yksi asia, mikä mietinnössä kannattaa myöskin edustajien huomioida, on asia, jota käsitellään toisen lisätalousarvion yhteydessä, elikkä siirretään valtion kiinteistöomaisuutta perustettavalle yhtiölle. Tämä yhtiö, jonka perustaminen on tarkoitus toisen lisätalousarvion yhteydessä hyväksyä, hyvin todennäköisesti jossakin vaiheessa rupeaa realisoimaan eli myymään ulos kiinteistöomaisuutta. Tässä on tietenkin oltava tarkkana, että ei myydä sellaista kiinteistöomaisuutta, mikä on valtion kannalta ja meidän kannaltamme välttämätöntä.

Ed. K u o s m a n e n : Arvoisa rouva puhemies! Minun mielestäni on erittäin hyvä asia, että Valtion kiinteistölaitos perustetaan, koska tänä päivänä kiinteistöt on hoidettu erittäin hajanaisesti viraston puitteissa. Nyt saadaan yhtäläiset säännöt Kiinteistölaitokselle ja ennen kaikkea kustannusvastuu huomioidaan vuokrissa. Eli minusta on väärin, että valtion veromarkoin kustannetaan kiinteistöjen hoitokuluja.

Yhteen asiaan olisin vielä puuttunut. Nyt kun Arsenalin riidattomat kiinteistöt on tarkoitus siirtää Valtion kiinteistölaitokseen, niin minusta olisi parempi systeemi perustaa valtion kiinteistöpörssi, johon Arsenalin riidattomat kiinteistöt siirrettäisiin ja samalla valtion tyhjät kiinteistöt. Esimerkiksi Suomessa on paljon varuskuntia, joiden rakennukset eivät ole käytössä tällä hetkellä. Tällä tavalla saataisiin yksityiset sijoittajat kiinnostumaan kiinteistöistä. Muuten valuu ihan hukkaan esityksen idea, että pystytään paremmin hyödyntämään valtion kiinteistöjä jatkossa.

Ed. O l i n : Arvoisa puhemies! Mielestäni ed. Kekkonen toi esiin erinomaisen esimerkin siitä, miten voidaan tuhota valtion omaisuutta. Juuri jotta näin ei tapahtuisi, tähän asiaan pitää saada myös kontrollia ja seurantaa mukaan.

Mitä ed. Mikkola vuorostaan totesi, olen samaa mieltä. Liikelaitoksista tulee helposti valtioita valtiossa. Ne määrittelevät hinnat itsenäisesti, ja niiden liiketuottotavoitteet myös suhteessa esimerkiksi yliopistojen tavoitteisiin ovat sellaiset, että ne eivät sovellu keskenään yhteen. Siksi edustankin kantaa, että olisi ehkä kuitenkin harkittava, että esimerkiksi yliopistoilla juuri autonomiansa takia omat kiinteistöt voisivat olla omassa käytössä.

Myös ed. Mikkolan ajatus, jopa esitys, että selvitys Valtion kiinteistölaitoksen toiminnasta tehtäisiin kahden vuoden kuluttua, on erinomaisen kannatettava.

Ed. V ä i s t ö : Arvoisa puhemies! Tässä on esitetty kritiikkiä Valtion kiinteistölaitoksen perustamiseen ja sen mahdollisiin toimenpiteisiin liittyen. Kriittinen arvio on varmasti paikallaan. Hallintovaliokuntahan korosti lausunnossaan, että lainsäädännön avoimuudesta ja uudistuksen tärkeydestä johtuen olisi tarpeen seurata uudistuksen toimeenpanoa ja arvioida täällä eduskunnassa tuloksia.

Minusta on syytä korostaa niitä yhteiskunnallisen kokonaisedun kannalta tärkeitä periaatteita, joita tähän uudistukseen liittyy. Ed. Viljamaa otti esille eräitä näkökohtia sellaisten niin sanottujen heikkojen osapuolten osalta, joiden vuokranmaksukyky on hyvin rajallinen. Sama koskee kokonaisuutta. Kun tuottovaatimukset asetetaan ja liikelaitoksena toimitaan, niin silloin on vaara, että todella käy niin kuin ed. Mikkola muistutti, että saattaa syntyä valtio valtiossa.

Tässä voisi viitata Arsenaliin, joka omalla toiminnallaan on osoittanut, että siellä on vähän ajatuksia, että toimintaa jatketaan, vaikka tavoitteenahan oli, että kiinteistöistä pitäisi päästä eroon. On asetettu tiukat tuottovaatimukset, ja usein se on johtanut siihen, että osa kiinteistöistä on vailla mitään tuottoa.

Ed. P u l l i a i n e n : Arvoisa puhemies! Ed. Mikkola äskeisessä puheenvuorossa vähän säikytteli suorittamalla analogisen vertailun kuntien tilahallinnon. Meillä Oulun kaupungissa on tämmöinen kauhulaitos. Kun teimme ensi vuodelle budjettia, niin minä yritin valtuutettuna saada aikaiseksi sen, että kerrankin olisi tehty sellainen päätös, että ensi vuonna ei kesken vuoden odottamatta koroteta vuokria. Sain sellaisen ryöpyn niskaani, että tuntui siltä, että nyt on parempi suojautua lähimpään bunkkeriin. Siinä säikäytettiin muut ryhmyrit niin, että haluttu tavoite toteutui eli sellaista lausumaa ei budjettiperusteluihin laitettu. Toivon hartaasti, että ed. Mikkolan uhkakuvat eivät tässä tapauksessa toteudu ja eduskunnan ponsille annetaan asiaan kuuluva merkitys ja arvo.

Toinen kommentti koskee ed. Kekkosen, joka on jo häippäissyt pois — anteeksi, hän olikin tuolla takana piilossa — äskeistä Virolahti-tarinaa. Oliko tämä se sama tapaus, ed. Kekkonen, jonka eduskunnan kommodorisiipi otti aikoinaan esille ja johon sisäministeri Enestam antoi sellaisen selvityksen, että vieläkin haukon henkeä? Siinä oli tupajumit väärinpäin niin, että ne piti polttaa pois. Se oli ihan uskomaton tarina kerta kaikkiaan.

Ed. D r o m b e r g : Arvoisa puhemies! Kun ed. Kuosmanen otti asiasta hyvänkin puolen esille, täytyy tietysti hänen mielipiteisiinsä yhtyä sillä mielellä, että on paljon varuskunta-alueita, esimerkiksi Korian varuskunta, josta hän todennäköisesti antoi viitteitä, jotka jäävät aivan tyhjilleen ja joiden osalta herää kysymys, miten niitä saadaan yritystoiminnan palvelukseen tai muuhun käyttöön. Kyllä minun mielestäni tämä siinä mielessä on hyvin järkevää, että sellaista kiinteistömassaa, mille ei ole valtion kannalta enää tulevaisuuden tarvetta, pystyttäisiin mahdollisesti tämän kautta paremmin realisoimaan ja pitämään kunnossa. Ne ovat usein kulttuurihistoriallisestikin merkittäviä alueita, ja niiden säästäminen on aika merkityksellistä.

Mutta siinä on tietysti niitä hyötyjä, että tällainen suuri laitos voi paremmin saada lainoja, joilla voidaan kunnostaa ja saneerata tiloja ja järkiperäisemmin hoitaa tätä toimintaa, kun on suu-

remmista massoista kysymys. Sillä perusteella tämä on kyllä kannatettava asia. Mutta erityistiloja ei todellakaan voida käyttää useinkaan varsinaisesti mihinkään muuhun, vaan ne on rakennettu juuri erityistiloina tiettyä tarkoitusta varten. Niiden vuokrahinnoittelun täytyy olla kohtuullisella tasolla, jotta ne pystyvät toimimaan edelleenkin järkevästi niille suunnitelluissa tiloissa.

Ed. Aittoniemi: Rouva puhemies! Kun valtiolle perustetaan Kiinteistölaitos, niin varsin monissa piireissä on oltu siinä käsityksessä, ja minäkin olen ollut siinä käsityksessä, ja tässä nyt viisaammilta kyselin asiaa, mutta totesin olleeni väärässä: Miksei Arsenalin omistuksessa olevaa kiinteistömassaa siirretä Kiinteistölaitokselle, onko siinä olemassa jokin este? Tai sitten minä olen väärässä, että se siirretään sinne. Tämä olisi yksi mahdollisuus tietysti päästä Arsenal-nimisestä kompostista eroon. Nykyisellä systeemillä siitä ei näy päästävän millään eroon.

Minä tiedän tapauksia, joissa Arsenalin omistama kiinteistö olisi mennyt kyllä kaupaksi, olisi ollut ostajalla rahoituskin kunnossa, mutta ei, vaan tehdään pitkäaikaisia vuokrasopimuksia. Se osoittaa juuri Arsenalin tarkoitusta: Ei ole tarkoituskaan seuraavan kymmenen vuoden aikanaan lopettaa sen toimintaa. Tämähän olisi ollut yksi mahdollisuus purkaa kiinteistöpuolta Arsenalilla.

Jos olen väärässä — olen ollut muutaman kerran, hyvin harvoin kyllä, ed. Dromberg — tässä voi nyt minua oikaista taas, niin minä jouluksi olen sitten paljon viisaampi kuin tällä hetkellä. Rohkenin heittää kumminkin tällaisen ajatuksen, mistä se johtuu, että näin ei tapahdu.

Ed. Jansson merkitään läsnä olevaksi.

Ed. Kantalainen: Arvoisa puhemies! Kun ed. Aittoniemi harvoin on väärässä, niin oikaistaan nyt tällä kertaa. Ratkaisuja on nimittäin todellakin sillä tavalla tehty, että valtion kiinteistökonserniin siirtyy Arsenalilta noin 6—7 miljardin omaisuusmassa niin, että ainoastaan sellaiset riidanalaiset kiinteistöt, joissa on oikeudenkäyntejä päällä, jäävät Arsenaliin.

Mitä otettiin esille liittyen siihen, millä tavalla tätä asiaa hoidetaan, näkisin asian sillä tavalla, että Arsenalissa on suunniteltu myös niin, että heidän suunnittelemansa ja kehittämänsä tietohallintojärjestelmät erityisesti kiinteistöhallintoon, kuulemma — johdon mukaan — aivan ainutkertaiset, tulisivat tässä yhteydessä palvelemaan näitä asioita. Tässä mielessä seuranta ja hoito todennäköisesti onnistuu hyvin, jos asia tämän esityksen mukaisesti menee.

Vielä, arvoisa puhemies, toteaisin, että jotta ei pääsisi syntymään valtio valtiossa -syndroomaa, totta kai, pitäisi nähdä tuottovaatimukset niin järkevällä tasolla, että ei pääsisi sellaista jatkuvuusilmiötä syntymään.

Ed. Kekkonen: Arvoisa rouva puhemies! Minulla ei ollut tilaisuutta olla kuulemassa sisäministerin selitystä Virolahden tapauksesta. Kun ed. Pulliainen kysyi, puhummeko nyt samasta asiasta, niin kyllä puhumme. Tämä oli juuri se tapaus. Minun tietooni ei ole tullut, kun tämän tapauksen takia jouduin asiaan keskimääräistä enemmän tutustumaan, että valtio olisi toisen maailmansodan jälkeen toiminut tällä tavalla milloinkaan muulloin.

Arvoisa rouva puhemies! Kun puhuin Virolahden tapauksesta, en halua sitä suurennella. Se nyt oli vain yksi tapaus, mutta sillä lailla kuitenkin vähän lohduton, että minkäänlainen niin sanotusti järjellinen puhe ei tämän tapauksen ympärillä tehonnut, vaan kun oli päätetty, että poltetaan pois, niin sitten se poltettiin pois.

Ed. Lipponen merkitään läsnä olevaksi.

Ed. Olin: Arvoisa puhemies! Oli hyvä, että keskustelun yhteydessä viitattiin myös kuntien tilapalvelumalleihin. Niissähän on periaatteessa hyvin paljon samasta asiasta kyse. Joissakin kunnissa ne toimivat, joissakin eivät toimi. Monissa kunnissa kunnan toimialojen rahat pyörivät ikään kuin momentilta momentille eikä lopputulos välttämättä ole hyvä.

Siksi mielestäni tulisi esimerkiksi kuntalakia käsiteltäessä tulevaisuudessa kiinnittää myös tila-asioihin enemmän huomiota. Samoin myös eduskunnassa käsiteltyyn yliopistolakiin olisi ehkä sittenkin pitänyt yliopistojen toimitilakysymys kirjata perusteluihin vahvemmin.

Olettaisin, että tämän kaltainen kilpailuttaminen ja liiketaloudellisen mallin noudattaminen ilmeisesti seuraavaksi tavoittaa vanhainkodit ja myös sairaalat. Edustan kyllä käsitystä, että silläkin suunnalla pitäisi olla äärettömän varovainen, kun lähdetään mittaamaan työsuorituksia ja

monia muita tämän kaltaisten tilapalvelumallien kautta.

Ed. Vähänäkki: Arvoisa puhemies! Vaikka ed. Kekkonen jo omalta osaltaan lopetti Santion saaresta puhumisen, niin kun asun Virolahden kunnan naapurikunnassa, jatkan vielä poltetusta talosta. Nimittäin vielä hullunkurisemmaksi asian tekee se, että eräs yksityinen yrittäjä olisi tarjoutunut purkamaan ja kuljettamaan puutavaran pois saarelta ja maksanut vielä valtiolle hyvät rahat. Mutta niin vain kävi, että Merivartiolaitoksessa, päällikkötasolla kai melkein, pidettiin kiinni siitä, että se on päätetty polttaa ja poltettiin.

Mitä tulee Valtion kiinteistölaitokseen, minusta tätä keskustelua on hallinnut ehkä liika pelko siitä, että siitä todella tulee valtio valtiossa. Minä uskon, että sinne tulee asiantuntijoita ja asioista ymmärtävää väkeä ja tilanne varmaan paranee siitä, mikä se on tähän asti ollut valtion kiinteistönhoidossa.

Ed. Laitinen: Arvoisa rouva puhemies! Viittasin edellisessä puheenvuorossa kiinteistöyhtiön perustamiseen, mikä todellakin toisessa lisätalousarviossa on. Tosiasia on se, että jos ja kun eduskunta ehdotuksen hyväksyy, niin olemme perustamassa valtion puolella yhtiötä, joka hallinnoi erittäin suurta kiinteistömassaa, johon on tarkoitus siirtää esimerkiksi Puolustusvoimien tyhjilleen jääneitä kiinteistöjä esimerkiksi Oulussa, kuten ed. Pulliainen tietää. Varmasti on niin, että siellä on valtion kannalta tarpeettomiakin kiinteistöjä, joista on perusteltua luopua. Mutta pitää olla erittäin varovainen, ettei missään tapauksessa vahingoiteta valtion toimintaa niillä alueilla, joilla on välttämätöntä toimia omissa kiinteistöissä.

Olen ymmärtänyt niin, viitaten ed. Aittoniemen puheenvuoroon, että nimenomaan, kuten ed. Kantalainen totesi, Arsenalin osalta kiinteistöt, jotka eivät ole kiistanalaisia, siirretään perustettavaan yhtiöön, ja se lisää vielä massaa. Eli erittäin tärkeästä ja isosta asiasta on kysymys lisätalousarvion yhteydessä kuin myös tietenkin tässä, kun liikelaitosta perustetaan.

Ed. Kuosmanen: Arvoisa rouva puhemies! Valtion kiinteistölaitoksen rakennusten arvo ensi keväänä on suurin piirtein 15 miljardia markkaa. Arsenalin riidattomien kiinteistöjen arvo, joka sisältyy tähän summaan, on noin 6—7 miljardia markkaa. Tämän päivän hinnoilla Arsenalin koko kiinteistömassa on noin 9 miljardia markkaa. Mielestäni olisi ehdottomasti perustettava Sponda Oy:n tyyppinen kiinteistöpörssi. Sillä tavalla yrittäjät ja yksityiset henkilöt voisivat ostaa pörssiosakkeita ja päästä pienellä panoksella sijoitustoimintaan mukaan. Sitä kautta nämä kiinteistöt saataisiin nopeammin yrityskäyttöön.

Ed. Savela: Rouva puhemies! Minä hyväksyn Kiinteistölaitosta koskevan toimenpiteen, asian, mistä on nyt puhuttu. Puheenvuorot ovat erinomaisesti valaisseet sitä asemaa, mikä Kiinteistölaitoksella jatkoa ajatellen tulee olemaan.

Mutta toisin vielä keskusteluun mukaan erään näkökohdan, joka ei ehkä ole tullut, ei hallintovaliokunnassa eikä myöskään valtiovarainvaliokunnassa, esille. Jälleen tapahtuu sellainen siirto, joka ei ole ainakaan budjettivalvontamme kontrollissa, vaan se menee jälleen eduskunnan ulkopuolella käsiteltäviin asioihin.

Ed. S. Kanerva: Arvoisa puhemies! Kun Santion kiinteistöstä oli puhe, niin tulkoon se nyt riittävän hyvin selvitetyksi, kun satuin olemaan sen Merivartioston komentaja, jossa kiinteistö oli, ja se minun seuraajani aikana poltettiin.

Santio on ikimuistoinen paikka Viipurin meriväylän varrella. Se oli aikoinaan Merenkulkulaitoksen omistuksessa ja siirtyi Rajavartiolaitokselle. Kun oli kiistaa siitä, mikä olisi Merivartioston ja Rajavartioston raja, niin kaikki toimikunnat sekä Kaakkois-Suomen rajavartioston komentaja sillä puolella ja minä Merivartioston puolella olimme sitä mieltä, että raja kulkisi Hurpussa. Rajavartiolaitoksen päällikkö oli eri mieltä, ja näin hän päätti, että kun se kulminoitui siihen rakennukseen, niin poltatetaan se. Minun aikanani sinne investoitiin noin puolen miljoonan edestä, rakennus oli noin 4 miljoonan arvoinen, hyvässä kunnossa. Rikoshan ei ole vanhentunut.

Todettakoon, että monet henkilöstöjärjestöt halusivat sen haltuunsa. Rajalta on perinteisesti myönnetty tiloja, annettu vuokralle. He olisivat maksaneet kaikki kulut.

Huvittavinta on se, että se poltettiin päivää ennen kuin se piti polttaa, koska sinne oli lehdistö tulossa paikalle. Ja kun se oli poltettu, sinä aamuna kysyin oikeusministeriltä ja sisäministeriltä, tietävätkö he, että tällainen on poltettu. Kumpikaan ei tiennyt, joten se lain määräämä edellytys, että valtion tämän arvoisen omaisuuden hävittä-

miseen pitää olla valtioneuvoston lupa, ei toteutunut.

Tässä lyhykäisesti tämä historia. Voimme joskus jatkaa pitemmälti.

Ed. Saarnio: Arvoisa rouva puhemies! Tämä Virolahden tapaus on saanut erittäin ansiokkaan huomion. Ehkä tämä on juuri hyvä varoitus siitä, että Kiinteistölaitos saattaa ryhtyä elämään omaa elämäänsä, joka on ulkopuolella kaiken kontrollin.

Esimerkiksi meillä Helsingissä on Kiinteistövirastosta se kokemus, että kun tällainen yksikkö paisuu tarpeeksi suureksi, siitä tulee hallintayksikkö, jolla voidaan hallita myös toimintoja. Tässä mielessä tietysti toivoisi, kun Valtion kiinteistölaitos perustetaan, että tämä, kuten ed. Kuosmanen totesi, olisi toteuttamassa niitä päämääriä, joita valtioneuvosto on ottanut esimerkiksi pienyrittäjyyden ja pk-teollisuuden roolin kehittämiseksi. Siihen on täydet mahdollisuudet, koska omaisuusmassaa on aika paljon ja sellaisilla alueilla, joilla esimerkiksi pk-toimintaa tulisi voimakkaasti kehittää.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 1—10 §, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

3) Hallituksen esitys laeiksi eräistä arvopaperi- ja valuuttakaupan ehdoista annetun lain ja Suomen Pankista annetun lain 7 §:n muuttamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys 259/1998 vp
Talousvaliokunnan mietintö 33/1998 vp

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on talousvaliokunnan mietintö n:o 33. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotusten yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta

ensimmäisen lakiehdotuksen 1, 2 ja 7 a § ja lain uusi nimike, voimaantulosäännös, johtolause ja lakiehdotuksen nimike sekä

toisen lakiehdotuksen 7 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotusten toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

4) Hallituksen esitys hallinto-oikeuslaiksi ja siihen liittyväksi lainsäädännöksi

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys 114/1998 vp
Lakivaliokunnan mietintö 19/1998 vp
Lakialoite 90/1998 vp

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on lakivaliokunnan mietintö n:o 19.

Keskustelu:

Ed. Lax: Arvoisa rouva puhemies! Hallituksen esityksessä ehdotetaan, että perustettaisiin kahdeksan alueellista hallinto-oikeutta. Käytännössä tämä merkitsee sitä, että nykyisistä yhdestätoista lääninoikeudesta kahdeksasta perustettaisiin hallintotuomioistuimet ja Jyväskylässä, Mikkelissä ja Joensuussa sijaitsevat lääninoikeudet lakkautettaisiin. Siellä toki hallituksen esityksen mukaan on tarkoitus edelleen pitää pysyvää istuntopaikkaa.

Tärkeä asia on myös, että Vaasan hallinto-oikeus perustettaisiin yhdistämällä vesiylioikeus ja Vaasan lääninoikeus. Tämä liittyy uudistettavaan ympäristölainsäädäntöön. Vaasan hallinto-oikeudesta tulee tämän mukaan aikanaan suurten ympäristölupa-asioiden muutoksenhakutuomioistuin, jonne kaikki vaikeimmat ympäristökysymykset ja niiden ratkaisemista varten tarvittava asiantuntemus keskitettäisiin.

Tämä uudistus on hyvin merkittävä oikeusturvakysymys. Tällä organisatorisella uudistuksella pyritään varmistamaan kansalaisille hallinto-oikeudellisissa riita-asioissa mahdollisimman laadukkaat oikeudelliset ratkaisut yhä vaikeammiksi ja monimutkaisemmiksi tulevissa asioissa. Toki tätä oikeusvarmuutta ja asiantuntemuksen tarvetta punnittaessa täytyy myös ottaa huomioon niin sanottua läheisyysperiaatetta, niin että kansalaiset saisivat oikeuspalvelunsa edes kohtuullisen välimatkan päässä. Tätä punnintaa hallitus on tehnyt, ja tätä punnintaa valiokunta on tehnyt.

On hyvin luonnollista, että ne lakivaliokunnan jäsenet ja ne kansanedustajat, jotka asuvat niillä paikkakunnilla, joilla sijaitsevat lakkautet-

tavat lääninoikeudet, ovat taipuvaisia tulkitsemaan läheisyysperiaatetta vähän toisin kuin muut. Se on aivan luonnollista, ja tässä ovat ymmärrettävistä syistä ristiriitaa herättäneet aluepoliittiset näkökohdat. On myös vastustettu tätä, koska on todettu, että tämä ei tuo mitään säästöjä valtiolle. Mutta niin kuin totesin alussa, tarkoituksena on nimenomaan oikeusturvan varmistaminen. Tätä hallitus ei ole koskaan ajatellutkaan säästölaiksi.

Kun läheisyysperiaatetta punnitaan, niin täytyy ottaa huomioon, että valtaosa hallintotuomioistuimissa käsiteltävistä jutuista on niin sanottua kirjallista oikeudenkäyntiä. Vain pieni osa näistä oikeudenkäynneistä on suullisia, ja näiden osalta tietysti läheisyysperiaate korostuu. On toki muistettava, että nämä tuomioistuimet voivat pitää istuntoja myös muilla paikkakunnilla, kuin missä niiden pääpaikka sijaitsee, ja esimerkiksi vesiylioikeuden käytäntöön kuuluu nimenomaan oikeusjuttujen ratkaiseminen kaikkialla maassa, joten tällä puolella on totuttu myös tulemaan lähelle kansalaisia, paikkaa, johon riidat liittyvät.

Hallintolainkäyttöä on muutaman viimeksi kuluneen vuoden aikana johdonmukaisesti ja määrätietoisesti uudistettu ja selkeytetty. Hallinto-oikeuksien perustaminen merkitsee tämänhetkistä päätepistettä yksilön oikeusturvaa vahvistavassa kehityksessä, joka pohjautuu Suomen liittymiseen Euroopan ihmisoikeussopimukseen ja hallitusmuodon perusoikeussäännösten uudistamiseen. Itse asiassa vähän vastaavanlaista kehitystä on jo ainakin kahden eduskuntakauden aikana tehty yleisten tuomioistuinten puolella, ja voidaan sanoa, että hallintotuomioistuinten perustaminen tässä yhteydessä merkitsee myös päätepistettä vielä laajempaan Suomen oikeuslaitoksen perusremonttiin.

Hallintolainkäyttölain säätäminen vuonna 1996 merkitsi oikeusturvan menettelyllisten takeiden saattamista Suomen kansainvälisiä velvoitteita vastaavalle tasolle. Hallintolainkäyttölailla purettiin monimutkainen hallinnon sisäinen muutoksenhakujärjestelmä, kun hallintoasioiden pääsääntöiseksi muutoksenhakutieksi tuli valittaminen alueellisiin hallintotuomioistuimiin eli lääninoikeuksiin.

Hallituksen esityksen mukaan tavoitteena on hallintolainkäyttöasioiden jakaminen alueellisesti tasapuolisesti sekä riittävien henkilöstöresurssien ja asiantuntemuksen varmistaminen eri asiaryhmissä. Tasapainoisten ja keskenään yhdenvertaisten tuomioistuinyksiköiden avulla muutoksenhakuasiat voidaan hajauttaa kaikkiin hallinto-oikeuksiin siten, että asioiden käsittelyssä eri hallinto-oikeuksien välillä ei ole olennaisia eroja.

Lakivaliokunta on pitänyt uudelle lainsäädännölle asetettuja tavoitteita hyvinä ja katsoo, että ne voidaan ehdotetulla ratkaisulla toteuttaa. Hallintotuomioistuimissa käsiteltävät asiat ovat, niin kuin totesin, viime aikoina vaikeutuneet oikaisumenettelyn yleistyessä ja kansainvälistymiskehityksen seurauksena. Mutta tärkeätä on myös se, että tuomioistuimiin on siirretty paljon uusia asiaryhmiä ja hallintolainkäyttölain hyväksymisen johdosta siirretään näitä edelleen sitä mukaa kuin erilaisia valituslautakuntajärjestelmiä päästään purkamaan.

Tuomioistuimen riittävän suuri koko parantaa oikeuden toimintaedellytyksiä ja monipuolistaa ja laajentaa oikeudellista asiantuntemusta. Niin kuin totesin, tämä korostuu erityisesti suurten, vaikeiden ympäristölupa-asioiden- vesiinpäästö-, jätevesienpäästö- ja ilmaanpäästöasioiden — tiimoilta.

Eräs vaikea pähkinä valiokunnalle on nimenomaan ollut se, että tällä lailla ratkaistaisiin vastaisen ympäristölainsäädännön piiriin kuuluvien juttujen ja riitojen valitustiet, ja sitä on hyvin tarkkaan pohdittu, voidaanko tämä valitusjärjestelmä lyödä lukkoon ilman, että asianomainen substanssilainsäädäntö vielä on olemassa. On kuitenkin päädytty siihen, että näin voidaan tehdä, ja valiokunnan mietinnössä on pitkät perustelut, miksi siihen on uskallettu mennä nyt ja miksi valiokunta puoltaa tätä, mistä jo alussa mainitsin, Vaasan vahvistetun hallinto-oikeuden perustamisen keskeisenä osana.

Fru talman! Regeringens proposition, som lagutskottet förordar att riksdagen godkänner, är ett mycket viktigt steg när det gäller att stärka medborgarnas rättssäkerhet i fråga om förvaltningsrättsliga tvister. För utskottet har det däremot gällt att balansera mellan behovet av att stärka de regionala förvaltningsdomstolarna och deras kompetens i ett skede, då allt mer komplicerade och svårare frågor hänskjuts till dem för avgörande och ställer krav på en sakkunskap som i dag inte finns i alla länsrätter.

Det har naturligtvis inte varit alldeles lätt att komma till klarhet om hur många förvaltningsdomstolar Finland behöver för att inte närhetsprincipen skall kränkas, för att medborgarna på ett skäligt avstånd skall kunna hävda sin rätt också i förvaltningsrättsliga tvistemål. Lagut-

skottet tror att den här lösningen kommer att fungera och det kan konstateras att det här egentligen utgör slutändan på en mycket lång reformprocess gällande Finlands rättsväsen, som nu på det hela taget representerar det som förutsätts i en modern västeuropeisk rättsstat.

Toinen varapuhemies: Totean, että valiokunnan puheenjohtajan esittelypuheenvuoroon ei myönnetä vastauspuheenvuoroja.

Ed. Vehviläinen: Arvoisa puhemies! Aivan ensinnä haluan tuoda ilmi kantani, etten pidä hyvänä hallinto-oikeusuudistusta siltä osin, kuin se vähentää nykyisten lääninoikeuksien määrää, eli sitä, että kun nyt on yksitoista lääninoikeutta, tulevaisuudessa olisi vain kahdeksan hallinto-oikeutta. Tämä käytännössä tarkoittaa sitä, että Mikkelistä, Jyväskylästä ja Joensuusta lakkautetaan lääninoikeudet.

Sitten perusteluihin. Voi kysyä, onko hallinto ihmisiä vai itseään varten. Nyt esillä olevassa uudistuksessa on minusta vähän sama asia kysymyksessä kuin kaksi vuotta sitten, kun täällä käsiteltiin näihin aikoihin lääninhallintoa. Myös silloin samasta asiasta oli kysymys.

On ristiriitaista, että hallitus hautasi keväällä ministeri Backmanin keskushallinnon uudistuksen; hallitushan peruutti viime keväänä hallintopoliittisen selonteon antamisen eduskunnalle. Nyt kuitenkin hallitus ajaa uusia hallinnollisia ja toiminnallisiakin uudistuksia aluetasolle eli lääninoikeuksien karsimista ja hallinto-oikeusuudistusta.

Mielestäni tämä kertoo siitä, että hallitus on hyvin innokas puuttumaan valtion ja myös oikeuslaitoksen aluehallinnon tasoon mutta erittäin innoton ja ponneton silloin, kun on kysymys keskushallinnosta. Tämä on tietysti ymmärrettävissä siten, että ministereitä itseään ovat lähempänä keskushallinnon yksiköt ja ministeriöt ja toisaalta he eivät tunne arkipäivää, ovat omissa ministeriöissä erkaantuneet niistä odotuksista, joita maakunnissa on.

Arvoisa puhemies! Tuossa mietinnössä todetaan, että esitys on huolellisesti valmisteltu. Hieman tätä ihmettelen. Totta on, että tätä uudistusta on ajallisesti valmisteltu melko pitkään, mutta yhtä totta on, että oikeusministeriön piirissä on ollut kahden vuoden ajan esillä ainakin kolme eri mallia lääninoikeuksien aseman ja hallinto-oikeusuudistuksen suhteen.

Ensinnäkin Pekka Hallbergin johtama hallintotuomioistuintoimikunta esitti alkuvuodesta 97, että Suomeen muodostettaisiin viisi alueellista hallinto-oikeutta. Tämän ohella toimikunta esitti, että myös kaikilla nykyisillä lääninoikeuspaikkakunnilla voisi toimia omat toimipisteet jaostojen muodossa, siis myös Joensuussa, Mikkelissä ja Jyväskylässä. Käytännössä tämä olisi tarkoittanut, että palvelut olisivat säilyneet lähes ennallaan ja myös sitä, että henkilöstö olisi voinut jatkaa omissa työtehtävissään nykyisillä paikkakunnilla.

Oikeusministeriön kehitysyksikkö puolestaan tuotti maaliskuussa 98 eli tänä vuonna laajahkon perusselvityksen Tuomioistuimet 2000-luvulle, Ajatuksia ja ideoita kehittämisvaihtoehdoista. Kehitysyksikön mukaan alueellisia hallinto-oikeuksia tulisi perustaa 8—12 tai enemmän ja ne sijoitettaisiin siten, että tulevaisuudessa yhteistyö käräjäoikeuksien kanssa olisi mahdollista. Kehitysyksikön kanta oli, että suuria, mammuttituomioistuimia ei pitäisi perustaa lainkaan.

Kolmanneksi, entisen oikeusministerin Kari Häkämiehen asettama työryhmä esitti viime keväänä, huhtikuun viimeinen päivä, että maahan tulisi jättää kahdeksan hallintotuomioistuinta ja kolme nykyistä lääninoikeutta pitäisi tyystin lopettaa. Käytännössä oli arvattavissa, että tämä esitys tarkoittaisi hallinto-oikeuspalvelujen hävittämistä Joensuusta, Mikkelistä ja Jyväskylästä ja henkilöstön siirtoa näistä paikoista muualle.

Kuten tiedämme, hallitus otti omakseen tämän viimeksi mainitun, vaikka sille olisi ollut tarjolla toisenkinlaisia vaihtoehtoja. Hallitus valitsi tietoisesti ja tahtoen jälleen kerran palveluita keskittävän ja työpaikkoja esimerkiksi Pohjois-Karjalasta muualle siirtävän linjan.

Kysynkin, miksi hallitus haluaa toteuttaa tällaista keskittämispolitiikkaa, vaikka tietää, mitä se tarkoittaa maan reuna-alueilla. Hallituksen keskittävän politiikan vaikutukset ovat päinvastaisia, kuin mitä se hurskaasti on esimerkiksi periaatepäätöksissään Itä-Suomen kehittämisestä lupaillut.

Arvoisa puhemies! Entä hallituksen perustelut hallinto-oikeuksien asiantuntemuksen vahvistamisesta, mihin tässä edellä muun muassa lakivaliokunnan puheenjohtaja puheenvuorossaan viittasi? Kysyn, eikö juuri pienessä, lähellä sijaitsevassa yksikössä voi nimenomaan olla parempaa asiantuntemusta jonkin tietyn asiaryhmän asioihin, kuin etäällä olevassa suuryksikössä. Jos erityisosaamista johonkin asiaan tarvitaan, pitäisi ajatella, että nykytekniikan keinoin olisi mahdollista verkostoitua ja tehdä järkevää yhteistyö-

tä myös eri paikkakunnilla sijaitsevien hallinto-oikeusyksiköiden kesken.

Tilastot lääninoikeuksien käsittelemistä asioista kertovat, että myös pienemmät yksiköt voivat toimia tehokkaasti ja että asioiden käsittelyajat ovat niissä usein huomattavasti lyhyemmät kuin suuremmissa yksiköissä eli pienet yksiköt pystyvät palvelemaan kansalaisia ripeästi ja tehokkaasti. Tilastot myös kertovat, että esimerkiksi Pohjois-Karjalan lääninoikeus on järjestänyt suhteellisesti eniten suullisia käsittelyjä ja katselmuksia, siis palvellut ihmisiä tuomalla asiat ihmisten lähelle.

Hallitus ei siis tällä esityksellään ole parantamassa esimerkiksi pohjoiskarjalaisten saamaa palvelua hallinto-oikeusasioissa, vaan etäännyttämässä hallinto-oikeuspalveluja pohjoiskarjalaisilta viemällä asioiden käsittelyn toisen maakunnan keskukseen.

Myöskään säästösyillä nyt esitetty hallinto-oikeusmalli ei ole perusteltavissa. Ensi vuoden tulo- ja menoarvioesityksen mukaan uusien hallinto-oikeuksien toiminta ei tule olemaan nykyisiä lääninoikeuksia taloudellisempaa yksiköiden vähentämisestä huolimatta. Tänä vuonna lääninoikeuksissa yksi ratkaistu asia maksaa keskimäärin 4 989 markkaa, kun ensi vuoden hinnaksi hallitus asettaa tavoitteeksi 5 300 markkaa per ratkaistu asia.

Entä sitten henkilöstön asema? Se minusta näin inhimillisesti ottaen on yksi vakavimpia asioita tässä uudistuksessa. Täällä hallituksen esityksessä sanotaan hyvin suoraan se, että esitys merkitsee erityisesti Keski-Suomen, Mikkelin ja Pohjois-Karjalan lääninoikeuksissa työskentelevälle henkilökunnalle siirtymistä toiselle paikkakunnalle. Samoin lakivaliokunnan mietintö kirjaa tämän myös hyvin yksiselitteisesti näin, mutta lausuu kantanaan: "Valiokunta pitää tärkeänä, että käytännössä näiden lääninoikeuksien esittelijöille ja toimistohenkilökunnalle pyritään heidän niin halutessaan järjestämään vaihtoehtoinen mahdollisuus siirtyä nykyisellä paikkakunnalla toiseen oikeushallinnon alalla toimivaan virastoon." Siis "pyritään". Tämä on hurskas lupaus, jolla yritetään pehmittää ja saada kannatusta tälle uudistukselle.

Tässä uudistuksessahan väitetään esityksen perusteluissa, että Mikkeliin, Jyväskylään ja Joensuuhun jäävät pysyvät istuntopaikat. Tämä on erittäin harhaanjohtavaa, koska me kaikki tiedämme sen, että pysyvä istuntopaikka voi olla vaikka Nurmeksen kaupungintalon valtuustosali tai mikä tahansa paikka. Niitähän voidaan tehdä nytkin. Tämä on erittäin hämäävää, mitä näiltä osin sanotaan.

Arvoisa puhemies! Hallinnollisten uudistusten lähtökohtana tulee olla sen, miten hallinto pystyisi palvelemaan paremmin kansalaisia. Kansalaisten kannalta tämä tarkoittaa muun muassa sitä, että oikeutta jakavat tahot ovat myös fyysisesti kohtuullisen lähellä kaikkia suomalaisia. Sivistysvaltiossa on nimenomaan juuri oikeusministeriön tehtävä toimia kansalaisten tasavertaisuuden edistämiseksi. Sen tehtävä on huolehtia siitä, että myös maan reuna-alueilla on kansalaisilla mahdollisuus saada kohtuullisessa ajassa oikeutta hallinto-oikeuden piiriin liittyvissä kysymyksissä.

Uudistuksen perusteluina ei voi käyttää sitä, että palveluita parannettaisiin. Muutoksella ei saada aikaan myöskään säästöä. Joensuun, Jyväskylän tai Mikkelin lääninoikeuksien toiminnan taso ei ole ollut heikkoa vaan pikemminkin tehokasta ja asiakkaita nopeasti palvelevaa.

Miksi siis uudistus tehdään? Tätä uudistusta ei ole suunniteltu ihmisten parasta ajatellen, vaan suunnitelma palvelee superyksiköitä, keskitetyn hallinnon ideaa. Tässä uudistuksessa on sama henki, kuin oli kaksi vuotta sitten läänien lakkauttamisessa. Vaikka hallinto ei ole tärkeintä, eivät tällaiset ratkaisut ainakaan anna hyvää signaalia niihin maakuntiin, joita heikennykset koskevat. Tällaisilla toimilla hallitus vauhdittaa Pohjois-Karjalan, Etelä-Savon ja Keski-Suomen negatiivista kierrettä.

Arvoisa puhemies! Näillä perusteilla yhdyn 1. vastalauseessa esitettyihin näkökohtiin ja siihen, että 1 §:n 1 momenttiin lisättäisiin niminä Mikkeli, Jyväskylä ja Joensuu ja 2 momentti poistettaisiin kokonaan. Näin voitaisiin taata myös näiden alueiden tasavertaiset hallinto-oikeuspalvelut.

Ed. L a i t i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Anu Vehviläisen puheenvuoro lähes kaikilta osin oli saman kaltainen, mitä itse tämän uudistuksen osalta olen ajatellut, paitsi se kohta, missä hän totesi, miksi ei lähdetty keskushallinnon uudistamisesta liikkeelle. Tässä tietenkin täytyy kysyä, miksi ei lähdetty jo edellisen hallituksen aikaan, jolloin oli keskustalla mahdollisuus valtionhallinnon uudistamistoimenpiteet käynnistää ja käynnistää ne, niin kuin itse ajattelen, nimenomaan keskushallinnon tasolta, ministeriötasolta ja sieltä tulla alaspäin.

Henkilökohtainen näkemykseni tämän lakiehdotuksen osalta on sen kaltainen, että tätä ei tulisi hyväksyä vaan nuo muutokset, mitkä ed.

Vehviläinen lakiin esitti, tulisi ennemminkin viedä tässä eduskunnassa läpi.

Ed. Ihamäki (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Vehviläisen jämäkkään puheenvuoroon yhtyen voin todeta, että hallinto ei ole hallintoviranomaisia vaan ihmisiä varten. Tätä lakiahan on valmisteltu oikeusministeriön hallintotuomioistuimia käsitelleessä virkamiestyöryhmässä, jossa ilmeisesti on puuttunut alueellinen tuntemus tai ainakin tietämys tai harrastus alueellisten asioiden tuntemiseen. Ainakin tietämys on puuttunut myöskin hallituksen periaatepäätöksestä.

Mielestäni tehtyä lakiesitystä, joka nyt on käsittelyssä, luonnehtisin lähinnä sanalla "lapsellinen". Lopetetaan kolme lääninoikeutta ja loppujen nimi muutetaan hallinto-oikeuksiksi. Kysymys kuuluu: Onko asia ollut tämän kaiken väärti?

Toinen varapuhemies: Ennen kuin annan ed. Karpiolle puheenvuoron, haluan muistuttaa vastauspuheenvuorojen sisällöstä. Vastauspuheenvuoroissa ei saa esittää muuta kuin selvityksiä tai oikaisuja toisen puheenvuoron tai vastauspuheenvuoron johdosta tai vastineen siinä esitettyyn väitteeseen, ei siis kannatuspuheenvuoroja.

Ed. Karpio: Arvoisa rouva puhemies! Ed. Ihamäelle voin vastata, että ei ollut sen väärti tämä lakiesitys, kun äsken kysyitte sitä.

Hallituksen esitys hallinto-oikeuslaiksi käsiteltiin lakivaliokunnassa, ja äänestyksen jälkeen eilen iltapäivällä mietintö syntyi senhetkisessä kokoonpanossa niukalla enemmistöllä. Ensinnäkin pohdintaa aiheutti se, ettei ympäristönsuojelulainsäädännön uudistusesitystä anneta tälle eduskunnalle eikä tiedetä, kuinka ympäristönsuojelulainsäädännön muutoksenhaku nyt järjestetään. Periaatteeksi tuli, että ympäristönsuojeluasioita koskeva organisaatio toteutetaan samalla, kun keskeisenä asiana tulee olemaan Vaasan hallinto-oikeuden asema, kun hallinto-oikeudet nyt sitten perustetaan. Yhtä painava syy olisi ollut jättää koko käsiteltävä lakiehdotus odottamaan ympäristönsuojelulainsäädännön valmistumista ja samanaikaisesti käsitellä uuden eduskunnan toimesta myös hallinto-oikeuslaki, jolloin parempaan lopputulokseen olisi voitu hyvinkin päästä, kuin mitä tämä sekava esitys nyt on.

Huonoa esityksessä on ennen kaikkea se, että valiokunnan niukka enemmistö sai aikaan mietinnön, jossa hallinto-oikeuksien lukumäärä laskisi nykyisestä yhdestätoista lääninoikeudesta kahdeksaan hallinto-oikeuteen Joensuun, Mikkelin ja Jyväskylän ollessa menettäjinä. Ikään kuin lohdutuspalkinnoksi niille annettaisiin pysyvä istuntopaikka, missä hallinto-oikeuden puheenjohtajan harkinnan mukaan voitaisiin pitää suullisia istuntoja. Mikäli mietintö toteutuu nyt tässä salissa, sotii se jyrkästi niitä periaatteita vastaan, mitä hallituksen esityksessä jo painotetaan, kun siinä puhutaan asiamäärien lisääntymisestä, suullisten käsittelyjen määrän kasvamisesta, asiantuntemuksen määrän kasvusta sekä läheisyysperiaatteesta, jonka mukaan kansalaisilla pitäisi olla mahdollisuus vaivattomasti asioida virastoissa, mistä nyt kuitenkin ollaan menossa aivan päinvastaiseen suuntaan.

Arvoisa puhemies! Olen monesti ihmetellyt myös tässä salissa, mikä ihmeen tarkoitusperä on ollut keskittää viime vuosina tiettyjä asioita Uudenmaan lääninoikeuteen, niin kuin esimerkiksi arvonlisäverovalituksissa, pakolaisasioissa ja tulliasioissa on tapahtunut, aivan kuin muualla kyseessä olevia asioita ei niiden vaikeuden takia osattaisi käsitellä. Eli turhaa keskittämistä tässä on tapahtunut nimenomaan viime vuosien aikana.

Arvoisa puhemies! Hallituksen esitystä ja mietintöä voitaneen tulkita myös niin, että katsotaan asioiden olevan tietyiltä osin myös niin vaikeita, että harvemmat hallinto-oikeudet olisivat siltä pohjalta perusteltuja. Lakivaliokunnassa kuulimme lukuisia asiantuntijoita, ja esityksen pohjana on niin sanottu Hallbergin toimikunnan mietintö, missä ensinnäkin tosin todetaan, että nykyinen järjestelmä on toiminut varsin hyvin. Kun kuitenkin muutoksia on tehtävä, toimikunta piti järkevimpinä ratkaisuna viiden hallinto-oikeuden mallia. Mutta kuten eräs asiantuntija valiokunnassa totesi, aluepoliittisista syistä sillä ei ollut läpimenon mahdollisuuksia, joten lähtökohtana oli kahdeksan hallinto-oikeutta, joilla uskotaan voitavan viedä tämä esitys nyt läpi. Siis kovin käytännölliset olivat esityksen lähtökohdat.

Nykyinen käytäntö, kuten Hallbergin toimikunta on todennut, on siis toiminut hyvin, ja myöskin käytännössä yhteistoiminta esimerkiksi Keski-Suomen lääninoikeuden ja Hämeen lääninoikeuden välillä on viime vuosina ollut varsin moitteetonta, kun siinä on tiettyjä asioita jaettu näiden kahden lääninoikeuden kesken niin, ettei mitään ruuhkia ole päässyt syntymään ja asiat on

voitu käsitellä hyvinkin nopeasti, kun nyt on sitten vaara, että taas ennen pitkää käsittelyajat tulevat pitenemään.

Kuten lakivaliokunnan puheenjohtaja myös totesi, tämä käsitellään budjettilakina. Tosin mitään säästöjähän tässä ei saada aikaan. Ilmeisesti näitten virkojen perustamisen takia nyt nämä asiat kovalla kiireellä budjettilakina halutaan viedä läpi.

Kun pari vuotta sitten lääniuudistus toteutettiin ja syntyi viisi lääniä, olisi ollut yhtenä luontevana perusteena tietysti nyt tässä hallinto-oikeuksien perustamisessa tarkastella asioita myöskin tältä lähtökohdalta, mutta näin nyt ei kuitenkaan tapahdu.

Arvoisa puhemies! En voi mitenkään hyväksyä enemmistön esittämää mallia hallinto-oikeuksien lukumäärästä. Sitä ei ole voitu edes järkevästi perustella, joten tulen myös sen mukaan äänestämään ja katson, että ed. Ihamäen tekemä lakiesitys, jossa lähdetään siitä, että hallinto-oikeuksien lukumäärä olisi nykyinen yksitoista, olisi pohja ja periaate, koska toiminta on sujunut aivan hyvin. Tämä voisi olla myöskin tässä tulevassa laissa pohja, ja tulen myöskin sen mukaan täällä menettelemään.

Ed. V ä i s t ö : Arvoisa puhemies! Kaksi vuotta sitten näihin aikoihin käsittelimme todella lääninjakouudistusta, ja silloin toteutui hallituksen ajama viiden suurläänin malli Manner-Suomen osalta. Siinäkin menettäjänä oli muun muassa Pohjois-Karjala, josta huomattava osa virkamiehistä on nyt siirtynyt muihin tehtäviin tai jäänyt vaille työtä. Päätösvalta kokonaisuudessaan on valtion lääninhallinnon osalta oikeastaan siirtynyt Pohjois-Karjalan ulkopuolelle.

Tämä uudistus tai ratkaisu, jota hallitus nyt on ajamassa, lopettaa Pohjois-Karjalasta lääninoikeuden, ja kuten täällä ed. Vehviläinen totesi, saman tien lääninoikeudessa nyt olevat runsaat kymmenen henkilöä jäävät vaille työtä. On ilmeistä, että osa heistä joutuu työn perässä siirtymään. Osa kenties jää kokonaan työttömäksi. Joka tapauksessa tämän tyyppisen hallintoelimen lakkauttaminen riisuu Pohjois-Karjalaa maakuntana ja vie siltä merkittävän osan osaamista ja palveluja maakunnan ulkopuolelle.

Täällä ed. Lax viittasi oikeusturvan varmistamisnäkökohtiin. Minun on vaikea nähdä tässä uudistuksessa tätä tavoitetta. Ed. Lax totesi myös, että läheisyysperiaatteesta on erilaisia näkökantoja. Tässäkin on vaikea nähdä muuta näkökantaa kuin se, että palvelut olisivat saatavilla mahdollisimman lähellä kansalaisia ja kustannuksia ei siirrettäisi julkiselta hallinnolta, valtiolta, kansalaisten maksettavaksi, niin kuin tässä hallinnon keskittämisessä on kaiken aikaa käynyt ja käymässä. Tämä ei ole säästölaki. Se on todettu selvästi. Siinä ei synny säästöjä.

Kun asiaa esiteltiin, arvoisa puhemies, hyvin korostuneen osan julkisuuteen toimitetussa tiedotteessa sai pysyvien istuntopaikkojen jääminen Joensuuhun, Mikkeliin ja Jyväskylään. Silloin jo heräsi kysymys, mitä sisältöä pysyvällä istuntopaikalla on. (Ed. Ihamäki: On siellä ainakin tuoli!) — Ei sillä ole mitään muuta sisältöä kuin on vain tila, ja tilojahan meillä on kautta maakunnan — ja tuolejakin riittää.

Eli tämä oli sellaista harhaanjohtavaa tiedottamista, johon moni tiedotusväline näytti tarttuvan. Ehkä se oli tarkoituskin. Kuviteltiin, että tässä jää jotakin maakuntaan, jää myös osaavia ihmisiä tähän uuteen hallintotuomioistuimeen. Lopulta tilanne on se, että siellä on vain tila, jossa hallintotuomioistuin voi pitää istuntoa ja suorittaa suullisia käsittelyjä. Suulliset käsittelythän ovat lisääntymässä, ja niitä pitääkin lisätä. Tässä yhteydessä korostuu myös alueen ja paikallisten asioiden tuntemus. Mielestäni nämä tekijät ovat keskeinen osa myös läheisyysperiaatteen hyvää ja toimivaa toteutumista.

Arvoisa puhemies! Keskustelussa esillä ollut yhteistoimintamalli tai verkostomalli ei tässä ratkaisussa toteudu. Käytännössä se mielestäni on kuitenkin toiminut ja voisi toimia hyvin niin, että kaikissa maakunnissa nykyisillä paikoilla olisi hallintotuomioistuimet, niin kuin ed. Ihamäen ja muiden lakialoitteessa todetaan ja mietinnön 1. vastalauseessa. Mielestäni vastalauseen mukaisen toimintamallin toteutuminen hallinto-oikeuksien osalta niin, että myös Mikkelissä, Joensuussa ja Jyväskylässä yleinen alueellinen hallintotuomioistuin tulee sijaitsemaan, on ainoa oikea toteutustapa tämän lain osalta. Silloin toteutuu alueen ja olojen tuntemus. Silloin toteutuu myös läheisyysperiaate, ja siellä olevat osaavat ihmiset saavat säilyttää työpaikkansa.

Yhteistyötä pitää lisätä. Eri hallintotuomioistuimissa on mahdollista erikoistua ja tällä tavoin pitää yllä henkilökunnan hyvää osaamista, joka kieltämättä on erittäin tärkeää. Mutta mikään ei siis estä yhteistyötä ja verkostomallilla toimimista, ovathan tietoliikenneyhteydet jo tänä päivänä sillä tasolla, että ne varmasti palvelevat hyvin myös tätä hallintoalaa.

Arvoisa puhemies! Mielestäni tässä asiassa, jossa valiokunnankin jäsenten näkökannat näyt-

tävät menneen varsin tasan, tulisi nyt suuressa salissa ottaa pohjaksi 1. vastalauseeseen sisältyvä muotoilu niin, että hallinto-oikeuksia säilyisi myös niissä maakunnissa, jotka nyt hallituksen esityksen mukaan ovat jäämässä sitä ilman.

Ed. I h a m ä k i : Arvoisa puhemies! Hallinto-oikeuslaki on organisaatiolaki, joka korvaa nykyisen lääninoikeuslain, mikäli esitys hyväksytään. Maahamme muodostettaisiin nykyisten yhdentoista lääninoikeuden sijaan kahdeksan alueellista hallinto-oikeutta. Tämä merkitsisi sitä, että Joensuusta, Jyväskylästä ja Mikkelistä lakkautetaan mainitut oikeudet. Näihin kaupunkeihin jäisi lakiehdotuksen mukaan vain niin sanotut pysyvät istuntopaikat. Kolmen lääninoikeuden lakkauttamiselle ei hallitus kuitenkaan ole esittänyt minkäänlaisia taloudellisia säästöperusteita.

Hallituksen esitys perustuu oikeusministeriön asettaman, virkamiehistä kootun hallintotuomioistuintyöryhmän ehdotukseen. Oikeusministeriö perustelee esitystään yleisenä hallinnon rationalisointina. Rationalisointivaikutukset ja taloudelliset vaikutukset ovat olemattoman vähäiset yleiseltä kannalta, mutta eräisiin Itä- ja Keski-Suomen maakuntiin vaikutukset ovat suuret, jopa taloudellisesti, mutta myös henkisesti deprimoivat.

Ehdotuksessa ei ole tarkemmin esitetty perusteluja hallinto-oikeuksien lakkauttamisille eikä myöskään hallinto-oikeuksien sijaintipaikkojen valinnalle. Esityksessä todetaan, että tuomioistuinyksiköiden sijaintiin vaikuttaa se, millä tavalla saapuvat asiat alueellisesti jakautuvat. Asiamäärillä mitaten lakkautettavaksi esitetyt oikeudet ovat kohtuullisen kokoisia, eikä näiden antamien päätösten tasoa ole osoitettu muita heikommaksi.

Edelleen todetaan, että nykyisistä lääninoikeuspaikkakunnista esimerkiksi Mikkeli ja Joensuu tai Jyväskylä tarjoaisi hallinto-oikeuden toiminnalle vähintään yhtä hyvät edellytykset kuin Kuopiokin. Kysyä tietysti sopii, onko tarpeellista ylipäätänsä lakkauttaa hyvin toimivia organisaatioita. Uudistuksena asia ei ole kovin suuri merkitykseltään valtakunnan tasolla, mutta aluepoliittisesti sen merkitys on suuri.

Hallitushan on eräissä päätöksissään päättänyt tukea Itä-Suomen kehitystä ja perustanut erityisesti niin sanotun Itä-Suomi-projektin, jonka on kaikin tavoin ajettava Itä-Suomen kehitystä eteenpäin. Valtioneuvosto on viimeisimmissä aluepoliittisissa linjauksissaan todennut, että erityisesti tuetaan tavoite 6 -alueen maakuntakeskusten kehittämistä, joita ovat muun muassa Mikkeli ja Joensuu. Oikeusministeriö ja nyt lakivaliokunnan enemmistö kuitenkin toimivat toisin, kuten hallinnon rationalisoinnissa tapahtuu.

Viime vuosina monet ratkaisut ovat heikentäneet alueellisen kehittämispolitiikan mahdollisuuksia ja johtaneet maan eri osien kannalta eriytyvään kehittymiseen. Siksi onkin tärkeää, että aluepoliittiset näkökohdat otetaan huomioon aina, kun se on mahdollista ja tarkoituksenmukaista. EU:n peruskirjassa esitetään myös tasapuolista suhtautumista valtakunnan eri osiin. Sitä ei ole, jos vain Itä- ja Keski-Suomesta lakkautetaan hallinto-oikeuksia, kun taas muualla maassa entiset lääninoikeudet nyt hallinto-oikeuksina säilytetään.

Rinnakkaislakialoite on itse asiassa hätähuuto Itä-Suomen tasapuolisesta kehittämisestä, jonka toivoisin myös eduskunnan politiikassaan ottavan entistä paremmin huomioon.

Arvoisa puhemies! Vaikka yleisesti olen täällä ollut hallituksen uskollinen soturi ja tukija, niin tässä yksityiskohdassa en voi noudattaa hallituksen esittämää linjaa. Voin vain yhtyä valiokunnan mietintöön esitettyyn vastalauseeseen, joka on rinnakkaislakialoitteeni mukainen.

Ed. S a a r n i o : Arvoisa rouva puhemies! Aluksi haluan valiokunnan enemmistöön kuuluvana kiittää valiokunnan puheenjohtajaa tasapuolisesta ja hyvin kiihkottomasta esityksestä, jolla hän uudistuksen esitteli. Kun sanon, että kuulun enemmistöön, joka valiokunnassa oli sitä mieltä, että uudistus viedään eteenpäin, sanon tämän siinä mielentilassa, että en tunne olevani kovin palava uudistuksen puolustaja, mutta siihen perehdyttyäni ymmärrän hyvin tämän lähtökohdat.

Jos uudistus olisi vain kolmen lääninoikeuden lakkauttaminen, niin se olisi vain pahaa tahtoa, ja sillä todellakaan ei olisi mitään muuta sisältöä. Mutta kun laissa on myös sisällöllinen puolensa, muun muassa vesiylioikeuden sulattaminen Vaasan hallinto-oikeuteen, näen tarpeellisena, että uudistus lähtee eteenpäin ja tältä osin kulkee kohti uutta aikaa.

Nyt on puhuttu uudistuksen vastustajien taholta läheisyysperiaatteesta. Muuten tietysti ymmärtäisin läheisyysperiaatteen eli subsidiariteettiperiaatteen, kuten esimerkiksi ed. Kankaanniemi sen kauniisti osaa lausua, käyttämisen, jos esimerkiksi Etelä-Suomen lääninhallitus sijaitsisi pääkaupunkiseudulla eikä Hämeenlinnassa eli

siellä, missä ovat ihmiset, eikä suinkaan siellä, missä niitä on huomattavasti vähemmän. Tässä mielessä oikeudenkäyttö lienee sellaisia asioita, missä kaikkein helpoimmin on toteutettavissa se, että oikeus liikkuu ja ihmiset pysyvät siellä, missä ovat. Läheisyysperiaate on kyllä minusta olematon puolustustekijä.

Sen sijaan muut seikat, jotka puhuvat Itä-Suomen kehittämisnäkökulmista, ovat jo huomattavasti merkittävämpiä. Tässä mielessä pidän huonona, että jälleen kerran Joensuuta ja Mikkeliä kirpaistaan. Kyllä Keski-Suomellekin olisi riittänyt jo läänin menetys, mutta näinhän tässä uudistuksessa nyt ei käy.

Luulen kuitenkin, että hallituksen esityksen taustalla on todellakin syvempi uudistus kuin vain kolmesta paikkakunnasta luopuminen. Pidin erittäin huonona sitä, että esitykseen sisältyi pysyvien istuntopaikkakuntien määrittäminen ikään kuin korvikkeena tai eräänlaisena pehmusteena siitä, kun lääninoikeudet lakkautuvat. Mutta jos se merkitsee sitä, että näihin paikkakuntiin kiinnitetään erityistä huomiota muun muassa henkilökunnan sijoittumisen osalta, niin pidän sitäkin ihan järkevänä, että se on laissa erikseen mainittu.

Tärkeänä näkisinkin, että lakkautuvien lääninoikeuksien henkilökunnan asema selvitettäisiin ei vain istuvien tuomareiden osalta vaan myös muun henkilökunnan, teknisen henkilökunnan, osalta, koska silloin uudistus voisi toteutua mahdollisimman pehmeästi ja inhimillisesti.

Luulen, että siitä huolimatta, että tunnot ovat ymmärtäväisiä näitä kolmea lääniä kohtaan, tulen olemaan myös loppukäsittelyssä lain toteuttamisen kannalta siitäkin huolimatta, että näen tässä samoja piirteitä kuin lääninhallintouudistuksessa, jota en voi pitää kovin loppuun saakka harkittuna enkä onnistuneena vieläkään, vaikka se nyt on jo toiminut jonkin aikaa.

Ed. H. K o s k i n e n : Arvoisa rouva puhemies! Yhtenä tärkeänä kohtana hallinto-oikeuslakiehdotukseen sisältyy ympäristöasioiden muutoksenhakuasia. Ne on tarkoitus ehdotuksen mukaan keskittää Vaasan hallinto-oikeuteen. Esitys on läheisessä yhteydessä ympäristölainsäädännön uudistamisen kanssa, jota odotuksista huolimatta ei ehditty valmistella ajoissa.

Lakivaliokunta on perusteellisesti selvittänyt, voidaanko ympäristöasioiden muutoksenhaku kuitenkin käsitellä tässä yhteydessä ilman yhteyttä ympäristölain uudistukseen. Valiokunta on päätynyt tulokseen, että on järkevää viedä lakiesitys päätökseen kaikilta osiltaan.

Ratkaisu turvaa lyhyesti ilmaistuna sen, että keskittämällä taataan parhaiten oikeudenkäytön yhtenäisyys. Samalla taloudellisesti edullisimmalla tavalla valitukset tulevat hoidetuiksi. Vähäisenä en pidä myöskään sitä, että vesiylioikeuden henkilöstöjärjestelyt eivät pitkity, vaan järjestelyt suoritetaan koko henkilöstön kannalta samanaikaisesti ilman pelkoa ja uhkaa pakkomuutoista.

Valiokunnan mukaan lakiehdotus muutoksineen on laadittu niin, että Vaasan hallinto-oikeuden toiminta ei onnu, vaikka ympäristönsuojelulaki ei ole voimassakaan.

Ed. R e h n : Arvoisa puhemies! Ed. Laxin ja tämän lain perustelujen mukaan tämän lakiesityksen tarkoituksena on yksilön oikeusturvan varmistaminen turvaamalla mahdollisimman laadukkaat oikeudelliset ratkaisut. En valitettavasti voi olla asiasta samaa mieltä, ettei oikeudellisuus toteutuisi aikaisemmillakin menetelmillä.

Päinvastoin tällä lailla luottamus oikeuslaitokseen heikkenisi, koska uudistus on mielestäni tehty heppoisin perustein. Se on hallintoa keskittävä. Siitä ei aiheudu säästöjä. Se ei ole läheisyysperiaatteen mukainen, ja siitä aiheutuu työajan hukkaa, kun matkustaminen paikkakuntien välillä lisääntyy. Asioiden käsittely pienemmissä yksiköissä on nopeampaa ja tehokkaampaa, kun asioihin voi paneutua paremmin kuin suurissa yksiköissä. Henkilöstön asema myös näillä jo muutenkin vaikeuksissa olevilla paikkakunnilla heikkenee. Ei ole mitään järkeä heikentää enää näitä entisestään, kun vielä muistamme, miten Itä-Suomen hyvinvoinnista on luvattu huolehtia.

Pysyvät istuntopaikat ovat kuin kylmiä huoltoasemia. Ne koetaan vieraiksi. Mielestäni kaikki viisaus ei voi asua Helsingissä, ja tietääkseni ei lääninoikeuksien toiminnasta ja ammattitaidosta ole ollut huomautettavaa aikaisemminkaan.

Kannatan 1. vastalauseen mukaisesti, että hallinto-oikeudet säilytetään myös Jyväskylässä, Joensuussa ja Mikkelissä.

Ed. H o l o p a i n e n : Arvoisa puhemies! Täällä ovat lakiesityksen vastustajat jo perustelleet hyvin, miksi he eivät voi yhtyä tähän hallituksen esitykseen. Tyydynkin toteamaan vain lyhyesti, että tämä hallituksen lakiesitys on huono. Sillä ei ole edes väitetty olevan säästömerkitystä. Perusteluina esitetään vain henkilöstöresursseihin ja asiantuntemuskysymyksiin liittyvät asiat.

Merkitseekö tämä siis sitä, että vain lakkautettaviksi tulevissa Pohjois-Karjalan, Mikkelin ja Keski-Suomen lääninoikeuksissa ei olisi riittävää asiantuntemusta? Mikään ei viittaa siihen, vaan pikemminkin päinvastoin asiat on hoidettu näissä lääninoikeuksissa nopeasti ja asiantuntemuksella.

Tämä lakiesitys ei täytä myöskään läheisyysperiaatetta, vaan päätöksenteko pakenee yhä kauemmaksi ihmisistä. Joensuuhun, Jyväskylään ja Mikkeliin jäisivät pysyvät istuntopaikat. Tällä ei ole yksinkertaisesti mitään merkitystä. Aiemmista uudistuksista on tälle riittävästi todistusaineistoa. Tarkoitan tässä kihlakuntauudistusta, jossa myös käräjäpaikkoja säilytettiin, mutta käytännössä istuntoja niissä ei pidetä.

Tämäkin lakiesitys on syvässä ristiriidassa Itä-Suomen erityisaseman kanssa ja on näin tämäkin seikka huomioiden täysin mahdoton hyväksyä.

Ed. Lahtela: Arvoisa rouva puhemies! Tätä mietintöä lukiessa voi todeta sen, että viimeinen sivu tässä on paras eli vastalausesivu. Siinä todetaan, että nämä 11 hallinto-oikeutta, tuomioistuinta, pitäisi muodostaa eikä lähteä tämmöiseen keskittämislinjaan. Tässä on jo edellä todettu samat perustelut, mistä itsekin ajattelin puhua. Käyn ne nopeasti läpi.

Tämä on läheisyysperiaatteen vastainen, ja kaikkein ihmeellisimmältä tuntuu se, jotta kun tämä ei aiheuta yhtään säästöjä, niin minkä takia tämmöisiä lähdetään tekemään. Se perustuu siihen, jotta viisaus ja tietämys kasvaisi sillä, jotta keskitetään yhteen paikkaan. Minusta se peruste on jotenkin hyvin ontuva. Jos pidetään vaikka ne 11 paikkaa, niin sinne voi tuoda asiantuntijoita eli liikutellaan asiantuntijoita eikä ihmisiä.

Vaikka täällä on väitetty, että periaatteessa suurin osa näistä tehdään paperilla eli postin kautta tai miten ne lähetetäänkin eikä ihmisiä nähdä, niin monissa tapauksissa ainakin Pohjois-Karjalan lääninoikeudessa on pidetty hyvin paljon suullisia kuulemisia ja paikan päällä käyty katsomassa, miten asiat ovat. Joka tapauksessa jos tämä uusi käytäntö menee läpi, tämä tulee vaikeuttamaan asioita.

Siinä mielessä minä kannatan viimeisen sivun asioita, mitä vastalauseessa todetaan.

Ed. Kankaanniemi: Arvoisa rouva puhemies! Jokin aika, pari vuotta, sitten päätettiin täällä lääninuudistuksesta, jolloin tehtiin torso päätös viiden suurläänin muodostamisesta ja ihmisten siirtämisestä virkoineen paikasta toiseen. Nyt esimerkiksi Länsi-Suomen läänissä on jo nähtävissä, miten huono tämä uudistus oli. Kaikki alkaa keskittyä vähin erin Turkuun, ja muu osa valtavan laajaa lääniä jää palveluja vaille. Se oli huono päätös. Sen seurausta on nyt tämä lääninoikeuksien kohtalo, joka on tämän lakiesityksen osalta nyt esillä.

Lääninoikeus-nimestä joudutaan luopumaan, koska nämä oikeudet eivät enää vastaa lääninjakoa, ja nimeksi on otettu hallinto-oikeus. Tämä on sinänsä perusteltua tässä tilanteessa ja on kannatettavaa, että näin menetellään.

Tämä kokonaisuus on osa ympäristösuojelulainsäädännön uudistamista, mutta kävi niin kuin nyt tiedetään, että hallitus antoi tämän hallituksen esityksen n:o 114, mutta ei onnistunut antamaan ympäristösuojelulainsäädännön uudistamisesitystä tämän rinnalla taikka tälle eduskunnalle käsiteltäväksi. Syy, että ympäristösuojelulainsäädäntö jäi tältä hallitukselta ja eduskunnalta uudistamatta, on reviirikiista oikeusministeriön ja ympäristöministeriön välillä. Tämä koskettaa näistä asioista vastaavan ministeriön määräämistä. Tältä osin lakivaliokunta ei ole ottanut kantaa, kumman ministeriön pitäisi olla tässä isompi eli kumman hallinnonalalle se kuuluisi järjestää. Oikeudenkäyttö on oikeusministeriön alaa, mutta ympäristölupavirastot toteuttavat tietysti muutakin kuin vain oikeudenkäyttöä, jolloin on tietysti myös perusteluita, että ne olisivat ympäristöministeriön hallinnonalan piirissä. Tämä riita on jäänyt. Valiokunnassa ministereitä kuultiin ja todettiin, että eipä siellä paljon ollut yhteistä ymmärrystä tämän asian ratkaisemiseksi, jolloin koko ympäristönsuojelulainsäädännön uudistus on ymmärrettävästi jäänyt antamatta.

Nyt käsittelyssä olevalla uudistuksella ympäristönsuojeluasioiden muutoksenhaku kuitenkin keskitetään yhteen hallinto-oikeuteen, Vaasan hallinto-oikeuteen. Perusteena on se, että Vaasassa on jo vesiylioikeus, jonka virat ja toiminta voidaan sujuvasti liittää Vaasan hallinto-oikeuteen tässä yhteydessä. Perustelut ovat sinänsä loogiset, ja niitä vastaan on vaikea puhua. Kuitenkin on niin, mistä valiokunnassa aika paljon puhuttiin, että voisi olla perusteltua, että vesiasiat ja muut ympäristönsuojeluun liittyvät asiat keskitettäisiin esimerkiksi kahteen tai kolmeen hallinto-oikeuteen, jolloin alueellinen näkökulma tulisi paremmin huomioon otetuksi, onhan Vaasa kovasti sivussa esimerkiksi Järvi-Suomen alueelta tai rehevöityvän, saastuvan Suomenlahden alueelta. Nyt kuitenkin lähinnä säästösyistä

valittiin tämä tie. Hallitus valitsi ja valiokunta siihen yhtyi, että vesiylioikeus liitetään Vaasan hallinto-oikeuteen. Oppositio tai ne, ketkä tätä esitystä ovat eräiltä osin arvostelleet, eivät tältä osin ole vastaan panneet, vaikka perusteluja olisi siihen tietysti kovastikin ollut.

Arvoisa puhemies! Uudistuksen ajankohta liittyy, vaikka ympäristönsuojelulainsäädännön uudistaminen ei tässä yhteydessä etenekään, osaltaan rakennus- ja maankäyttölainsäädännön uudistamiseen, joka on eduskunnan käsittelyssä. Siinähän muutoksenhaku ohjataan hallinto-oikeuksiin. Hallinto-oikeuksilla, vielä nykyisillä lääninoikeuksilla, on kuitenkin paljon sellaisia tavallista ihmistä koskevia asioita, joita ne joutuvat ratkomaan. Tältä osin, kun tällaisia asioita huomattavasti on, on perusteltua, että hallinto-oikeuksien lukumäärää ja niiden sijaintipaikkoja huolella tarkastellaan, jotta ihmiset voisivat luottaa heitä koskevien oikeudellisten päätösten tekijöihin ja niihin perusteisiin, millä niitä tehdään.

Oikeuslaitos on ollut kovan kritiikin kohteena tässä maassa viime aikoina, harvinaisen kovan kritiikin kohteena, ja nyt ei ole eduskunnalla varaa tälle kritiikille antaa lisäpontta, niin kuin tässä nyt valitettavasti tapahtuu. Kun 11 lääninoikeudesta siirrytään 8 hallinto-oikeuteen, etäisyydet kasvavat, tavallisten ihmisten asioita käsitellään hyvinkin kaukana heidän kotiseudultaan.

Erityisen kärkevästi tämä näkyy Keski-Suomen osalta, kun jostakin aivan käsittämättömästä syystä Keski-Suomi ollaan liittämässä Hämeenlinnan hallinto-oikeuden tuomiopiiriin. Etäisyyttä Pihtiputaalta Keski-Suomen pohjoisosista Hämeenlinnaan on 350 kilometriä. Hämeessä asiat etenevät hitaasti. Tällöin on pelättävissä, että kun tehdään tällainen valtavan suuri hallinto-oikeus Hämeenlinnaan, jonka tuomiopiiri on näin mahtava alueeltaan, asiat eivät etene niin kuin pitäisi, läheisyysperiaate, subsidiariteettiperiaate, ei toteudu, ja alueen asukkaiden ja ihmisten, elinkeinoelämän, kuntien ja hallinnon tuntemus ei voi olla lähellekään riittävä Hämeenlinnassa, kun ajatellaan Keski-Suomea.

Eli tämä malli, jonka hallitus on esittänyt ja jonka valitettavasti valiokunnan enemmistö oli hyväksymässä, on täysin susi. Eduskunnan täysistunnolla on luonnollisesti oikeus ja mahdollisuus tehdä viisaskin päätös, vastalauseen mukainen ratkaisu tässä asiassa.

Samalla kun totean, että 11 hallinto-oikeuden malli pitäisi edelleen säilyttää niin Itä-Suomen kuin Keski-Suomenkin osalta, yhdyn erityisesti Itä-Suomen osalta niihin näkemyksiin, että Itä-Suomen kehittämisohjelma edellyttää palvelujen, toimintojen, siellä säilyttämistä eikä niitten supistamista. On perusteltua, että Mikkelissä ja Joensuussa myös Jyväskylän ohella säilytetään hallinto-oikeus.

Tässä yhteydessä on myös valiokunnassa pohdittu eräitä sellaisia asioita, jotka erityislainsäädännöllä on muutoksenhaun osalta keskitetty yhteen hallinto-oikeuteen. Tämä hallinto-oikeus tai nykyinen lääninoikeus on Uudenmaan lääninoikeus. Tänne Ruuhka-Suomen pahimpiin syövereihin on keskitetty muun muassa arvonlisäveroasiat, eräät verotusmenettelyyn liittyvät asiat ja turvapaikka-asiat. Turvapaikka-asioiden osalta ehkä on niin, että on järkevää, että ne on keskitetty yhteen lääninoikeuteen, yhteen hallinto-oikeuteen, koska tulkkikysymykset ja monet muut tällaiset käytännön asiat ja asioiden erikoislaatuisuus ovat perusteena sille, että asiantuntemus kasataan yhteen paikkaan ja siellä hoidetaan kaikki nämä asiat.

Mutta sen sijaan arvonlisäveroasiat ja verotusmenettelyyn liittyvät asiat ja eräät muut on syytä hajauttaa hallinto-oikeuksiin. Kun näin tehdään, silloin yksitoista hallinto-oikeutta varmasti saa juttuja niin paljon, että niiden työmäärä on riittävä. Silloin ei voida silläkään perusteella lakkauttaa kolmea hallinto-oikeutta, että juttujen määrä olisi liian pieni ja asiantuntemusta erikoistapauksissa ei riittävästi olisi. Eli tämä perustelu, johon hallitus vetoaa, on heikompi perustelu kuin se, että palvelujen ja oikeudenkäytön tulee olla lähellä ihmisiä, lähellä kuntia, lähellä niitä, joita asia koskee. Näin voidaan palauttaa luottamusta oikeudenkäyttöön.

Arvoisa puhemies! Näillä perusteilla totean, että laki tulisi hyväksyä vastalauseen mukaisena.

Ed. A i t t o n i e m i : Arvoisa puhemies! Tällä vuosikymmenellä ja erityisesti tämän hallituksen aikana toteutettu oikeudenkäytön organisaatio- ja prosessiuudistus on mennyt pahasti pieleen. Minulla on se tuntu, että tässä on toimittu hajota ja hallitse -systeemillä. Pääasia on se, että on uudistettu ja muutettu, katsomatta lainkaan siihen, onko tarvetta ja onko uudistettu malli parempi vai huonompi. Vanha on lyöty pirstaleiksi ja siitä on kyhäelty sitten jonkinlainen systeemi, joka ei toimi. Väitän, että tältä osin tullaan myös esimerkiksi siviilioikeuden ja rikosprosessioikeuden prosessisäännöksissä tekemään mittavia muutoksia, kun nähdään, miten

mahdottomiksi niiden toteuttaminen esimerkiksi hovioikeuksissa tulee.

Tämä malli, joka nyt on hallinto-oikeuksista, on todella läpinäkyvä malli, kun siitä puhutaan nykyaikaisena suuntauksena. Näkee, että tämä kolmen pysyvän istuntopaikan jättäminen Mikkeliin, Joensuuhun ja Jyväskylään on suuri petos. Se on silkkaa petosta, eikä täällä talossa ole ketään niin tyhmää ihmistä, ettei sitä ymmärtäisi ja antaisi sen mennä omaan ajatukseensa läpi.

Minun mielestäni, kun mennään kahdeksan hallinto-oikeuden systeemiin ja toistaiseksi jätetään nämä kolme vakinaista istuntopaikkaa, olisi ollut parempi sittenkin mennä viiden malliin ja jättää tällaiset turhanaikaiset petokset pois tästä, koska nämä pysyvät istuntopaikat tullaan ihan lyhyessä ajassa kuitenkin poistamaan.

Minä lähden siitä, että tämä uudistus on ilman muuta toteutettava vastalauseen mukaisesti, joka on lakivaliokunnan mietinnössä.

Ed. L a i t i n e n : Arvoisa puhemies! Tätä lakiahan on valmisteltu siten, että asetettiin työryhmä kysymystä selvittämään. Työryhmähän lähti siitä, että perustettaisiin vain viisi hallinto-oikeutta. Hallitus ei kuitenkaan sen mukaista esitystä antanut, ja luulenpa niin, että kysymys oli siitä, että jos olisi esitetty vain viittä hallinto-oikeutta, se olisi täällä eduskunnassa kaatunut. Taktisista syistä nostettiin määrä sitten kahdeksaan, ja ajatus kulkee ilmeisesti siihen suuntaan, että se voitaisiin sitten hyväksyä.

Toivon mukaan eduskunta ei, vastoin kuin vähän pelkään, hyväksyisi hallituksen esitystä, vaan hyväksyisi vastalauseen mukaisesti asian hoitamisen.

Esityshän ei tuo myöskään mitään säästöjä eikä sillä tavalla ole perusteltavissa. Täällä valiokunnan puheenjohtaja ed. Lax, kuuntelin työhuoneessani hänen puheenvuoroaan, puhui, että tässä on tarkoitus parantaa läheisyysperiaatetta ja että tässä on kysymys hyvin pitkälle kansalaisten oikeusturvasta. Joko kuulin väärin tai sitten ymmärsin väärin puheenjohtajan puheenvuoron, sillä minä en millään tavalla voi ymmärtää, miten tämä lakiehdotus parantaa kansalaisten oikeusturvaa ja lisää läheisyysperiaatetta. Ei tämmöisiä elementtejä tässä ole olemassa. Päinvastoin, jos tämä lakiehdotus hyväksytään, niin itse asiassa kansalaisten oikeusturva heikkenee ja läheisyysperiaate kaikkoaa.

Ed. L a x (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Laitinen oli ymmärtänyt väärin. Minä totesin nimenomaan, että tässä piti punnita läheisyysperiaatetta oikeusturvan mahdollistamisedellytyksiä vastaan.

Haluan vain tässä viitata professori Olli Mäenpään lausuntoon. Häntä ei voida pitää minkään ryhmän asianajajana, vaan nimenomaan oikeudellisen asiantuntemuksen varsin puolueettomana edustajana. Tämä on samalla myös vastaus ed. Vehviläiselle, joka ihmetteli, miten voidaan sanoa, että esitys on huolellisesti valmisteltu.

Mäenpää toteaa muun muassa: "Hallituksen esitys muodostaa varsin hyvin viimeistellyn kokonaisuuden, johon ei ole erityistä huomautettavaa. Sen mukaisesti perustettavaksi ehdotetut kahdeksan hallinto-oikeutta toimisivat hallinto-asioiden oikeusturvajärjestelmän perusrunkona ja ne jatkaisivat siten ilman olennaisia asiallisia muutoksia lääninoikeuksien toimintaa." Hän vielä toteaa, että kun otetaan huomioon esityksessä sivulla 23 esitetyt tiedot "perustettavien hallinto-oikeuksien tuomiopiirien väestöpohjasta ja niiden käsiteltäviksi tulevien asioiden määrästä, kahdeksan tuomioistuimen järjestelmää ei ilmeisesti voida pitää liian suppeana".

Tässä kuulimme juuri ed. Aittoniemen suusta, että olisi voinut perustellusti puhua vielä pienemmästä määrästä, mutta totta kai tästä voidaan loputtomiin kättä vääntää. Tämä on kuitenkin ulkopuolisen todellisen asiantuntijan viileä arvio.

Ed. L a i t i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Oli tavattoman hieno asia, että valiokunnan puheenjohtaja ed. Lax oli paikalla ja käytti puheenvuoron. Hän pystyi omalta osaltaan oikaisemaan minun väärinymmärrystäni. Olen aina pitänyt ed. Laxia hyvin viisaana ja asiansa osaavana miehenä.

Tosin tämän kysymyksen osalta ihmettelen sitä, ettei valiokunnassa hallituspuolueiden edustajilla yksimielisesti ollut tahtoa muuttaa lakiehdotusta siten, että olisi perustettu yksitoista hallinto-oikeutta.

Ed. K a r p i o : Arvoisa puhemies! Ed. Saarnio totesi vähän niin kuin valittaen, että hän oli lakivaliokunnan enemmistön kannalla sillä perusteella, että asia saatiin viedyksi läpi ja että juuri nimenomaan vesi- ja ympäristöasiat voitiin turvata enemmistön kannan mukaan. Näinhän asia ei missään tapauksessa ollut. Eivät myöskään vähemmistöön jääneet jäsenet olleet tässä asiassa vastaan vaan nimenomaan hallinto-oikeuksien lukumäärän suhteen. Toivottavasti ed.

Saarnio, jos hän nyt kuuntelee huoneessaan, vielä harkitsee hyvinkin tarkkaan, kun hänen aiheeton pelkonsa nyt poistuu, miten hän tulee sitten äänestämään.

Tässä puhutaan läheisyysperiaatteesta, ja on myöskin esitetty, että hyvin harvat asioivat hallinto-oikeuksissa, niin kuin tietenkin onkin. Mutta juuri tuo periaate on tärkeä, että kansalaisella vaikka Pihtiputaalta olisi mahdollisuus asioida ja tuoda asioitaan esille. Hän joutuu nyt lähes 400 kilometrin päähän menemään, jos esitys toteutuu niin, että esimerkiksi Keski-Suomesta asioidaan Hämeenlinnassa, missä tietääkseni eivät edes junatkaan taida pysähtyä.

Laadukkaat ratkaisut ovat yhtenä perustana, mutta mitään asiallisia perusteita ei esitetä sille, etteivät nykyisessä jaossa yhdentoista lääninoikeuden muodostamassa kokonaisuudessa olisi päätökset olleet riittävän laadukkaita.

Ed. V i i t a m i e s: Arvoisa puhemies! Jos hallituksen esitys tulisi hyväksyttyä, kuten lakivaliokunnan enemmistö mietinnössään esittää, merkitsisi se, että Mikkelistä, Joensuusta ja Jyväskylästä lakkaisi lääninoikeus eikä tilalle perustettaisi hallinto-oikeutta, kuten muihin lääninoikeuskaupunkeihin tehtäisiin. Tälle toimenpiteelle ei ole esityksessä eikä mietinnössä löydetty taloudellisia säästöperusteita, vaikka asiaa viedään eteenpäin budjettilain tasolla, mikä on tietysti hieman hämmentävää. Perusteluissa sen sijaan todetaan, että hallinto- ja oikeuskäytännön tarkoituksenmukaisuussyistä on perusteltua tehdä tällainen ratkaisu. Kuitenkin asiakkaiden näkökulmasta katsoen, kuten täällä on todettu, esitetty malli loukkaa läheisyysperiaatetta. Senhän myös valiokunnan puheenjohtaja on täällä myöntänyt.

Samoin periaate, että valtio toteuttaisi hyvää työnantajapolitiikkaa, joutuu tässä varsin outoon valoon. Kuten valiokunta mietinnössään toteaa, on käymässä niin, että Mikkelistä, Joensuusta ja Jyväskylästä lääninoikeuden henkilökunta joutuu käytännössä siirtymään toiselle paikkakunnalle työskentelemään. On vaikea uskoa, että lausuma, jonka mukaan valiokunta ja sitä myöten sitten eduskunta pitäisi tärkeänä, että näille lääninoikeuksien esittelijöille ja toimistoväelle pyrittäisiin heidän niin halutessaan järjestämään nykyiseltä sijaintipaikkakunnalta töitä, toteutuisi, varsinkin kun tunnetaan eduskunnan kielenkäyttö. Vaikka valiokunta ja eduskunta pitävät tätä asiaa tärkeätä, voi tietysti aika lailla varmasti epäillä, näinköhän tämä hurskas toivomus tulee millään lailla toteutumaan. Käytännössä tullaan aika lähelle tilannetta, jossa Mikkelistä, Jyväskylästä ja Joensuusta väki joutuu puolipakolla siirtymään muihin kaupunkeihin töihin.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan ensimmäinen varapuhemies Pesälä.

Ed. L a x (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Viitamies joko ei ymmärtänyt tai sitten vääristeli, mitä minä yritin sanoa, tai sitten esitin asiani harvinaisen huonosti. En minä ole todennut enkä myöntänyt millään lailla, että tässä läheisyysperiaatetta loukattaisiin. Olen todennut, että tässä on eri periaatteita jouduttu punnitsemaan keskenään. Jos ed. Viitamies olisi kuunnellut esittelypuheenvuoroni tarkkaan, hän olisi huomannut, että läheisyysperiaate on tärkeä niissä tapauksissa, jolloin suullisia käsittelyjä toteutetaan. Ne ovat varsin pieni osa kaikista asioista, ja näiden osalta on myös mahdollista järjestää oikeuden istuntoja muilla paikkakunnilla kuin pääpaikkakunnilla. Näin on tehty ja näin tullaan tekemään.

Vähän enemmän, sanoisinko, suhteellisuutta argumentointiin toivoisin. Todellakin tässä oli suoranainen vääristely minun puheenvuoroni kohdalla.

Ed. K a r p i o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kuuntelin tarkkaan ed. Viitamiehen esityksen, ja muistui hyvin mieleen tuossa pari vuotta sitten, kun täällä lääninhallituksia ajettiin alas, hänen puheenvuoronsa silloin, kuinka hän mikkeliläisenä hyvinkin oli näiden uudistusten takana. Katson vain, että se kehitys, joka silloin alkoi läänien alasajona, on nyt saamassa luontevaa jatkoa lääninoikeuksien uudistuksessa. Olisi ehkä ollut silloin myöskin syytä harkita niitä kannanottoja, kun nyt hän kuitenkin, aivan oikein, lääninoikeusuudistus- ja hallinto-oikeuslaissa on muuttanut kantaansa.

Ed. V i i t a m i e s (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Karpion puheenvuorosta huolimatta olen tullut samaan johtopäätökseen kuin hän tämän asian käsittelyn yhteydessä. En kuitenkaan voi hyväksyä sitä, että vedettäisiin suora linja siihen, että tässä oltaisiin samalla tavoin toteuttamassa hallintouudistusta kuin lääninhallintouudistuksessa.

Otetaan vaikka esimerkiksi Itä-Suomen lääni. Siellähän lääninuudistuksen jälkeen ei ole tehty sellaisia hallintoratkaisuja, kuin tässä hallinto-oikeusasiassa esitetään tehtäväksi. Tässähän keskitetään käytännössä kaikki työpaikkojen toiminta Itä-Suomessa Kuopioon. Lääninhallinto-uudistuksessa lääninoikeuden työpaikat jäivät kaikkiin vanhoihin hallintokaupunkeihin. Jopa mikkeliläisten pettymykseksi täytyy sanoa, että Kuopiossa taitaa olla tällä hetkellä enemmän lääninhallinnon työntekijöitä kuin konsanaan läänin pääkaupungissa.

Arvoisa puhemies! Ed. Laxille toteaisin vain, kun käsitin teidän sanoneen, että tässä on puntaroitu hallinnollisia ja oikeudenkäyttöön liittyviä tekijöitä kontra läheisyysperiaatetta, että nämä läheisyysperiaatteen mukaiset argumentit ovat osoittautuneet kevyemmiksi. Kyllä minusta se, että todetaan, että joku paikkakunta säilyy istuntopaikkakuntien joukossa, on sentään aivan eri asia ja heikennys kansalaisten tuntemaan hallinnon läheisyyteen verrattuna nykytilanteeseen, jossa oikeuden sijaintipaikka on kyseisessä kaupungissa. Eikö vain?

Ed. I h a m ä k i : Arvoisa puhemies! Ed. Saarnio, joka kuului lakivaliokunnan enemmistöön, kuitenkin puheenvuorossaan valitteli Itä- ja Keski-Suomen kaltoin kohtelua, mutta kertoi hyväksyneensä tämän lain sisältöseikkojen takia. Tällaisena sisältöseikkana hän totesi Vaasan lääninoikeuden ja vesiylioikeuden yhdistämisen. Hallinto-oikeuksien lakkauttamiset ja Vaasan hallinto-oikeuden ja vesiylioikeuden yhdistäminen samaan lakiesitykseen ovat kuitenkin eri asioita, joita ei olisi pitänyt tai tarvinnut kytkeä samaan lakiesitykseen. Asiaa ratkaistaessa valiokunnassa nämä asiat olisi voitu erottaa.

Tämä lakiesitys on hallinto-oikeuksien osalta kuin kiusantekoa Keski- ja Itä-Suomelle, mikä on vastoin hallituksen aikaisemmin hyväksymää Itä-Suomen kehittämisohjelmaa.

Jos hallinto-oikeudet olisi supistettu viiteen, olisi lakiesitys ollut edes jossain määrin ymmärrettävä. Silloin olisi kenties saatu rationalisointihyötyä, synergiahyötyä, jopa taloudellista hyötyä. Nyt ei saada mitään hyötyä, huononnetaan vain palveluja ja kaltoin kohdellaan Itä- ja Keski-Suomea ja niiden asukkaita. Nykyisellään laki on kiusantekoa, kuten jo totesin. Se ei lisää väestön oikeusturvaa, ja sen perusteet ja perustelut vaikuttavat teennäisiltä, jopa tekopyhiltä. Kysymys edelleen kuuluu, oliko tämä laki nyt kaiken väärti.

Ed. V ä h ä n ä k k i : Herra puhemies! Olin lakivaliokunnan enemmistön joukossa, kun äänestys suoritettiin, ja katson, että tämä on hyväksyttävissä. Liekö se sitten lopullinen vaihe hallinto-oikeuksien lukumäärässä, se on eri asia, mutta ainakin tämä on parannus, ja tehostuminen ja asiantuntemus lisääntyy näissä hieman harvenneissa hallinto-oikeuksissa siitä, mitä lääninoikeuksissa oli.

Oli oikeastaan erinomaisen hyvä tämä lakiesitys siinäkin mielessä, että lääninoikeudet mielletiin aika paljon ikään kuin maaherran alaisiksi, tavallaan hallintoelimiksi. Vaikka siinä oli oikeus-sana, lääninoikeus-sana, niin kuitenkin ne usein toimivat lääninhallituksen yhteydessä samoissa tiloissa, ja tämä aiheutti ehkä jossain määrin oikeusturvallisuutta vaarantavan mielleyhtymän. Tämä on historiallinen hetki, että meillä hallintojuridiikka myös saa oman tyyssijansa.

En lähde toistamaan valiokunnan puheenjohtajan erinomaista esitystä siitä, että valiokunta katsoi muiden arvojen eli asiantuntemuksen ja sitä kautta oikeusvarmuuden kasvavan, kun on vahvemmat yksiköt.

Läheisyysperiaatetta hyvin mielellään viljellään, kun Euroopan unionissa siihen pyritään ja pyritään kaikkien maiden osaltakin, mutta etupäässä tämä subsidiariteettiperiaate ei kuitenkaan tarkoita tuomioistuimia, joissa juuri oikeusvarmuuskysymykset ovat tärkeämpiä kuin läheisyysperiaate. Läheisyyshän meillä on Euroopan unionin maista Ruotsin ja Tanskan — samoin kuin Norjan — ohella hallinnossa kaikkein parhaiten hoidettu. Ranskassa on aivan mahtavia kuntia taikka sitten aivan pieniä, joissa kunnallisesta demokratiasta ei suuremmin voi puhua, ja sama tilanne on muissakin suurissa EU-maissa.

Sitten kajoan muutamaan yksittäiseen seikkaan, jotka minua kaikesta huolimatta ovat jossain määrin närkästyttäneet.

Tämä nippu lakiesityksiä tuli muistaakseni syyskuussa tänä vuonna lakivaliokuntaan, muutenkin aika lailla rasitettuun valiokuntaan, jolla on hyvin suuria mammuttilakiesityksiä ollut tämän kauden aikana käsiteltävänä. Tämäkin esitys tuli vieläpä kiireen kanssa, niin että patistetaan muka budjettilakina, vaikka se ei varsinaisesti budjettiin suuremmin vaikuta. Todettakoon vielä sekin seikka, että lakinippu jäi tavallaan siinä mielessä torsoksi, että ympäristönsuojelulainsäädännön on sanottu tulevan valmiiksi vasta ensi kaudella, ja siihen tulevat sisältymään ympäristönsuojelulainsäädännön ympäristölu-

pavirastot, joista sitten valitetaan hallinto-oikeuksiin.

Ainoa kiistakysymys, jonka vuoksi ei samanaikaisesti olisi voitu tänne tuoda myös tätä ympäristönsuojelulainsäädäntöä, on se, että oikeusministeriö ja toisaalta ympäristöministeriö kisaavat ja riitelevät siitä, kumman ministeriön toimialaan tulevat ympäristölupavirastot tulisi sijoittaa. Henkilökohtaisesti olen ehdottomasti sitä mieltä, että oikeusministeriön toimialaan, koska siellä käsitellään hallintoviranomaisena lupaasioiden tyyppisiä asioita huomattavasti vakavammalla tavalla, kuin mitä ovat kokemukset ympäristöministeriöstä. Natura-asia on tyyppiesimerkki siitä, millä tavalla voidaan ministeriön hallinnonalaan kuuluvissa asioissa sekoilla niin, että pitää muutaman ministerin muodostama työryhmä asettaa, jotta Natura saatiin jollain tavalla järjellisiin puitteisiin.

Tässä oikeastaan kaikkein keskeisimmät asiat.

Ed. Kallis merkitään läsnä olevaksi.

Ed. P e k k a r i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Vähänäkin monelta kohdin ansiokkaaseen puheenvuoroon joutuu kuitenkin sen toteamaan, kun hän puhuu asiantuntemuksen lisääntymisestä ja erikoistumisesta, jotka nyt hänen mielestään toteutuvat, että jos oikein ymmärrän, asiantuntemusta tähänkin saakka on ollut kosolti tämän hallinnon piirissä.

Mitä taas tulee vielä ehkä syvällisemmän erikoistumisen aikaansaamiseen, siihenhän mahdollisuudet olisivat olleet ja ovat olemassa nimenomaan sillä tavalla, että eri lääninoikeuksien välisessä työnjaossa spesialiteetteja, erikoistumista ja syventymistä olisi kehitetty. Kyllä sillä tiellä tässä suhteessa olisi saatu aivan yhtä hyvät tulokset aikaan, ehkä paremmatkin, kuin nyt tällä ratkaisulla.

Arvoisa puhemies! Harvoin tulee kehuttua hallituspuolueiden kansanedustajia. Haluan tässä yhteydessä erityisesti ed. Ihamäelle ja ed. Karpiolle, jotka kokoomuksen puolelta ovat rohkaistuneet ja toimineet tässä asiassa hallituksen linjaa vastaan, lausua hyvin lämpimät kiitokset siitä, että he ovat oivaltaneet asian oikean laidan ja rohjenneet irrottautua hallituksen linjasta.

Ed. I h a m ä k i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! En halua kiistää ed. Vähänäkin puheenvuorossaan esittämää epäilyä, että tokkopa tämä on viimeinen askel. Nyt hallinto-oikeudet supistetaan kahdeksaan. Pienempien hallinto-oikeuspaikkakuntien edustajat ovat huokaisseet helpotuksesta, kun tämä uudistus ei kohdannut vaan meni tällä kertaa ohi. Mutta jos ed. Vähänäkin profetia pitää alkuunkaan paikkaansa, tulee vielä vuoro kolmelle hallinto-oikeuspaikkakunnalle, jos ei nyt heti, niin aivan kotvan päästä.

Ed. Pekkariselle lämpimät kiitokset kiittelystä! Mutta haluan todeta, että olen aina ollut hallituksen uskollinen soturi kokonaisuudessaan mutta pienissä yksittäisissä asioissa ei aina voi yhtyä hallituksenkaan linjaan.

Ed. R e h n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Mielestäni ed. Vähänäkki korosti liikaa asiantuntemuksen lisääntymistä. Se on todennäköisesti näennäissyy tässä vain. Koulutus on sama kaikilla oikeuslaitoksen edustajilla. Nykyisen tietotekniikan välityksellä tieto kulkee helposti, ja koulutusta on mahdollisuus myös aina järjestää. Äsken jo puheenvuorossani sanoin, että tietääkseni ei ole ollut huomauttamista kolmen nyt lakkautusuhan alla olevan lääninoikeuden työskentelystä tähänkään saakka.

Jos nämä on mielletty lääninhallituksen alaisiksi, en näe siinäkään mitään suurta vaaraa. Mutta totta kai ne ovat olleet erillisiä ja olisivat olleet erillisiä ja turvanneet oikeusvarmuuden täysin. Panee kysymään, miksi lailla oli niin kiire, miksi sitä hoputettiin. Onko tämä kenties kiireinen väliaskel johonkin uuteen, vielä pahempaan?

Ed. P u l l i a i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Vähänäkin äskeinen puheenvuoro antaisi aika monessa suhteessa aihetta kommentteihin. Kommentoin vain ihan lyhyesti muutamaa asiaa.

Ensinnäkin hän käytti eräänlaisena vertailukohteena Ranskan kunnallista demokratiaa. Se on aika ovela vertailukohta, kun siellä on kuntia, joissa ei ole yhtään asukasta. En tiedä, jos ei ole yhtään asukasta, ei varmaan tarvita demokratiaakaan. Se on vähän heppoinen tempaisu, kun tiedän, että ed. Vähänäkki tietää täsmälleen sen, kun oltiin yhteisellä reissulla Ranskassa, miten asianlaita oikein on. Ed. Vähänäkki, muistakaa, että me muistamme, mitä me olemme yhteisesti kokeneet.

Ed. Vähänäkki ennakoi. Ympäristölupajärjestelmää koskevaa lakia ei saatu tähän eduskuntaan, ja hän päätyi Naturan perusteella siihen

tulokseen, että tämän takia ympäristöministeriö olisi sopiva hallinnointipaikka näissä asioissa. Arvoisa ed. Vähänäkki, nyt on vain sillä tavalla, että ympäristökeskukset sen työn tekivät, sen osan, joka antoi aihetta huomautuksiin. Sen, mikä tapahtui ministeritasolla, riitautti MTK eikä kukaan muu.

Ed. Vähänäkki (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Niin, mistä puolesta alkaisin? Ehkäpä lausun ihmetykseni siitä, että entinen sisäasiainministeri Pekkarinen puhuu hallinnon piirissä suoritettavista ratkaisuista, kun pitäisi puhua hallintotuomioistuimista, joilla ei ole hallintoviranomaisen kanssa muuta tekemistä, kuin että ne setvivät ja oikovat näiden viranomaisten tekemiä virheitä.

Olisin vielä kajonnut asiaan, jonka tavallaan puhujakorokkeelta puhuessani unohdin. Jossain määrin meitä itäsuomalaisia on karvastuttanut predestinaatio, joka on luvattu nyt Vaasan lääninoikeudelle, josta tulisi maahan ainoa ensimmäisen asteen valituspaikka ympäristönsuojeluasioissa. Kun ajatellaan etäisyyksiä nimenomaan sieltä, lähdettäköön sitten vaikka Kaakkois-Suomeen tai Lappiin, Itä-Suomeen tarvittaisiin toinen vastaava tuomistuin näitä ympäristöasioita varten ensimmäiseksi valitusasteeksi.

Ed. H. Koskinen: Arvoisa herra puhemies! Ed. Kankaanniemi arvuutteli, että Vaasa saattaa olla etäällä Uuraisilta. Minä puolestani olen lähes varma siitä, että Uurainen on yhtä lähellä Vaasaa kuin Vaasa Uuraisia.

Vesiylioikeus on toiminut jo vuosia Vaasassa ja tietääkseni toiminut hyvin, eikä etäisyyshaittoja ole ollut esimerkiksi Vehkalahdellekaan lainkaan. Olen ymmärtänyt myös niin, että tulevan hallinto-oikeuden jäsenet pitävät katselmuksia valituksen kohdepaikkakunnilla eli tuomioistuin matkustaa ja asiakirjat kulkevat postitse.

Ed. Tiusanen: Arvoisa puhemies! Todellakin muutama vuosi sitten täällä käsiteltiin pitkään ja äänesteltiin lääniuudistuksesta ja läänejä vähennettiin. Olen niiden puhujien kanssa samaa mieltä, jotka ovat todenneet, että nyt tämä prosessi jatkuu, toisella tavalla vain. En näe tätä myöskään kaakkoissuomalaisesta näkökulmasta positiivisena, koska näen sen, minkä implisiittisesti ed. Vähänäkki jo totesi, että Kouvola tulee olemaan jonkin ajan kuluttua myös jälleen vaakakupissa vähennettävien joukossa, jos tämä logiikka menee eteenpäin, jossa nyt olemme mukana.

Mitä tulee hallinto-oikeuksien asiantuntevuuteen, kun ympäristövaliokunta on kuullut varsin laajasti myös tätä asiaa liittyen maankäyttö- ja rakennuslain kokonaisuudistukseen, totean, että hallinto-oikeuksien kaiken kaikkiaan tulee lisätä ympäristöasiantuntevuuttaan. Valitustie ei suinkaan keskity yhteen paikkaan, Vaasaan, vaan kaiken kaikkiaan ympäristökysymyksissä kaikki hallinto-oikeudet joutuvat vastaamaan valitusprosessin käynnistymisestä esimerkiksi rakennuslain puitteissa.

Edelleen, miksi ympäristölakia ei ole tullut, jota on pyydetty ja odotettu, tähän taloon, niin näen, että tietysti Naturan kanssa puuhastelu, johon on mennyt pyöreästi pitkälti toista vuotta, on ollut yhtenä syynä. Siinä on syytä sekä sysissä että sepissä eikä suinkaan vain ympäristöministeriössä.

Ed. Lax: Arvoisa puhemies! Ihan vielä muutama huomautus eräiden käytettyjen puheenvuorojen johdosta.

Oli hyvä, että ed. Tiusanen nosti esille laajemman tarpeen vahvistaa hallinto-oikeuksia. Hän totesi sen nimenomaan ympäristövaliokunnan puheenjohtajana. Tämä oli samalla vastaus ed. Holopaiselle, joka aikaisemmin tiedusteli, onko nyt niin, että vain lakkautettavissa lääninoikeuksissa ei ole riittävästi asiantuntemusta.

Tämähän on juuri se kehitys, että pitää ennakoida kehitystä ja vahvistaa perusteita nimenomaan, että oikeusturvatakeet toteutuvat kansalaisten osalta. Tämä ei ole aritmeettisesti mitattava asia. Se täytyy ottaa huomioon, ja sen vuoksi ymmärränkin, että monet, jotka puheenvuoron ovat käyttäneet, esimerkiksi ed. Vehviläinen, eivät ole kerta kaikkiaan voineet paneutua oikeusturvanäkökohtaan. Siksi meillä on työnjako valiokuntien välillä. Tämä on nyt asia, johon nimenomaan lakivaliokunta on erikoistunut, ja ymmärrän, että emme aina osaa näitä asioita riittävän selvästi ja syvällisesti tuoda esille.

Kun ed. Ihamäki puhui siitä, että on muitakin käsityksiä ollut, niin kun joudutaan eri arvoja keskenään punnitsemaan, sekään ei ole mikään aritmeettinen prosessi. Siinä voidaan päätyä erilaisiin ratkaisuihin. Tässä hyvin avoimesti yritin todeta, mitä lakivaliokunnassa on tapahtunut, ja osoitin myös ymmärtämystä sitä kohtaan, että niillä kansanedustajilla, jotka asuvat paikkakunnilla, joilla lakkautettavat lääninoikeudet ovat, on taipumus tulkitessaan läheisyysperiaatteita antaa niille vähän erilaista painoa kuin muut.

Sanoisin, että esimerkiksi ed. Vehviläisen argumentoinnin uskottavuutta olisi lisännyt, jos hän olisi edes tunnustanut oikeusturvanäkökohdan olemassaolon, mutta hän viittasi kylmästi kintaalla sille. Hän sanoi myös, että mammuttiyksiköitä ei pidä perustaa. Tässä ei perusteta mammuttiyksiköitä, ei ollenkaan. Pikemminkin, niin kuin tässäkin salissa on hallituksen esitystä vastustavilta tahoilta todettu, ehkä olisi ollut loogisempaa siirtyä vielä pienempään lukumäärään. Mutta mammuttiyksiköitä ei perusteta.

Jos Uudenmaan lääninoikeutta pidetään mammuttiyksikkönä, silloin mielestäni pitää ottaa huomioon, mitä lakivaliokunta aivan mietintönsä lopussa lausuu. Sehän lausuu nimenomaan, että kun lähdetään järjestelmää kehittämään jatkossa, nyt on aika purkaa myös määrättyjä keskittymiä. Siellä mainitaan keskeisenä esimerkkinä arvonlisäverovalitukset. Ne täytyy nyt saada siirrettyä muihin hallinto-oikeuksiin. Asia varmasti oli ed. Karpion tiedossa, koska hän on ollut itse mukana käsittelyssä, mutta sen asian hän unohti mainita ja puhui päinvastoin siitä, miksi vain keskitetään edelleen Uudenmaan lääninoikeuteen. Halusin nyt vain todeta, että valiokunnan enemmistö on hyväksynyt tällaisen mietinnön, joka ei vastaa sitä, mitä ed. Karpio peräänkuulutti.

Vielä yksi näkökohta, kun ed. Vehviläinen ja monet muut korostavat paikallista asiantuntemusta. Niissä tapauksissa, jolloin on todella tarpeen paneutua paikallisiin oloihin — ja sellaisia toki on, ei vähinten varmasti rakennuslain tuomissa asioissa — tuomioistuin paikan päällä suorittaa katselmuksen. Tällä lailla läheisyysperiaate toteutuu, joten ymmärtääkseni aika hyvä tasapaino on löydetty oikeusturvanäkökohtien ja läheisyysperiaatteen välillä.

Ed. V ä i s t ö : Arvoisa puhemies! On tärkeää, että oikeusturva toteutuu. En aliarvioi sitä, minkä ed. Lax toi esiin. Mutta mielestäni se voi toteutua myös niin, että toimitaan todella, kuten puheenvuorossani jo totesin, verkostonomaisesti yhteistoiminnassa niin, että asiantuntemusta keskittyy eri lääninoikeuksiin tai eri hallintotuomioistuimiin ja sitä käytetään erityisasioiden osalta, niin kuin nyt on esityksessä lähdettykin ympäristöasioiden muutoksenhaun keskittämisestä Vaasaan.

Minä en näe tätä toimintamallia ongelmallisena mutta ongelmalliseksi näen tämän kehityksen, johon ylipäätänsä maakuntien riisuminen ja asioiden keskittäminen vauraammille paikkakunnille jatkuvasti johtaa. Se on vastoin sitä periaatetta ja sitä tavoitetta, jonka Lipposen hallituskin on lausunut julki, mutta valitettavasti se Itä-Suomen kehittämisen osalta on jäänyt vain paperille. Käytännössä sieltä elinvoima ehtyy, palvelut kaikkoavat ja valtio on ensimmäisenä omilla päätöksillään vähentämässä omia virkojaan, omia työpaikkojaan, omia palvelujaan ja siirtämässä niitä etäämmälle. Se on tietysti alueellisen kehityksen kannalta erittäin ongelmallista. Siitä taas tänään kuulimme, kun aluebarometrin näkymät kertovat varsin synkkää tilannetta Itä- ja Pohjois-Suomen osalta.

Ed. Vähänäkki otti esille näitten ympäristöasioiden muutoksenhakuasian, että pitäisi olla kaksi paikkaa. Eikö olisi hyvä malli toimia niin, että säilytetään nyt tämän vastalauseen mukaiset hallintotuomioistuimet ja lisätään Joensuuhun Pohjois-Karjalan nykyiseen lääninoikeuteen, tulevaan hallintotuomioistuimeen, ympäristöasioiden muutoksenhakuasiat itäisen Suomen osalta, jolloin meillä on kaksi tähän asiaan jo erikoistuvaa tuomioistuinta sitten maassa?

Ed. V i i t a m i e s : Herra puhemies! Ed. Väistölle toteaisin ensin, että aluebarometreistä nyt ei kannata niin kauheasti ainakaan tässä yhteydessä piitata. Nehän tehdään sillä tavoin, että kuntien johtavia luottamushenkilöitä ja kunnan johtavia viranhaltijoita lähinnä haastatellaan, ja kun tällä kertaa sattui olemaan niin, että pääoppositiopuoluetta edustavat kunnallispoliitikot ovat aikamoisena enemmistönä esimerkiksi Itä-Suomen aluebarometria muodostamassa, niin kyllähän sekin nyt varmasti tässä asiassa painaa.

Tähän asiaan lähinnä edustajille Karpio ja Tiusanen. Tästä takavuosina päätetystä aluehallintouudistuksesta — lääninhallitusten määrän karsiminenhan oli vain osa sitä aluehallintouudistusta — ei voi vetää suoraa linjaa siihen, mitä tässä nyt on tekeillä. Ensinnäkin silloin puhuttiin hallinnon uudistumisesta, nyt puhutaan oikeuslaitoksen uudistamisesta, kuten ed. Vähänäkki totesi. Uudistus toteutettiin toisella tavoin: Lääninhallitusten määrää karsittiin, karsittiin enemmän kuin tässä nyt oikeusistuinten määrää karsittaisiin. Sen lisäksi siis maahan muodostettiin lisää maakunnallisia toimijoita, jotka lisäsivät itse asiassa valtionhallinnon läheisyysperiaatetta. Työvoima- ja elinkeinokeskukset ovat jo nyt toiminnallaan osoittaneet sen, että missään tapauksessa valtion läsnäolo alueilla ei tuon uudistuksen jälkeen vähentynyt.

Arvoisa puhemies! Lääninhallinnon ratkaisun osalta työpaikkojen sijoittamisratkaisut tehtiin tuossa uudistuksessa aivan toisella periaatteella kuin tässä. Esimerkiksi Itä-Suomen osalta Kuopiossa ja Joensuussa taitaa työskennellä 60—70 henkilöä lääninhallituksessa edelleen, vaikka Itä-Suomen läänin residenssi sijaitsee Mikkelissä. Mikkelissä noita lääninhallituksen työntekijöitä on vähemmän.

Tässä ratkaisussa nyt keskitettäisiin kaikki työpaikat Itä-Suomessa Kuopioon. Jos katsotaan esittelijöiden puoluekantaa ja vertaillaan näitä esityksiä, niin ehkä se lääninhallintouudistus oli sosialidemokraattien tapa tehdä aluehallinnon uudistusta ja tämä on kokoomuslaista politiikkaa.

Ed. K a r p i o : Arvoisa puhemies! Lakivaliokunnan puheenjohtaja hyvin perustellusti puhuu oikeusturvan takeista ja siitä, miten ne parhaiten toteutuvat tässä hallinto-oikeusuudistuksessa, eli hänen lähtökohtansa tietysti oli se, että kahdeksan hallinto-oikeuden malli on tällä hetkellä kaikkein järkevin. Mielestäni nimenomaan tässä yhteydessä olisi ollut syytä tarkastella myös sitä yhteistoimintaa, mikä eri lääninoikeuksien välillä tällä hetkellä vallitsee, ja sitä, kuinka siinä on asiantuntemus voitu hyödyntää. Viittaan esimerkiksi Keski-Suomen lääninoikeuden ja Hämeen lääninoikeuden yhteistoimintaan. Hän osoittaa myös ymmärtämystä niille kansanedustajille lakivaliokunnassa, jotka ovat siltä alueelta, missä nyt lääninoikeudet ovat vaarassa lakata.

Ehkä olisi ollut syytä siinä perustellusti myös todeta, että mikäli Hallbergin toimikunnan mietintö olisi toteutunut, mitenkä siinä vaiheessa tietyt kansanedustajat olisivat käyttäytyneet. Ainakaan niissä puheenvuoroissa, joita valiokunnassa käytettiin, kaikki eivät suinkaan kovin vilpittömästi olleet tämän esityksen takana, niin kuin täällä salissakin jotkut enemmistössä olleet kansanedustajat ovat todenneet.

Olen tarkkaan kyllä lukenut tuon mietinnön, ja siinä on myös hyvää se, että nyt tietyt asiat, arvonlisäverovalitukset ja jotkut muut, joita viime vuosina on keskitetty Uudenmaan lääninoikeuteen, tullaan hajauttamaan näihin perustettaviin hallinto-oikeuksiin.

Ed. M y l l y n i e m i : Herra puhemies! Ainakin minä satun olemaan semmoiselta alueelta, jonka lääninoikeutta ei todellakaan lakkauteta, ja ed. Alaranta on myöskin sieltä. Siitä huolimatta me olemme tätä muutosta vastaan. Aika tarkasti enemmistö meni äänin 9—7. Jos yksi olisi muuttanut mielensä, se olisi mennyt arvontaan, joten aika sattumanvaraista tämä lainsäädäntö kuitenkin on. Enemmistöhän on kuitenkin oikeassa, näinhän se pitää ymmärtää.

Kun ottaa huomioon ja vertaa esimerkiksi siihen, kun kihlakuntauudistuksessa puhuttiin — että sinne jää sivutoimipisteitä — tässäkin luvataan, että kyllä jää sivutoimipisteitä. Kihlakuntauudistuksen myötä niitä on nyt kuitenkin poistettu jatkuvalla syötöllä. Nyt ollaan käräjäoikeuksien kanssa tekemässä samalla tavalla. Syyttäjäpiirejä ollaan rajaamassa 20:een ja käräjäoikeuksia tai kihlakuntia ehkä 40:een. Koko ajan ollaan supistamassa näitä, suurentamassa alueita ja tällä tavalla keskittämässä. Käsitykseni mukaan kaikki suuri ei ole välttämättä kaunista vaan kyllä tämä olisi toiminut nykyiselläkin lääninoikeusmäärällä. Niillä tulee olemaan eri nimi tulevaisuudessa.

Ed. V ä i s t ö : Arvoisa puhemies! Kiinnitän vielä huomiota valiokunnan kannanottoon henkilöstön asemasta. Mielestäni tämä on varsin laimeasti todettu, kun valiokunta pitää tärkeänä, että pyritään järjestämään vaihtoehtoinen mahdollisuus siirtyä johonkin oikeushallinnon tehtävään omalla nykyisellä paikkakunnallaan. Mielestäni todella, niin kuin ed. Viitamies myös äsken mainitsi, tähän asiaan pitäisi kyllä voimakkaammin valtion työnantajana kiinnittää huomiota ja edellyttää todella, että mikäli enemmistön kanta toteutuu, nykyisistä lääninoikeuksista vapautuville henkilöille järjestetään työpaikka omalla paikkakunnallaan.

Ed. Viitamies vähätteli aluebarometrin antamaa kuvaa. Minusta se on varsin oikea, ja kyllä se on saman suuntainen kuin tapahtuva kehitys. Työpaikat vähenevät. Työttömyys näillä alueilla on edelleen vaikea ja poismuutto on jatkuvasti varsin runsas, jopa kiihtyvä. Nämä ratkaisut, joita hallitus omalta osaltaan on tässäkin hallituksen esityksessä esittämässä, kiihdyttävät negatiivista kehityskierrettä. Tähän pitäisi saada muutos. Jospa joskus voisimme toimia niinpäin, että sellaisiin maakuntiin, joissa on pienempiä yksiköitä, voitaisiin siirtää vahvistusta muualta.

Ed. V ä h ä n ä k k i : Herra puhemies! Olisin palannut ed. Väistön äskeiseen puheenvuoroon, jossa hän totesi, että lakkautettava Joensuun lääninoikeus sittenkin säilytettäisiin ja perustettaisiin siitä siis hallinto-oikeus ja siitä muodostettaisiin toinen ympäristöasioita käsittelevä valitus-

tuomioistuin. Minun mielessäni on sen sijaan käväissyt nimenomaan lakiesityksen mukaan pysyvä hallinto-oikeus Kouvolassa, joka on lähellä Suomenlahtea, aivan kuin Vaasa on taas lähellä Pohjanlahtea, kun tiedetään erityisesti, että esimerkiksi vesiensuojelu ja muu ympäristönsuojelu on entisen Kymen läänin alueella erittäin tärkeä hoidettava asia. Naapurista tulee vesistöön aika lailla saastetta, ja myös ilman puolella tulee varmasti jatkossa olemaan vaikeuksia, kun Venäjän ydinvoimalaitokset tästä entisestään vanhenevat.

Ed. Pulliainen todisti äskeisessä puheenvuorossaan saman asian, minkä minä totesin läheisyysperiaatteesta, että meillä on hallinto maailman paras, ihmistä lähellä oleva kunnallishallinto, kun Ranskassa todella saattaa olla pellon kokoinen kunta, jossa ei asu ketään, ellei sattumoisin heinänkaataja siinä yötään vietä. Myös on suuria kuntia, joissa on jopa miljoonia ihmisiä ja joissa demokratiaa edustaa tehtävään määräajaksi valittava pormestari. Siellä on tekemistä läheisyysperiaatteen toteuttamisessa, jolla tarkoitetaan hallinnon läheisyyttä, ei nimenomaan tuomioistuimen läheisyyttä, niin kuin ed. Lax on tänään moneen kertaan vakuuttavasti todistanut.

Ed. Lahtela: Arvoisa herra puhemies! Tuolla syrjäisillä alueilla jokainen työpaikka on tärkeä. Itse katson lähinnä Pohjois-Karjalan näkökulmasta tätä kysymystä, ja sehän tarkoittaa, jos keskitetään hallinto-oikeutta, jotta todennäköisesti sieltä muutama ihminen, en tiedä määrää, paljonko siirtyy, mutta todennäköisesti siirtyy, Kuopioon, ja se on ostovoimasta pois. Se on siinä mielessä huono suunta.

Nyt, kun Suomi tavoittelee tietoyhteiskunnan mainetta, niin että ympäri Suomea voisi asua ja tehdä etätyötä, miksi tässä ei ajateltu niinpäin tätä kysymystä, jotta tässäkin asiantuntemus voidaan saada laitteilla kauempaa? Jopa jos halutaan sen ihmisen kuva nähdä, meillä on videoneuvottelulaitteet. Siitä huolimatta tuomioistuin voi istua vaikka Joensuussa, ja jos on erikoisosaamiseen liittyvä asia, jos halutaan ehdottomasti nähdä tuomarin tai asiantuntijan naama, se nähdään jopa Joensuussa, kun Helsingistä tämmöinen ja tämmöinen asiantuntija puhuu. Hän toteaa, että tässä asiassa on näin, ja helsinkiläinen asiantuntija näkee, mitä tapahtuu joensuulaisessa istunnossa. Siinä mielessä tässä voisi tämmöisiä ulottuvuuksia käyttää eikä lähteä tekemään tämmöistä keskittämisajattelua, kun meillä on kaikki mahdollisuudet olemassa siihen, jotta ei tämmöisiä isoja läjiä, kasoja, tarvitse kasata vaan se voidaan hoitaa muutenkin.

Ed. Tiusanen: Herra puhemies! Tämän hallituksen esityksen n:o 114 ja lakivaliokunnan mietinnön n:o 19 kohdalla on puhuttu myös ympäristölainsäädännöstä ja siitä, että ympäristölaki jäänee tämän vaalikauden ulkopuolelle. On myös mainittu, että se johtuu Natura-ongelmista, siitä varsin kohtuuttomasta valitussirkuksesta, joka Natura-hankkeeseen liittyy. Mutta on myös mainittu toinen tärkeä syy, joka on ympäristöministeriön ja oikeusministeriön välinen kissanhännänveto siitä, kumman ministeriön alaisuuteen sinänsä tuohon ympäristölakiin liittyvät toimet kuuluisivat ja kuuluvat.

Haluan tässä kohdin vielä, arvoisa puhemies, viitata siihen, että ehdottomasti ympäristölaki on sen tyyppistä lainsäädäntöä, joka kuuluu ympäristöministeriön piiriin. Se säätää nimenomaisesti kotimaisista päästöistä, mutta siihen liittyy myös lainsäädäntöä siitä, miten pitää tarkastella muita, kaukokulkeutumia, Suomenlahden tilaa jne. Se on ympäristöterveydenhoitoa. Se on luonnonsuojelua sitä kautta. Se liittyy yleensäkin ilman- ja vesistöjensuojeluun. Se on ympäristökysymys ennen muuta. Tämän haluan vielä tässä kohdin todeta.

Ed. Pulliainen: Arvoisa puhemies! Totean nyt sitten uudestaan, että meillä on ihan samanlainen käsitys ja muistikuva ed. Vähänäkin kanssa siitä, mikä on ranskalainen kunnallishallintojärjestelmä, mutta minun äskeinen, jos nyt voisi sanoa näin, kärkeni oli siinä, että se vertailukohta onkin tässä subsidiariteettiperiaatteessa siinä seutu- ja aluehallinnossa, jolla on myös verotusoikeudet jnp. Elikkä sieltähän tämä periaate itse asiassa on tullut EU:n kautta meidänkin parlamentaariseen puhekieleemme.

Sitten varsinaisesti haluaisin kommentoida ed. Laxin äskeistä puheenvuoroa. Hyväksyn täydellisesti oikeusvarmuusperiaatteet, jotka totesitte. Ne ovat aivan tismalleen näin. Yksi, mitä minä en ymmärrä tässä, on, että siitä saa sellaisen kuvan, että tässä on nykyisessä järjestelmässä menty eräällä tavalla överiksi, jos käyttää teidän logiikkaanne. Elikkä meillä on liikaa oikeusvarmuutta nykyisellä järjestelmällä. Silloin sitä liikaa voidaan poistaa vähentämällä näiden hallintotuomioistuinten määrää taikka lääninoikeuksien, vanhalla nimellä. Jos käännetään se asia toisinpäin, se on näin, että jos on niin, että meillä

ei ole riittävästi pätevää henkilökuntaa, silloin tämä on aika mielenkiintoinen asia.

Ed. I h a m ä k i : Arvoisa puhemies! Ed. Viitamies täällä puheenvuorossaan nuoruuden innolla pyrki puoluepolitisoimaan lääninuudistuksen ja hallinto-oikeusasian. Häntä haluan kehottaa, että pysytään nyt kuitenkin asiassa.

On aivan selvä, että kun lääninuudistusta aikoinaan täällä tehtiin, se oli alkusysäys myöhempään kehitykseen, jossa nyt menee sitten muutakin hallintoa pesuveden mukana. Täällä on meille kerrottu ja ilmeisesti valiokunnassa näin on sanottu, että alun perin oli aikomus oikeusministeriössä tehdä viisi hallinto-oikeutta, mutta siihen ei menty, koska epäiltiin esityksen läpimenoa eduskunnassa. Onko nyt niin, että oikeusministeriössä otettiin kohteeksi Itä- ja Keski-Suomi, joita kaltoin kohdeltiin, koska laskettiin, että niiden alueiden kansanedustajien lukumäärä ei riittäisi asiaa kaatamaan? Jos näin on, perusteet eivät ole kovin vahvat koko uudistukselle.

Ed. L a x : Arvoisa puhemies! Ed. Pulliaiselle haluaisin vain sanoa, että tilanne Uudenmaan lääninoikeudessa, johon minä viittasin, liittyi siihen, kun aikoinaan liikevaihtovero-oikeus lakkautettiin ja vieläpä sitten siirryttiin arvonlisäverotusjärjestelmään. Tämä muutostilanteen hallitsemiseksi päädyttiin näiden asioiden keskittämiseen silloin Uudenmaan lääninoikeuteen, niin kuin tavallaan nyt tehdään vesiasioiden osalta. Kuitenkin arvonlisäverotus alkaa nyt olla, sanoisinko, tavanomaista arkea Suomessa. Kun se on saatu sisäänajettua, niin nyt on tavallaan siirryttävä normaaliin päiväjärjestykseen tässä. Sen kummallisemmasta asiasta ei ollut kysymys.

Kun nyt ed. Ihamäki taas sai opposition taholta kehuja, niin kyllä minä pikkasen häntä moittisin hallitusrintaman jäsenenä. Minä hyväksyn täysin aluepoliittiset huolet ja ymmärrän surun, mikä koetaan näillä paikkakunnilla, joilla lakkautetaan oikeusistuimet, mutta kyllä ed. Ihamäen argumentointi olisi kuulostanut paljon uskottavammalta, jos hän ei olisi puhunut kiusanteosta, kun hän samalla todistaa olevansa muutoin hyvin vahvasti hallitusrintamassa. Sen vuoksi minulle jäi vähän ontto käsitys hänen kokonaisargumentoinnistaan.

Ed. K u o s m a n e n : Arvoisa herra puhemies! Hallinto 2000 -uudistushan lähti hyvin liikkeelle tämän hallituskauden aikana, ja käräjäoikeudet uudistettiin ensimmäiseksi. Sen jälkeen läänien lukumäärää vähennettiin. Nyt on käsittelyssä hallinto-oikeuksien perustaminen kahdeksalle paikkakunnalle yhdentoista lääninoikeuden sijasta.

Minusta nämä asiat ovat kulkeneet oikeaan suuntaan siinä mielessä, että meillä Suomessa minun mielestäni on liikaa erityistuomioistuimia. Jotta tätä julkista byrokratiaa pystytään purkamaan, aivan oikein on, että nyt perustetaan viiden sijasta kahdeksan lääninoikeutta.

Alun perin lakivaliokunnassa, kun keskustelimme asiasta, niin olimme jo välillä siihen tulokseen tulleet, että viisi riittäisi Suomessa, mutta minun kohdaltani, kun Kouvola nyt on kysymyksessä, katson, että ehdottomasti kahdeksan on se oikea määrä. Ymmärrän näitä edustajia, jotka ovat Jyväskylästä, Mikkelistä ja Joensuusta. Kyllä heidän tehtävänsä on todella puolustaa omaa reviiriään. Annan suuren kunnioituksen näille henkilöille, että tänä iltana te olette hyvin puolustaneet omaa asiaanne.

Ed. V ä i s t ö : Arvoisa puhemies! Totean, että kyllä se on ed. Kuosmasenkin tehtävä puolustaa vähäväkisiä tässä maassa, puolustaa myös Pohjois-Karjalaa ja siellä olevaa lääninoikeutta ja asiansa osaavia henkilöitä, että heillä olisi toiminta- ja työedellytykset maakunnassa jatkossakin.

Minusta ed. Ihamäki otti mielenkiintoisen näkökulman koko tämän lakihankkeen perusteena esille. Kun on todettu, että tällä ei synny säästöjä, kun on todettu, että oikeusvarmuus nytkin varsin hyvin toteutuu ja koulutuksella ja verkostomaisella toimintamallilla se olisi vielä nykyisestäänkin kehitettävissä, miksi pitää lähteä, niin kuin ed. Ihamäki arvioi, aprikoimaan, mikä olisi sopiva määrä, joka menee tässä eduskunnassa läpi? Ed. Kuosmasen puheenvuoro paljasti, että se on kahdeksan. Nyt on laskettu, että kahdeksan hallintotuomioistuimen malli menee läpi. Niitä edustajia, jotka eivät tätä pidä hyvänä, on riittävän vähän. Näin ollen voidaan reuna-alueilta ja vähäväkisemmiltä alueilta edelleen imeä valtion palveluja ja työpaikkoja pois.

Ed. I h a m ä k i : Arvoisa puhemies! Haluan vielä ed. Laxille sanoa yhden seikan. Vaikka ed. Lax lakivaliokunnan puheenjohtajana on täällä käyttänyt erittäin asiallisia puheenvuoroja, hän kuitenkin oli pahoittanut mielensä siitä, kun puhuin kiusanteosta. Halusin puheenvuorollani vain kertoa niistä tunnoista, jotka Itä-Suomessa vallitsevat.

Ed. K a r p i o : Arvoisa puhemies! Tässä nyt on ruvettu puhumaan aluepolitiikkaa. Tietenkin itsekin, kun lakivaliokunnan puheenjohtaja vetosi aluepoliittisiin syihin ja osoitti ymmärtämystään, vähän vertauskuvallisesti totesin, että tietyt edustajat olisivat voineet toisella tavalla käyttäytyä, mikäli olisi ollut kyse esimerkiksi Kouvolasta. Oli erittäin hyvä, että ed. Kuosmanen, jonka mielipiteitä olen aina tottunut arvostamaan erittäin paljon, sanoi aivan suoraan tämän asian niin kuin se on.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

5) Hallituksen esitys täydellisestä ydinkoekiellosta tehdyn sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä ja sopimuksen soveltamisesta sekä laiksi rikoslain muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys 186/1998 vp
Ulkoasiainvaliokunnan mietintö 19/1998 vp

E n s i m m ä i n e n v a r a p u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 19.

Keskustelu:

Ed. K e k k o n e n : Arvoisa herra puhemies! Tämän sinänsä mielenkiintoisen viisi vai kahdeksan -keskustelun jälkeen haluaisin tästä kysymyksestä, joka on maailman mitassa jotensakin tärkeä, lausua pari sanaa.

On kysymyksessä esitys, jossa ehdotetaan, että eduskunta hyväksyisi täydellisestä ydinkoekiellosta tehdyn sopimuksen. Sopimushan hyväksyttiin YK:n 50. yleiskokouksessa parisen vuotta sitten. Asia on erinomaisen hyvä, iso ja tärkeä, mutta on syytä muistuttaa, että tässä on yksi tekniikan mukanaan tuoma pulma, joka ei vähäinen pulma ollenkaan ole.

Se on se, että nykyisin voidaan ydinpommi rakentaa ilman ydinkokeita. Tässä mielessä tämä sinänsä totaalinen kielto ei merkitse sitä, etteikö ydinaseita edelleenkin voida valmistaa. Itse asiassa valmistamisen kynnys on pelottavan alhaalla jo nyt. Se mielessä, arvoisa herra puhemies, tämän sinänsä erinomaisen hyvän asian kohdalla sellainen pienen pieni varaus, joka lähtee siitä, että tekniikka tavallaan on karannut tämän erinomaisen hyvää tarkoittavan asian edelle.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

6) Hallituksen esitys laiksi nimilain muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys 193/1998 vp
Hallintovaliokunnan mietintö 15/1998 vp

E n s i m m ä i n e n v a r a p u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on hallintovaliokunnan mietintö n:o 15.

Keskustelu:

Ed. K a r p i o : Arvoisa puhemies! Kun edellä olen yhtä hallituksen esitystä hyvin paljon moittinut, hallituksen esityksestä nimilaiksi pitää antaa tunnustus oikeasta suunnasta, mitä tässä ollaan ajamassa. Lääninhallituksilta siirretään toimivaltaa maistraatteihin, eli maistraatit voivat nimiasiat käsitellä, tarvittaessa pyytää nimilautakunnalta lausunnon. Maistraatin päällikkönä tiedän, että asiantuntemusta riittää siellä aivan riittävästi eikä tällaisia nimiasioita tarvitse lähettää johonkin kauaksi lääninhallitukseen. Suuntaus on aivan oikea. Uskon, että lääninhallituksilta loputkin tehtävät tulevina vuosina voidaan siirtää muihin virastoihin.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

7) Hallituksen esitys laiksi eläinlääkintä- ja elintarvikelaitoksesta annetun lain 3 ja 6 §:n muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys 216/1998 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö 13/1998 vp

E n s i m m ä i n e n v a r a p u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 13.

Keskustelu:

Ed. Pulliainen: Arvoisa puhemies! Kun tätä hallituskautta aloitettiin ja käytiin hallitusneuvotteluja, niiden yhteydessä sovittiin, että kun maa- ja metsätalousasioita oli käsittelevä ammattiministeri, poliittisen puolen varmentamiseksi ja tiedonkulun parantamiseksi suhteessa hallituspuolueisiin asetetaan maa- ja metsätalouden valiokuntavastaavatyöryhmä. Instituutio luotiin nikottelujen jälkeen, ja siinä että se saatiin lopulta aikaiseksi, ed. Rajamäellä oli hyvin merkittävä rooli; hän muuten juuri saapui saliin osallistumaan keskusteluun.

Nyt on tietysti tultu siihen vaiheeseen, jossa pitää arvioida, millä tavalla tämä instituutio on toiminut. Siitä valitettavasti on tullut tarkoitushakuinen, valikoiva systeemi, jossa ministeri valitsee, mitä asioita suostuu meille kertomaan ja mitä ei.

Arvoisa puhemies! Nyt juuri on käsittelyssä sellainen asia, jossa yhteydenpito ei ennakkoon toiminut lainkaan. Vaikka meillä oli työryhmän kokouksia sattumalta Agendoista ja muista johtuen juuri noihin aikoihin, ministeri pidättäytyi kertomasta tästä hallituksen esityksestä, jota hän oli tuomassa hallitukseen ja sitä kautta eduskuntaan. Niin ikään hän oli antanut varsin niukkasanaiset ohjeet esityksen perusteluiksi, jopa niin, että silloin kun esitys Eläinlääkintä- ja elintarvikelaitosta koskevasta laista oli täällä, siitä ei itse asiassa käynyt selville mitään muuta kuin, että tarkoitus on asettaa tälle niin sanotulle Eelalle johtokunta, piste. Sitten kun asiaa ruvettiin käsittelemään, sen esittelyn yhteydessäkään ei vielä käynyt ilmi se, että tässä on sitten kysymys muustakin.

Nimittäin sitten ihan vahingossa paljastui, että erään pykälän virkkeen takana, jossa sanotaan, että säädetään hallinnosta muuten asetuksella, onkin pyrkimys muuttaa harvinaisen selvästi nykyisyyttä, jopa tavalla, joka on täysin ristiriidassa tämän hallituksen maatalouspoliittisten linjauksien kanssa. Nimittäin paljastui, että tarkoituksena onkin lakkauttaa koko aluelaboratorioverkosto sellaisena, kuin se nyt on, ja keskittää kaikki toiminnat tänne Helsinkiin ja Sörkkään, missä tämä laitos on tällä hetkellä.

Arvoisa puhemies! Tämä hallitushan on kaikessa mahdollisessa yhteydessä korostanut sitä, että meillä täytyy olla instrumentit taata se, että me olemme näistä vakavista eläintaudeista vapaita. Se on saanut huipennuksensa tässä kuuluisassa ja julkisuutta saaneessa haaskakeskustelussa, kun ministeri itse on kantanut huolta siitä, että luontokuvaajat vievät muutamia kuolleita lehmänruhoja luontoon kymmenien kilometrien päähän lähimmästä asutuksesta ja sadan ja parinsadan kilometrin päähän lähimmästä kotieläintilasta, ja sekin on ollut ongelma. Nyt ollaan viemässä kaikessa hiljaisuudessa kaikki eläintautien näytetutkimustyö Helsinkiin, siis parhaimmillaan yli 1 000 kilometriä on matkaa kotieläintilalta siihen paikkaan, jossa tämmöinen kuolinsyytutkimus, tautiseurantatyö jnp. tehdään.

Arvoisa puhemies! Tässä ei ole mitään järkeä, ei hitustakaan järkeä. Niin sitten valiokunnassa tästä asiasta käytiin asiaan kuuluva keskustelu ja siinä päädyttiin siihen, että kun ministeri ja hänen eräät johtavat virkamiehensä eivät tässä näytä antavan periksi, kirjoitetaan ihan selvästi asianomaiseen pykälään, missä nämä aluelaboratoriot sijaitsevat. Nehän sijaitsevat tämän kotieläintalouden kannalta ihanteellisissa pisteissä elikkä Kuopiossa, Oulussa ja Seinäjoellä, kertoakseni nämä paikkakunnat aakkosjärjestyksessä. Lisäksi Turussa on tämmöinen infopiste ja sitten on tämä Helsingin päälaboratorio.

Näin on ollut erittäin toimiva järjestelmä, ja sen erityinen merkitys on korostunut kahdessa asiassa, toisaalta ammattitaidossa ja valmiuksissa ja toisaalta siinä, että tämmöinen piste on ollut riittävän lähellä tuottajia ja talouden harjoittajia, niin että on ollut mahdollista hetkessä toimittaa näytteet paikalle. Otetaan nyt esimerkiksi Oulun lääni. Linja-autoverkoston vuoksi kaikki tiet vievät Ouluun, voidaan sanoa siellä, niin kuin jossakin sanotaan, että kaikki tiet vievät Roomaan. Kaikki tiet vievät Ouluun, eli aamulla voi laittaa linja-auton kyytiin elikon, ja se on silloin parin kolmen tunnin sisällä laboratoriossa tutkittavana. Sillä tavalla se ei ole päässyt mädäntymään eikä muuttumaan sillä tavalla, että taudin määritys ja eläimen tilan määritys ja kuolinsyyn määritys olisi mennyt vanhaksi.

Toisin sanoen kysymys on erittäin järkevästä ja toimivasta mallista. On aivan selvää, että kun vielä Suomen Postin toiminta on muuttunut sellaiseksi kuin se nykyisellään on, niin ei voida juuri ajatella sitä, että tuottaja, jolla on karjansa kanssa tautiongelmia, lähtee linja-autolla taikka autolla viemään sitä johonkin sellaiseen paikkaan, mistä hän voi järkevästi lähettää sen Helsinkiin. Vaikka kuinka olisi jonkin Suomen Posti Osakeyhtiön kanssa jokin toimitussopimus, niin eihän se kyllä onnistu käytännön tasolla, kun kirjepostikin parhaimmillaan Oulusta Helsinkiin kestää tiistaista perjantaihin ykkösluokassa ja

kysymys on näytteistä, joita ei voi pakastaa sen takia, että kudosmateriaali, jota aiotaan tutkia, muuttuu, eli se pitää pakastamattomana lähettää. Tällä tavalla tämä malli, jota ollaan kehittämässä, on täysin mahdoton.

Arvoisa puhemies! Silloin kun asiat rupeavat menemään pieleen Murphyn lain mukaan, niin silloin ne menevät perusteellisesti. Kunnioitettu ministeri veti niin pölyt sieraimiinsa, että päätti käydä taisteluun maa- ja metsätalousvaliokunnan suurta enemmistöä vastaan ryhtymällä toimenpiteisiin vetääkseen tämän hallituksen esityksen takaisin. Onneksi tänä päivänä, kun tästä operaatiosta saatiin vihi eilisiltana, tämä asia on saatu pysäytettyä valtioneuvostoon. Katsotaan nyt, miten siellä käy.

Arvoisa puhemies! Jos äsken mainittu ministeri, ammattiministeri, päätyy tähän ratkaisuun, niin minun henkilökohtainen poliittinen pyrkimykseni on se, että kirjoitetaan tämä lakialoitteen muotoon ja tuodaan tämä lakialoite tänne keskusteltavaksi, toivottavasti sellaiseen keskusteluun, että kaikki kansanedustajat ovat paikalla kuulemassa tämän keskustelun, ja sen jälkeen valiokuntaan. Jos sieltä enemmistö löytyy, niin asia takaisin tänne saliin mietittäväksi, millä tavalla näitä asioita hoidetaan.

Arvoisa ministeri — arvoisa puhemies, entinen ministeri, mutta puhemies nyt tässä roolissa! Vielä tällä hetkellä me neuvottelemme Agenda-asioista, niin kuin kaikki me tiedämme, ja siinä on kysymys siitä, minkälaisen signaalin Suomen parlamentti lähettää Brysseliin ja Agenda-neuvotteluihin. Jos se lähettää sellaisen viestin, että tämmöiset tautialuelaboratoriot lakkautetaan muualta kuin Helsingistä, jossa muuten on karjataloutta aika vähän — paitsi Viikin koetilalla on, se taitaa olla ainut karjatalouspaikka täällä enää — niin tämä on aika huikea signaali, jos juuri kriittisellä hetkellä ruvetaan lakkauttamaan aluelaboratorioverkostoa. Tällaista, arvoisa puhemies, ei voi hyväksyä millään.

Ed. M y l l y n i e m i : Arvoisa puhemies! Kun juuri hetki sitten puhuttiin vanhoista lääninoikeuksista ja niiden keskittämisestä, niin aivan kohta tulee uusi asia. On aika hämmästyttävää, että voidaan tällaisia salaisesti suunnitellakaan. Oulusta Pohjan prikaatista eivät ole vielä juuri kunnolla viimeiset kalustot lähteneet, ja sieltä oltaisiin viemässä nyt näin merkittävä asia pois, jonka on todellakin, ei pelkän työllisyyden kannalta, vaan tosiaan järkevän käytännön kannalta ehdottomasti siellä oltava.

Pitää ihmetellä kokoomuspuoluetta. Eihän sitä puolueena missään tapauksessa enempää saa moittia kuin mitään muitakaan, se on varmasti erinomaisen hyvä puolue, mutta on ihmeellistä, että tällainen keskittämisvimma on vielä edustajilla, jotka eivät ole edes Helsingistäkään. He ovat kauempaa ja ovat tekemässä tällaista aloitetta ja jättäneet siihen vielä vastalauseen. Ymmärrän sen, että äänestyksessä olisi hävitty, mutta olisi sen jälkeen ymmärretty olla jo hiljaa. Tämä ei vaikuta kyllä oikein hyvältä.

Ed. K a r j a l a i n e n : Arvoisa puhemies! Ed. Pulliainen kuvasi äsken puheenvuorossaan sen suunnitelman, mikä paistaa lakiesityksen takaa: keskittää laboratoriopalveluita. Keskittämisellä varmaan monesti on myös perustelunsa, mutta tämä on sen tyyppistä toimintaa, että tähän perusteluja on vaikea löytää muun muassa eläintautitilanteen uhkienkin takia.

Keskittämishanketta on perusteltu ulkoisella, taisi olla peräti ulkomaisella asiantuntemuksella tehdyillä laskelmilla. Sanoisin, että tuo näkökulma tässä tapauksessa ei ole kyllä oikeutettu. Suunniteltu keskittämistoiminta perustuu, aivan kuten ed. Pulliainen kuvaili, sopimuksiin kuljetuksista Postin kanssa. Se on tekninen mahdottomuus; viittaan edelleen ed. Pulliaisen puheenvuoroon. Toisaalta pitää myös muistaa, että Posti ei ole enää entinen Posti.

Sen toiminnan jatkuvuudesta ei sillä tavalla voida puhua kuin menneinä vuosina. Myöskään taloudellisilla syillä ei keskittämistä voi perustella. Esiin tuodut näkökulmat ovat riittämättömät, jotta edes talous voisi olla tässä ratkaiseva.

Arvoisa puhemies! Valiokunnan mietintö on oikea vastaus tähän lakiesitykseen.

Ed. R a j a m ä k i : Herra puhemies! Osaltani haluan myös tuoda esille, että tässä tilanteessa nimenomaan kotieläintuotannon laatuun, eläinhygieniaan ja -lääkintään liittyvät valmiudet ovat hyvin tärkeitä meille tuotantorakenteemme ja myös alueellisten etäisyyksiemme vuoksi. Tässä suhteessa ne paljastuneet, jopa aiheelliset epäilyt siitä, että tämän lain varjolla oli tarkoitus ajaa alas aluelaboratorioita, herättivät valiokunnassa aiheellista ärtymystä, toki kokoomusta lukuun ottamatta ja Rkp:tä jossain määrin.

Siinä suhteessa se, että haluttiin laittaa 2 momenttiin laitokset ja laitospaikkakunnat mainittuina, oli siinä mielessä perusteltua, että jos halutaan uudelleenjärjestelyjä suorittaa, ne tehdään asiallisesti päivänvalossa ja asiallisilla peruste-

luilla. Tässä suhteessa olen omalta osaltani vedonnut ministeriin, että hän ei missään tapauksessa vedä tätä lakia pois, vaan että asia etenisi valiokunnan mietinnön mukaisella tavalla. Toivon, että tällä tavalla asiassa voitaisiin todella myös menetellä.

Ed. L ä m s ä : Arvoisa puhemies! Tosiaan Eelan toiminnalla on tärkeä alueellinen merkitys. Heidän lausunnossaankin sanotaan, että aluelaboratoriot palvelevat eläinten omistajia, eläinlääkäreitä, metsästäjiä, kalastajia ja muita luonnossa liikkujia, kalan kasvattajia, mehiläishoitajia ja viranomaisia. Aluelaboratorioissa on ammattitaitoinen henkilökunta, joka tarjoaa korkeatasoisia diagnostiikan ja neuvonnan palveluja eläinten sairauksien määrittämiseksi ja vastustamiseksi. Jos Eelan laboratoriotoiminta lopetetaan Kuopiossa ja Oulussa, tätä osaamista ja paikallisten asioiden tuntemiseen perustuvaa palvelua ei ole enää saatavilla Itä- ja Pohjois-Suomessa.

On osoitettava kiitos maa- ja metsätalousvaliokunnalle, että siellä on huomattu, mikä kytkös hallituksen lakiesitykseen oli peitetty. Tämä todella olisi mahdollistanut keskittämisen. Nyt valiokunta on todella tehnyt muutoksen, joka varmistaa alueellisen toiminnan. Tässä täytyy nyt vain ihmetellä, että kuitenkin ovat kokoomuksen edustajat tehneet vastalauseen ja nähneet tarpeelliseksi keskittämisen. Täällä salissahan tämä asia ratkaistaan, eikä yksi eduskuntaryhmä pysty sitä kuitenkaan muuksi muuttamaan, mitä mietintöön on kirjattu.

Ed. L a h t e l a : Arvoisa herra puhemies! Tämän lain valmistelun yhteydessä tuli esiin, miten virkamiehet ja todennäköisesti ministeri mukana ovat olleet tekemässä sellaista työtä, etteivät olisi halunneet meille kertoa, mihin oltiin pyrkimässä. Siinä mielessä tämä on hyvin huolestuttava seikka. Jos ajatellaan mitä hyvänsä lainsäädäntöä, niin meillä pitää olla ilmeisesti vahtikoirat joka paikassa ja hirveän tarkka nenä ja kaikkea pitää epäillä, mitähän siellä takana mahtaa olla. Minusta tämä on hirveän huonoa hallintokulttuuria, koska tämän pitäisi perustua avoimuuteen ja luottamukseen, jos aiotaan asioita viedä kunnolla läpi. Ei hämäämällä ja salaamalla tule hyviä asioita. Se tietysti kuvastaa sitä, että virkamiesten käsiin on laskettu menemään hyvin paljon valtaa. Eduskunnan pitäisi kyllä ottaa paikkansa. Tässä onneksi meillä oli sellaisia terävähajuisia ja -nenäisiä ihmisiä, jotka tajusivat, että näin on menossa. Liekö ollut vahinko vai ei.

Tässä tulee hyvin esille se seikka, jotta jotkut puolueet näköjään tässä maassa haluaisivatkin keskittää kaikki toiminnat yksiin pisteisiin. Edellisessä asiassa osin pikkasen oli semmoista toivon pilkahdusta olemassa, jotta siinä asiassa eivät ihan samat rivit pitäneet. Mutta tämä on yllättävää valiokunnan keskuudessa, että siellä eräs hallituspuolueen ryhmä oli hyvin tiukasti sitä mieltä, että kaikki vain yhteen ja otukset kuljetetaan vaikka satojen kilometrien päähän tutkimuksiin, mikä olisi ollut hirveän huono asia.

Ed. S a v e l a : Herra puhemies! Tätä asiaa on käsitelty eri yhteyksissä myös pohjoisen edustajien kanssa, ja me olemme täysin yhtä mieltä asiasta. Ihmettelen kauheasti ed. Myllyniemen esille tuomaa ajatusta, että kokoomus ryhmänä olisi tähän asiaan ottanut kannan, vaikka hän vähän korjasikin sitten, että eivät ihan kaikki näin ole menetelleet. Tuodaan niin sanottu ryhmäleima. Minä olen valiokunnan esityksen takana sellaisena kuin se tässä on.

Ed. P e h k o n e n : Arvoisa herra puhemies! Tässä on tänä iltana jo toinen lakiesitys, joka vie palveluja sekä ajan tullen myös henkilökuntaa pois. Näitä molempia lakiesityksiä ei ole perusteltukaan taloudellisin syin, eli ne ovat selvästi keskittämispyrkimyksiä, niin kuin on todettu.

Käsiteltävässä laissa mainituilla laboratorioilla on ihan omat erikoisalansa, ainakin minulle jäi sellainen kuva, kun kuuntelin, ja ne sijaitsevat aika mukavasti erikoisaloihinsa katsoen. Siksi tuntuu ihmeelliseltä, että näitä ollaan lopettamassa.

Mietintö on hyvä, ja ed. Pulliainen kyllä minusta kuvaili hyvin lakiesityksen käsittelyn valiokunnassa.

Ed. I h a m ä k i : Arvoisa puhemies! Ed. Savelan äskeiseen puheenvuoroon yhtyen voin todeta, että kokoomus ei ryhmänä ole ottanut asiaan kantaa. Sen sijaan edustajamme valiokunnassa ovat ilmeisesti mielipiteineen jääneet vähemmistöön, koska ovat vastalauseen kirjoittaneet. He ovat vastustaneet ainoastaan sitä, että lakiin on kirjattu Eläinlääkintä- ja elintarvikelaitoksen alueellisten laboratorioiden sijaintipaikat, koska se heidän mielestään jäykistää organisaatiota. En tiedä muita perusteluja, totean vain tässä vaiheessa tilanteen.

Haluan todeta, että hyvin ovat kolmen paikkakunnan puolestapuhujat taas toimineet. Kuopion osalta voin vain todeta, että äsken Kuopio sai hallinto-oikeuden, nyt se saa aluelaboratorion. Tasan eivät näemmä käy onnen lahjat.

Ed. Myllyniemi: Arvoisa puhemies! Pyydän nöyrästi anteeksi niin kokoomukselta koko ryhmänä kuin erikoisesti ed. Savelalta, kun epäilin todella, että he ovat tämän katalan asian taustalla. Olen vain tottunut siihen, kun itse lakivaliokunnassa edustan keskustapuoluetta, että mitä mieltä me olemme keskustapuolueessa, niin sitä mieltä on myös ryhmä. En ole tottunut tällaiseen epäluottamuslauseeseen omia valiokuntajäseniä vastaan.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

8) Hallituksen esitys laiksi metsälain muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys 218/1998 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö 14/1998 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 14.

Keskustelu:

Ed. Pulliainen: Arvoisa puhemies! Olen hyvin iloinen, että en nyt sekoillut heti alkuun.

Metsänkäyttöilmoitusmaksuasia puhutti eduskuntaa erittäinkin paljon silloin, kun hallituksen esitys oli lähetekeskustelussa, ja varsin monet käyttivät asiasta puheenvuoron. Kaikki ne tahot, jotka silloin käyttivät puheenvuoron, olivat sitä mieltä, että kun metsänkäyttöilmoitus nyt tulee kuvaan mukaan, sen tulee olla maksuton. Sen tulee olla nimenomaan maksuton metsäpoliittisista syistä.

Arvoisa puhemies! Se syy, minkä takia vielä tulen tänne eteen, on eräänlaisen turhautumisen ilmaisu. Olen todella iloinen siitä, että olimme täysin yksimielisiä ja mietintö on kaikilta osin yksimielinen, kaikki poliittiset ryhmät ovat samaa mieltä. Mutta turhautuminen johtuu siitä, että silloin, kun käsiteltiin metsälakiasioita tämän vuosikymmenen alkupuoliskolla, tuli jo todettua joitakin näkökohtia ja tulevaisuuden pelkoja tavallaan ja sellaisia näkökohtia, voiko ihan sinisilmäisesti tulevaisuuteen luottaa. Nuo pelonomaiset tunteet ovat nyt osoittautumassa oikeiksi.

Arvoisa puhemies! 1800-luvun alkupuolella Suomeen omaksuttiin Saksasta kestävän metsänkäytön periaate, joka sisältää keskeisesti metsän hävittämättömyyden ajatuksen. Tämän biologinen tausta on hyvin yksinkertainen ja selvä. Se on se, että metsäraja ei suinkaan ole aina ollut tässä kohtaa kuin se nyt on, vaan se on ollut hyvinkin paljon toisessa kohdassa. Muun muassa Kanadassa metsäraja on alentunut muutaman tuhannen vuoden sisällä lähes 300 kilometriä. Se on aika raju juttu. Elikkä tundra on vallannut alaa metsältä.

Kun tällä tavalla hakkuutoiminnalla voidaan suorastaan hävittää metsä niin, että paikalle ei uutta metsää tulekaan, silloin on ollut syytä metsälainsäädännöllä pitää huoli siitä, että homma varmennetaan kansallisen edun ja myös eräällä tavalla kasvillisuusvyöhykkeellisen edun nimessä.

Kun viimeksi asiaa rustattiin perusteellisesti eduskunnassa, silloin poistettiin vakuustalletusjärjestelmä metsän uudistamisen yhteydestä. Kun päätehakkuuna oli hävitetty, kaadettu, entinen metsä pois, niin vakuustalletuksella varmennettiin, että metsän uudistamistoimenpiteet tullaan suorittamaan ja homma on hanskassa. Silloin eräs nykyinen meppi kovasti korosti meille maa- ja metsätalousvaliokunnassa, että metsänomistajiin voi luottaa, kyllä he hoitavat homman ilman vakuustalletussysteemeitäkin.

Niin kuin kaikki muistamme, muutama kuukausi sitten tuli selvitys neljän eteläisen metsäkeskuksen alueelta, ja 200 000 hehtaaria oli unohtunut uudistaa metsän osalta. Se on aikamoinen unohdus. Siinä on ehkä tarkoitushakuisuuttakin ollut joissakin tapauksissa, eikä dementialle tietysti mitään voi; se on hyvin vakava tapaus silloinkin, kun se kohtaa kaksi — kolmekymppisiä.

Jotta laajempi dementiailmiö näissä asioissa voitaisiin rakenteellisesti estää, täytyy seurantajärjestelmän tulla sellaiseksi, että silloin, kun taimikkoa perustetaan, metsänkäyttöön ryhdytään jnp., siitä ilmoitetaan metsäkeskukselle, niin että se voi viranomaisena olla ajan tasalla, että se tietää, mitä seurataan jnp. Sillä tavalla meidän kansallisen etumme mukaista on, että tällaisesta ilmoituksesta ei mitään maksua peritä, koska on

kaikkien edun mukaista, että homma toteutuu juuri siinä hengessä kuin metsälainsäädäntö Suomeen adoptoitiin Saksasta viime vuosisadalla: Turvataan se, että meidän keskeinen kivijalkamme, joka on puujalka, säilyy ikuisesti.

Ed. L a h t e l a : Arvoisa herra puhemies! Aikoinaan lähetekeskustelussa käytiin kova keskustelu siitä, pitääkö tämmöinen maksu yleensä olla. Useimmat puhujat olivat silloin sitä mieltä, että on aiheeton ajatus, että säädettäisiin uudesta maksusta. Itsekin silloin perustelin sitä sillä — ja olen yhä edelleen sillä kannalla — jotta jos on pelkästään kysymys ilmoituksesta, tehdään lippu, jossa ilmoitetaan, että hakataan metsää, tai jokin muu ilmoitus, minusta semmoinen ei voi olla maksullinen. Jos olisi lupa, luvasta voitaisiin jo periä maksu, koska lupa on jo toinen käsitteenä.

Sitä taustaa vasten valiokunnassa kaikki tuo huomioon ottaen, mitä edellinen puhuja, ed. Pulliainen sanoi, tehtiin tämmöinen hyvä päätös. Valiokunta on vähän ollut hallituksen esitykseen nähden itsepäinen ja tehnyt monia muitakin hyviä aikaisempia mietintöjä, mutta tässä on yksi hyvä osoitus siitä, että järki kuitenkin voitti.

Ed. V ä i s t ö : Herra puhemies! On hyvä asia, että valiokunta on tässä asiassa tehnyt tärkeän muutoksen hallituksen esitykseen. On välttämätöntä, kuten ed. Pulliainen minusta oikein kuvasi, että lakiesitykseen sisältyvä metsäkeskuksille tehtävä metsäkäyttöilmoitus on maksuton, niin kuin 23 a §:ssä nyt todetaan. Meille metsä on äärettömän tärkeä asia, ja se turvaa niitä elämisen edellytyksiä, joita kipeästi tarvitaan koko maan alueelle. On tärkeää, että metsien uudistamisesta todella hakkuiden jälkeen huolehditaan. Tässä on tapahtunut merkittävä heikkeneminen viime vuosina, ja se tapahtui valitettavasti juuri sen seurauksena, että hyvin toimiva vakuustalletusjärjestelmä poistettiin.

Nyt pitää elää tässä tilanteessa niin, että todella tiedetään, missä on uudistustarvetta, ja että neuvonnalla ja muilla toimenpiteillä kyetään mahdollisimman hyvin tukemaan metsien uudistamista. Ongelmanahan tässä on se, että metsien omistuspohja on muuttunut ja muuttumassa, ja valitettavasti on myös sellaisia metsänomistajia, jotka haluavat ottaa metsästä rahat, mutta eivät halua kantaa vastuuta sen uudistamisesta ja tulevan sukupolven tarpeista ja meidän teollisuutemme puuraaka-aineen saannista.

Ed. L ä m s ä : Arvoisa puhemies! Tämä oli kyllä erikoisimpia lakiesityksiä, mitä voi olla, kun sain tämän käteen ensimmäisen kerran lähetekeskusteluun. Kun sitä luki, niin siellä todella sanottiin niin kuin mietinnössäkin, että hallituksen esityksessä ilmoitus taimikon perustamistoimenpiteistä säädettäisiin maksuttomaksi. Kuitenkin perusteluista löytyi se, että ilmoitus tulee säätää maksulliseksi, ja myös perusteltiin hieman sitä, minkä takia ja kuinka paljon siitä on tarkoitus kerätä rahaa jne. Kuitenkin sitten sanottiin, että itse asiassa maksullisuus on järjetön toimenpide, suorastaan järjetön toimenpide, se ei tule toimimaan ja se toimii tavallaan itseään vastaan jne.

On hyvä, että maa- ja metsätalousvaliokunnassa tämä asia on oikaistu ja tavallaan tehty päätös nyt sillä tavalla, että se on lakiesityksen alkuperäisen hengen mukainen. Eli niin kuin täällä sanotaan, metsänkäyttöilmoitus ja taimikon perustamisilmoitus ovat maksuttomia. Tämä on todella oikein, että näin menetellään, ja varmasti tämä myös laiksi viimeisessäkin käsittelyssä muodostuu.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

9) Hallituksen esitys laiksi asumiseen perustuvan sosiaaliturvalainsäädännön soveltamisesta annetun lain muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys 255/1998 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö 29/1998 vp
Lakialoite 65/1997 vp

E n s i m m ä i n e n v a r a p u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 29.

Keskustelu:

Ed. J. K u k k o n e n : Arvoisa puhemies! Täällä salissa vallitsee mielestäni nyt sellainen pöydänpuhdistamisen henki, ja siihen myös tarvittava tarmo on iskenyt meihin, ja pidän tätä kehitystä oikein hyvänä. Se näkyy muun muassa siinä, että eduskunnan työtä arvostetaan ja ollaan muuttamassa huonoja esityksiä tai saattamassa päätökseen asioita, jotka ovat roikkuneet

pitkään. Tässä on nyt nimenomaan kyse sellaisesta asiasta: muutamien tuhansien suomalaisten työstä ulkomailla lähetystyön yhteyksissä, kehitysyhteistyössä ja erinäisissä vaikeissa työolosuhteissa suomalaisten lähettäminä. Lopultakin hyvin valmisteltuna tämä asia on nyt edennyt. Siitä on erityinen kiitos annettava ministeri Mönkäreelle ja asianomaisille ministeriön virkamiehille, samoin sosiaali- ja terveysvaliokunnalle ja sen puheenjohtajalle.

Myös valiokunnan käsittelyssä on tullut perusteluihin kolme asiaa, joita pidän tarpeellisina. On hyvä laajennus siitä, että pohdittaisiin, miten vammaispalveluja järjestetään ulkomailla oleville työntekijöille. Myös sosiaaliturvan rahoitukseen siellä olevien osalta paneudutaan jatkossa, ja ongelmakohta voi todellakin olla ulkomailla työskennellessä joskus se, että työnantaja vaihtuu ulkomaiseksi ja siitä syystä suomalaista työntekijää uhkaa sosiaaliturvan ulkopuolelle putoaminen.

Ennen kaikkea iloitsen siis niiden muutamien tuhansien ihmisten ja perheiden kannalta, jotka voivat nyt turvallisesti jatkaa työtään erityisesti suomalaisen lähetystyön piirissä kehitysmaissa. Toivon nopeaa käsittelyä ja lain voimaantuloa. Silloin nämä ihmiset eivät putoa pois suomalaisen sosiaaliturvan piiristä eikä heille aiheudu pakollisen "Kela-vuoden" takia niin kuin nyt tai myöskään suomalaiselle työttömyysturvalle sellaisia kuluja, joita olisi tullut siitä, että he jäävät välillä täällä pakollisen vuoden Suomessa olon aikana esimerkiksi työttömiksi, niin kuin monille on käynyt. Tämä on erittäin tarpeellinen ja hyvä esitys, ja niinpä se on nyt lopultakin menossa ansaitsemaansa päätökseen.

Ed. I h a m ä k i : Arvoisa puhemies! Lakiesitystä vastaan minulla ei mitään ole, mutta sen sijaan kiinnitän huomiota sosiaali- ja terveysvaliokunnan lausumaan, että valiokunta pitää tärkeänä, että hallituksen esityksen perusteluissa mainittu selvitys sosiaaliturvan rahoitukseen osallistumisesta tehdään kiireellisesti ja viimeistään vuonna 1999.

Kun henkilö toimii ulkomailla, hän lakkaa maksamasta sosiaaliturvamaksuja Suomeen, monissa tapauksissa jo puolen vuoden kuluttua. Minusta on selvää, että jos nauttii etuja Suomen sosiaaliturvasta, on osallistuttava myös sosiaaliturvan maksamiseen. En usko, että kenelläkään henkilöillä, joita tämä laki koskee, on mitään sitä vastaan. Vapaamatkustajia ei tässä mielessä tarvita eikä varmaan kukaan haluakaan sellainen olla. Ihmettelen ainoastaan sitä, että tätä asiaa ei selvitetty jo lain antamisen yhteydessä, mutta parempi myöhään kuin ei milloinkaan.

Ed. J. K u k k o n e n : Herra puhemies! Täytyy ihmetellä, kun näitä ääniä nimenomaan kokoomuksesta on kuulunut, keitähän he tarkoittavat vapaamatkustajilla. Nimenomaan korostan tässä yhteydessä sitä, että esimerkiksi kehitysyhteistyön piirissä olevat ja meidän kirkkojemme lähetystyössä olevat ihmiset ovat nimenomaan suomalaisten työnantajien sinne lähettämiä ja heistä maksetaan kaikki työnantajamaksut. Sitten he vielä tilanteesta riippuen toimivat esimerkiksi sellaisissa maissa, joissa joutuvat maksamaan veroja, koska on paljon niitä maita, joissa sopimuksia ei vielä näistä asioista ole. Sitä paitsi pitäisikö ajatella, että kyseessä ovat lähes poikkeuksetta sellaiset maat, joissa myöskään ei ole tarjolla sosiaaliturvaa.

Minusta on aika vastuutonta ajatella, että vakaumuksestansa joutuisi sillä tavalla maksamaan, että putoaa myös samalla suomalaisen sosiaaliturvan ulkopuolelle. En ymmärrä, millä tavalla me olemme kantamassa vastuuta omista kansalaisistamme, jos niin käy. Sen takia nämä pakottavat säännökset, jotka tässä olivat nyt estämässä joustavaa liikkumista ja myös perheiden sosiaaliturvan toteutumista, poistuvat tämän myötä.

Sitä paitsi esityksessä on erittäin hyvin määritelty se, että on oltava kiinteät siteet Suomeen. Siinä juuri tarkoitetaan työsuhteen pysyvyyttä ja myös niitä henkilökohtaisia kiinteitä siteitä ja suhteita, joita muodostuu sen takia, että esimerkiksi täällä omistaa jotakin tai on läheisistä huolehtimista ja tämä liikenne tapahtuu näiden maiden välillä. Ihan eri asiat ovat ne, jotka jäävät ulkomaille pysyvästi avioliiton kautta.

Ed. I h a m ä k i : Arvoisa puhemies! Ed. J. Kukkonen otti vain yhden henkilöstöryhmän esimerkiksi. Haluan todeta, että on monia monia muita.

Haluan vielä todeta, että en todellakaan vastusta tätä lakia, mutta en ymmärrä sitä, miksi ei voida selvittää, että ne, jotka nauttivat sosiaaliturvasta, myös osallistuvat sen maksamiseen.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

10) Hallituksen esitys laeiksi työntekijäin eläkelain 1 c §:n, lyhytaikaisissa työsuhteissa olevien työntekijäin eläkelain 1 a §:n, taiteilijoiden ja eräiden erityisryhmiin kuuluvien työntekijäin eläkelain 1 a §:n sekä tapaturmavakuutuslain 1 a ja 57 §:n muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys 256/1998 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö 30/1998 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 30.

Keskustelu:

Ed. Ihamäki: Arvoisa puhemies! Ihan lyhyesti haluan todeta vain, että kun suomalainen työnantaja voi ottaa ulkomailla palkattaville työntekijöilleen vapaaehtoisen vakuutuksen työntekijän eläkelain ja tapaturmavakuutuslain mukaisesti, tästäkin asiasta on säädettävä lailla. Jos meidän joka asiasta pitää laki tehdä, aika paljon me lakeja saamme täällä tehdä.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

11) Valtiontilintarkastajain kertomus vuodelta 1997

Lähetekeskustelu
Kertomus 13/1998 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin valtiovarainvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Metsämäki: Arvoisa herra puhemies, värderade herr talman! Valtiontilintarkastajain kertomus vuodelta 1997 sisältää huomioita ja kannanottoja kaikkien ministeriöiden toiminnasta, minkä lisäksi kertomuksessa vertaillaan valtion tilinpäätöstä talousarvioesitykseen. Kun kertomus on laaja, otan sieltä joitakin kohtia ja haluan kiinnittää eduskunnan huomiota näihin.

Kertomusvuoden talousarvioesitys oli yhteensä 190,3 miljardia markkaa. Tilinpäätöksen mukaan menot jäivät kuitenkin budjetoitua pienemmiksi eli 187,4 miljardiin markkaan. Talousarvio oli kuitenkin edelleen alijäämäinen. Alijäämä oli 2,7 miljardia. Valtion tilinpäätökseen ei sisälly yhtään kiinteän tai siirtomäärärahan ylitystä. Arviomäärärahojen yhteissumma oli kertomusvuonna 130,4 miljardia markkaa. Tämä summa ylitettiin 2 prosentilla.

Kertomuksen yleisessä osassa valtiontilintarkastajat esittävät huomautuksen maa- ja metsätalousministeriön virheellisestä menettelystä. Ministeriö on ylittänyt eduskunnan hyväksymän, maaseutuelinkeinotoiminnan korkotukeen myönnetyn lainanmyöntövaltuuden 126 miljoonalla markalla. Valtiontarkastajain mielestä tällainen ei ole hyvää hallintoa, ja hallinnon onkin syytä sisäistä valvontaa parantamalla ja tehostamalla päästä tällaisista ylityksistä.

Hallinnon toiminnasta ja tarkastuksesta yleensä voidaan todeta, että kertomusta laadittaessa valtiontilintarkastajat tapaavat suuren joukon valtionhallinnon edustajia ja ministeriöiden johtoa. Tämä on parlamentaarisen valvonnan kannalta erittäin tärkeää ja välttämätöntä ja myös hyödyllistä kanssakäymistä. On selvää, että kaikkia tarkastuskäynneillä esille tulleita asioita tai ongelmia ei kirjata kertomukseen, koska yleensä voidaan yhteisesti todeta, että ministeriö on jo aloittanut asiantilan korjaamisen tai se luvataan hoitaa kuntoon lähitulevaisuudessa hallinnon omin toimenpitein.

Arvoisa puhemies! Koko 1990-luvun ajan valtiontilintarkastajat ovat pitäneet silmällä valtionvelan kasvua ja varoittaneet vuosittain epäsuotuisasta kehityksestä. Valtionvelka on kertomusvuoden päättyessä kohonnut 430,6 miljardiin markkaan, mikä merkitsee, että koko valtionvelan maksamiseen tarvittaisiin kaikki valtion tulot ilman nettolainanottoa noin kahden ja puolen vuoden ajalta. Velan jatkuvaa lisääntymistä on pidettävä huolestuttavana muun muassa siitä syystä, että työttömyys, korkomenojen kasvu ja myös taloudellinen epävarmuus jatkuvat. Myönteisenä piirteenä voidaan toki pitää sitä, että ulkomaisen velan valuuttakurssimuutokset, jotka kertomusvuonna lisäsivät velkaa noin 10 miljardilla markalla, pienevät tulevaisuudessa Emu-kytkennän vuoksi.

Kertomuksen painopistealueena on ollut Euroopan rakennerahastojen hallinnointi ja budjetointi. Rakennerahastojen toimintaa tarkastellaan erityisesti sisäasiainministeriön ja työministeriön hallinnonaloilla sekä kauppa- ja teolli-

suusministeriön hallinnonalalla te-keskusten toiminnan aloittamista arvioitaessa. Näitä kysymyksiä on eritelty ja käsitelty myös valtiontilintarkastajien rahoittamassa tutkimushankkeessa, jonka tuloksia on voitu hyödyntää myös kertomusta valmisteltaessa.

Nykyinen järjestelmä, jossa jäsenmaa maksaa unionille jäsenmaksua ja komissio siirtää rakennerahastojen kautta varoja jäsenmaille, on monimutkainen ja häiriöille altis. Valtiontilintarkastajat katsovatkin, että menettelyä olisi uudistettava siten, että jäsenmaa voisi jäsenmaksuistaan vähentää sille rakennerahastoista tulevat varat. Näin ei tarvittaisi edestakaisia varojen siirtelyjä, vaan jäsenmaan ja EU:n suhteissa noudatettaisiin menojen ja tulojen nettoperiaatetta. Tällainen järjestelmä pienentäisi ylikansallista byrokratiaa ja korostaisi sitä, että kysymyksessä on oman verotuksen kautta kerätty rahoitusmuoto.

Agenda 2000:n yhteydessä EU:n rakennerahastopolitiikkaa tullaan uudistamaan. Siinä yhteydessä tulisi ratkaista myös rakennerahastojen budjetointiin ja hallinnointiin liittyvät ongelmat.

EU:n jäsenyys toi myös mukanaan muutoksia arvonlisäverojärjestelmään. Arvonlisävero kattaa nyt lähes kaikkien tavaroiden ja palvelusten kulutuksen. Sen bruttotuotto oli kertomusvuonna noin 60 miljardia markkaa eli 27 prosenttia verotulojen bruttokertymästä.

Arvonlisäverolainsäädäntöä on jouduttu EU:sta johtuvista harmonisointisyistä muuttamaan useasti, mistä on ollut seurauksena verojärjestelmän vaikeaselkoisuus. Verovelvolliset laskevat, antavat valvontailmoituksen ja maksavat veron kuukausittain. Menettely on hallinnollisesti raskas ja rasittaa erityisesti pieniä yrityksiä. Onkin helppo ymmärtää yritysten toiveita arvonlisäverolain selkeyttämisestä ja järkiperäistämisestä.

Vaikka valtiontilintarkastajat eivät olekaan käsitelleet kertomuksessaan kysymystä arvonlisäverokannasta, on selvästi myös nähtävissä paineita tässä suunnassa arvonlisäveroprosenttien alentamisen suhteen.

Eduskunnassa työtä tekeville ei ole mikään yllätys, että tietotekniikan nopea kehitys on tuonut mukanaan ongelmia myös muualla valtionhallinnossa. Valtiovarainministeriö, joka vastaa koko valtioyhteisön tietohallinnon yhteensovittamisesta ja ohjauksesta sekä koordinoinnista ei ole pystynyt panostamaan tähän asiaan tarpeeksi. Valtiontilintarkastajain kertomuksessa pidetään keskeisenä puutteena sitä, että valtionhallinnolla ei ole tietohallinnon kokonaisstrategiaa, ja tämän strategian laatimista kiirehditään kertomuksessa. Erityisen ongelmallisia ovat tietohallintoon liittyvät koordinointikysymykset, tietojärjestelmien teknisen ja toiminnallisen yhteensopivuuden sekä tietenkin tietoturvallisuuden parantaminen. Myös noin 12 kuukauden päässä oleva vuosituhannen vaihde aiheuttaa ylimääräisiä atk-ongelmia, joiden ratkaisuun tulee varautua riittävästi.

Julkisuudessa on käyty vilkasta keskustelua uudistuneesta syyttäjälaitoksesta, johon kohdistuu suuria odotuksia. Valtakunnansyyttäjän viran ja viraston perustamisen myötä koko syyttäjälaitos on saanut korostetun ja itsenäisen aseman. Valtiontilintarkastajat pitävät kertomuksessaan tärkeänä, että uusi, itsenäinen syyttäjälaitos omalla toiminnallaan saavuttaa kansan yleisen luottamuksen. Luottamuksen lisäämisen edellytyksenä on tietenkin myös se, että syyttäjälaitoksen voimavarat ovat tehtäviin nähden riittävät.

Arvoisa puhemies! Suomen kansantalouden rakenteen monipuolistamisesta huolimatta metsäpolitiikan suunta on taloudellisen hyvinvoinnin kannalta edelleen keskeinen kysymys, johon viime vuodet ovat tuoneet mukanaan uusia painotuksia. On yhteisesti hyväksytty, että metsäpolitiikka tähtää kestävään metsätalouteen. Kuitenkin metsätaloudessa kansallisten ja kansainvälisten toimien välillä on kiinteä yhteys. Maamme metsätalouden etujen mukaista ei ole luoda EU:n maatalouspolitiikan kaltaista tukijärjestelmää. Esimerkiksi luonnonolojen erilaisuudesta johtuen on parempi, että jokainen jäsenmaa vastaa itse metsäpolitiikastaan. Kansallisen metsäohjelman valmistelu on meillä perusteltua.

Merkittäväksi ongelmaksi on noussut asia, johon myös valtiontilintarkastajain kertomuksessa viitataan: metsänhoitotöiden ja ensiharvennushakkuiden riittämättömyys. Metsänhoitoon tulee panostaa vähintään kolmanneksen verran enemmän kuin nykyään, jotta metsiemme perustuotanto saataisiin kestävälle pohjalle.

Värderade talman! Statsrevisorerna tar också upp frågan om lärarutbildning och bristen på behöriga lärare, speciellt i Svensk-Finland. Ett flertal undersökningar som gjorts visar att det redan en längre tid har rått brist på svenskspråkiga behöriga lärare, speciellt i södra Finland. Som exempel kan nämnas att det i Nylands län läsåret 96—97 fanns 80 stycken klasslärare utan formell behörighet. Som jämförelse kan nämnas att utbildningsstyrelsens uppgifter från hösten 97 ger

vid handen att 5,4 procent av de finska klasslärarna, men 11,3 procent av de svenska lärarna saknade formell behörighet.

Denna brist på behörighet är dock inte jämnt fördelad över Svensk-Finland. Det råder en stor regional skillnad mellan Österbotten och södra Finland. I Södra Finlands län var andelen icke-behöriga klasslärare 18,8 procent, medan den i Vasa kustregion var endast 3 procent. En orsak till ovan nämnda siffror är att det inte söker tillräckligt många studerande från södra Finland till klasslärarutbildningen, som ges i Vasa. Att utbildningen är förlagd till Vasa innebär också att blivande ämneslärare, timlärare, lärare i högstadier och gymnasier, oberoende av var de har studerat, måste åka till Vasa för att auskultera. Auskulteringen krävs för att få den formella behörigheten.

Det fanns tidigare ett kvotsystem för antagandet av nya studerande till klasslärarutbildningen i Vasa. Kvoteringen gällde manliga studerande och för att garantera icke-österbottningar studieplats. Dessa kvoter avskaffades 1992. I resultatkontraktet med Åbo Akademi skrevs det 1997 in att rekryteringen till lärarutbildningen skall effektiveras i södra Finland. Hösten 1998 startade en svensk klasslärar- och ämneslärarutbildning i Helsingfors med hjälp av ett särskilt anslag. Utbildningen har väckt stort intresse och det fanns dubbelt flera sökande än man kunde anta till utbildningen. Antagningsprocessen resulterade i 40 studerande inom klasslärarutbildningen och 20 studerande inom ämneslärarutbildningen.

Intresset för den temporära lärarutbildningen i Helsingfors visar att det finns personer i södra Finland som har intresse för att skaffa sig en formell lärarbehörighet. Med andra ord kan man konstatera, att det ser ut som det skulle vara det geografiska avståndet till Vasa som är den stora orsaken till lärarbristen i södra Finland.

Arvoisa puhemies! Teknologiapolitiikan osalta Suomen kaltaiselle pienelle maalle on erityisen tärkeää, että uusi teknologia leviää ja se omaksutaan nopeasti myös kaupallisiksi sovellutuksiksi. Tämä on mahdollista vain silloin, kun maalla on sekä omaa korkeatasoista peruskoulutusta että soveltavaa tutkimus- ja kehittämistoimintaa. Tutkimus- ja kehittämistoimintaan on tarkoitus käyttää Tekesin ja Suomen Akatemian kautta ensi vuonna 3 prosenttia bruttokansantuotteesta eli 20 miljardia markkaa, josta valtion osuus on 30 prosenttia. Tämän kokoinen bruttokansantuoteosuus on maailman huippuluokkaa. Panostusten kasvaessa lisääntyvät myös odotukset myönteisistä taloudellisista tuloksista ja ennen muuta uusista työpaikoista.

Kertomuksessa on käsitelty tutkimus- ja kehitystoimen ohella laajasti myös suomalaisen tieteen tilaa ja kehitysnäkymiä.

Arvoisa puhemies! Valtiontilintarkastajien mielestä kertomuksessa on monia tärkeitä asioita, joista eduskunta voi esittää kantansa käsitellessään kertomusta. Tällaisia ovat muun muassa lääkekustannusten nousun hillintä, ruotsinkielisen opetuksen opettajatilanne, työvoiman liikkuvuuden edistäminen tai asuntorahoituksen valvonta, eräitä kertomuksen yksityiskohtia mainitakseni. Olen vakuuttunut myös siitä, että valtiontilintarkastajien kertomus tarjoaa monipuolisen välineen hallinnon ja hallituksen parlamentaariseen valvomiseen.

Lopuksi haluan painottaa muodikasta asiakaslähtöistä ajattelua: Tämä kertomus on tehty, hyvät edustajatoverit, teidän käyttöönne.

Ed. V ä i s t ö : Arvoisa puhemies! Valtiontilintarkastajat ovat varmaan tehneet perusteellista ja huolellista työtä. Kuten valtiontilintarkastajien puheenjohtaja ed. Metsämäki totesi, tämä on hyödyllinen kirja meidän käyttöömme. Nyt tämä menee valiokuntakäsittelyyn, ja tietysti siellä on tarpeen pohtia huolellisesti näitä linjauksia, joita tilintarkastajat ovat kertomuksessaan esittäneet.

Ed. Metsämäki otti esille rakennerahastouudistuksen ja siihen liittyvän hallinnoinnin. Varmasti on niin, että siinä on paljon byrokratiaa. Osa byrokratiasta on meidän oman hallintomme tarpeetonta byrokratiaa. Parhaillaanhan on käynnissä uuden rakennerahastokauden osalta uudistaminen. Tavoitteena tulee olla sen, että byrokratiaa voidaan olennaisesti nykyisestään vähentää. Kuitenkin se periaate, jota kertomuksessa esitetään, että siirryttäisiin tavallaan nettoperiaatteeseen, voi helposti johtaa siihen, että meillä murennetaan aluepolitiikan toimia, yhteisen EU-aluepolitiikan toimia, siitäkin huolimatta, että tilintarkastajat aivan oikein kiinnittävät huomiota siihen, että jäsenmailla tulisi olla velvollisuus toteuttaa ne yhteisen tavoitteen mukaiset toimenpiteet, joita EU:n aluepoliittisten rakennerahastojen varoin on tarkoitus suorittaa.

Tässä kiinnitetään huomiota myös maakunnan kehittämisrahan käyttöön ja sen tuloksiin. On totta, että niitä on käytetty pieninä erinä moniin hankkeisiin, mutta mielestäni ainakin pääosin ne ovat olleet erittäin hyviä hankkeita ja

tuoneet tulosta, jos kohta vaikuttavuutta onkin vaikea aina arvioida.

Ed. S a v e l a : Herra puhemies! Vuoden 1997 tarkastustointa suorittaessaan valtiontilintarkastajat ovat kiinnittäneet huomiota valtiontalouden ohessa rakenteisiin. Eduskunnan mahdollisuudet saada riittävää laadullista tietoa yhteiskunnan ohjailua varten ovat johtaneet myös tarkastuksen ja valvonnan sovittamiseen vallitsevaan tilanteeseen. Ajankohtaiseksi on tullut säätää perustuslakipohjaisesti valvonnan ja tarkastuksen asemasta. Toivottuun tilaan päästäneen perustuslakivaliokunnan saatua työnsä lähiaikoina koko eduskunnan käsittelyyn.

Valtiontilintarkastajat ja Tarkastusvirasto ovat lain valmistelun yhteydessä esittäneet asiassa omat näkemyksensä. Valtiontilintarkastajien näkemys tukee eduskunnan vahvaa otetta parlamentaarisessa tarkastuksessa ja valvonnassa.

Herra puhemies! Tarkastustoiminnassa esille tulleita epäkohtia on kertomuksessa käsitelty hallinnonaloittain, niin kuin puheenjohtaja äskettäin toi esille. Samassa yhteydessä on tarkastettu aiempina vuosina tehtyjen muistutusten ja huomautusten huomioon ottamista valtionhallinnossa, ja jos aihetta on ollut, tehdyt havainnot ja muistutukset on esitetty niin ikään kunkin hallinnonalan kohdalla. Oma mielenkiintonsa on sillä, että yksityisten kansalaisten ja järjestöjen kannanottoja, selvityspyyntöjä ja aloitteita on valtiontilintarkastajille tullut 11.

Valtiontilintarkastajat ovat seuranneet myös valtion omaisuuteen ja hallinnon toimintaan kohdistuneen ilkivallan määrää ja laatua sekä valtionhallinnon piirissä ilmi tulleita väärinkäytöksiä lähinnä siltä osin, kuin ne ovat koskeneet valtion hallussa ollutta omaisuutta tai niistä on aiheutunut valtiolle vahingonkorvausvelvollisuus. Nämä asiat on saatettu poliisiviranomaisten tutkittaviksi ja tuomioistuimen käsiteltäviksi. Niitä ei ole käsitelty tilintarkastuskertomuksessa.

Kertomuksen valmistelun yhteydessä on käsitelty myös Hallituksen kertomusta valtiovarain hoidosta ja tilasta. Hallituksen kertomukseen ei ole erityistä huomauttamista.

Herra puhemies! Tämän lyhyen johdattelun jälkeen haluan käsitellä lisäksi joitakin yksityiskohtia kertomuksesta.

Valtion velka, aivan niin kuin puheenjohtaja jo toi esille, meitä jatkuvasti huolettaa. Velan hoito aiheuttaa merkittäviä vuotuisia kustannuksia, jotka asettavat vuosien ajan huomattavia rajoituksia harjoitetulle finanssipolitiikalle. Myönteisenä on pidettävä sitä, että talous on saatu tasapainoon, sekä sitä, että Emu-ratkaisun myötä valtion valuuttakurssiriski tulee ratkaisevasti pienenemään. Uhkakuva sen sijaan kasvaa lisävaatimusten myötä. Vielä vuosia kestävä pidättyvyys on välttämätöntä.

Tuomioistuinlaitoksen toimintaa on 1990-luvulla uudistettu ennennäkemättömän voimakkaasti. Muutoksilla on saatu aikaan moderni järjestelmä, jolla pyritään turvaamaan kansalaisten oikeus oikeudenmukaiseen prosessiin ja perusteltuun tuomioon. Suhteellisen hyvin käyntiin lähtenyt uudistus sisältää kuitenkin eräitä kielteisiä tekijöitä. Yksi kielteinen vaikutus on ollut oikeudenkäyntikulujen kasvaminen. Kun oikeusturvavakuutusten ehtoja on tiukennettu ja kun samalla on painotettu hävinneen osapuolen velvollisuutta korvata toisen osapuolen oikeudenkäyntikulut kokonaisuudessaan, näyttää käyneen niin, etteivät kansalaiset uskalla käyttää tuomioistuintietä riitojensa ratkaisuun pelätessään kohtuuttomia oikeudenkäyntikuluja. On jopa esitetty, että tämän vuoksi jotkin riita-asiat ovat vähentyneet tuomioistuimissa. Oikeusministeriö on osittain jo puuttumassa tilanteeseen, mutta tätä kehitystä on syytä hyvin tarkkaan seurata, sillä asiantilaa ei voida mitenkään pitää hyväksyttävänä.

Te-keskukset ovat eräs rakenteellinen muutos. Keskusten käynnistysvaiheen ongelmiin on johtanut lähinnä uudistuksen tavoitteiden ja valmistelun sekä johtamiseen tarvittavien määrärahojen puute. Hyvään lopputulokseen ja yhteiseen työkulttuuriin on vielä mahdollista ja tuleekin päästä. Runsaasti ongelmia aiheuttanut aloitus on kuitenkin omiaan pitkittämään yhteisen työkulttuurin omaksumista verrattuna siihen tavoitetilanteeseen, jossa käynnistysongelmia olisi pyritty etukäteen välttämään. Te-keskuksilla on oltava keskeinen vaikutus omien alueittensa elinkeino-, työvoima- ja maaseutupolitiikkaan. Niitä ei saa pitkittyvien organisaatio-ongelmien vuoksi vaarantaa.

Te-keskuksista annetun lain mukaan keskusten yleishallinnon ohjaus ja valvonta kuuluvat valtioneuvoston ohjesäännössä mainitulle ministeriölle eli sen 23 §:n mukaan kauppa- ja teollisuusministeriölle. Kauppa- ja teollisuusministeriön tulee saada riittävät voimavarat, jotta se voi selvitä ohjaus- ja valvontatehtävässään tässä asiassa. Tehtävän onnistumiseen tarvitaan luonnollisesti sitä, että kaikki kolme ministeriötä ja kaikki te-keskukset omaksuvat sellaisen yhteis-

työasenteen, että yhteisen työkulttuurin luominen on mahdollista. Kolmen ministeriön näkemyserojen vuoksi yksittäinen te-yksikkö muodostuu toistaiseksi vielä pitkälti kolmesta eri viranomaisesta. Näin ei saa jatkua, vaan yhteisymmärrykseen toimintalinjasta on päästävä — ensin keskushallintotasolla.

Herra puhemies! Natura-ohjelman valmistelussa esiintyneet epäkohdat on perusteellisesti selvitettävä hallinnon omin ja tutkimuksen keinoin ja tulokset hyödynnettävä kehitettäessä lainsäädäntöä sekä hallintokulttuuria ja hallintomenettelyä. Luonnonsuojelulain perusteella hallintomenettelynä valmisteltu Natura-verkoston perustaminen johti siihen, ettei eduskunnalla ollut mahdollisuutta ottaa kantaa kansalaisia ja eri intressiryhmiä laajasti koskettavan Natura-ohjelman sisältöön. Laajan poliittisen ohjauksen puuttuessa maamme Natura-ohjelman valmistelu lähti siitä, että ohjelman tuli täyttää EU:n kahden direktiivin biologiset ja ekologiset vaatimukset mahdollisimman kattavasti, kuten luonnonsuojelussa Euroopan kärkijoukkoon kuuluvalta maalta voidaan edellyttääkin. Esimerkiksi Ruotsissa valmistelun lähtökohdaksi valittiin jo hyväksytyt luonnonsuojelualueet, joita täydennetään myöhemmin tarpeen mukaan.

Natura-ohjelman laajentaminen ei saa vaarantaa muiden suojeluohjelmien toteutumista eikä siten heikentää maanomistajien oikeusturvaa. Jälkikäteen arvioiden ohjelman valmisteluun liittyi sellaisia menettelytapoja, joiden seuraukset saattavat vaikeuttaa luonnonsuojeluohjelmien käytännön toteutusta. Ristiriitaisia tulkintoja esiintyy direktiivien velvoittavuudesta ja esimerkiksi niistä mahdollisuuksista, joita direktiivit suovat paikallisten, kulttuuristen ja sosiaalisten olojen huomioimiseen.

Luonnonsuojelulain mukainen kuulemismenettely osoittautui valmistelun alkuvaiheessa riittämättömäksi. Maanomistajan tiedonsaantia ei varmistettu ottamalla häneen yhteyttä henkilökohtaisesti, mikä vaarantaa maanomistajan oikeusturvan ja on vastoin demokratian toteutumiselle asetettavia avoimuus- ja kansanvaltaisuusvaatimuksia.

Kansalaisten keskuudessa Natura-ohjelma koetaan arvokysymykseksi. Sen uskotaan muuttavan yksittäisten kansalaisten kulttuuriympäristöä ja elinoloja tavalla, jota on vaikea hyväksyä. Puutteellisen ja epätarkan karttamateriaalin käyttö suojeltavien alueiden määrittämisessä ja suojelupäätösten tekeminen kiistanalaisten biologisten ja ekologisten näyttöjen perustalle ei täytä niitä perustelujen täsmällisyydelle ja yksilöimiselle asetettuja vaatimuksia, joita esimerkiksi oikeuskansleri vanhojen metsien suojelua koskevassa päätöksessään edellyttää.

Epäkohtana voidaan pitää myös sitä, että valtioneuvoston päätöksen perusteena olevasta Natura-kohteiden luettelosta puuttuivat valintaperusteet, vaikka ne käytännössä ratkaisevat sen, mitkä tulevat olemaan Naturan yhteiskunnalliset kustannukset.

Herra puhemies! Muutama sana tulevaisuudesta, aiheesta, joka vaikuttaa sekä varojen ohjailuun että yhteiskunnalliseen päätöksentekoon.

Jo aivan ensi vuosituhannen alussa Suomen väestön ikärakenne heikkenee, kun lasten ja työikäisten osuus väestöstä vähenee ja 65 vuotta täyttäneiden määrä kasvaa. Huoltosuhteen ja vanhusten huoltosuhteen ohessa myös elatussuhde eli työssäkäyvien suhde muuhun väestöön on huonompi kuin useimmissa muissa Oecd-maissa. Käytännössä tämä tarkoittaa esimerkiksi sitä, että julkisten menojen ohjailussa joudutaan yhä enemmän ottamaan huomioon terveys- ja sosiaalitoimen tarpeet suhteessa vanhenevaan väestönosaan, ja sitä, että tarvittavaa työpanosta joudutaan joko tuomaan tai jälleen uudelleen järjestelemään.

Ed. L u h t a n e n : Arvoisa herra puhemies! Mielestäni on erittäin ilahduttavaa se, että valtiontilintarkastajat ovat näin perusteellisesti tarkastelleet sekä yliopistojen tutkimusroolia että myös tietysti Tekesiä eli tiede- ja teknologiapolitiikkaa laajemminkin. Ajankohta on siihen mitä sopivin, koska valtiovallan toimesta ja myös eduskunnassa olemme sen tilanteen edessä, että kaikki pohdimme, mihin esimerkiksi valtionyhtiöiden myyntituloja käytetään, toisin sanoen sitä asiaa, ovatko meillä jo kaikki tutkimusvoimavarat käytössä ja pitääkö valtionyhtiöiden voimavaroja panostaa kenties jo muihin tarpeisiin.

Ensinnäkin tilintarkastajien katsaus esimerkiksi yliopistojen toimintaan, tutkimustoimintaan, yliopistojen toimintaan laajemminkin, on minusta erittäin ansiokas. Se on siitä syystä tärkeä meille kansanedustajille, että meillä on hyvin harvoja asiakirjoja, joissa kansanedustajat voivat kokonaisuutena tarkastella esimerkiksi yliopistojen toimintaa tai tätä hyvin monen eri kanavan kautta rahoitettua tutkimustoimintaa. Tästä syystä tämä asiakirja on erinomainen ja

toivon, että tähän kansanedustajat todella tutustuvat.

Tilintarkastajien kannanotoista totean vain ilolla joitakin, esimerkiksi juuri yliopistojen kohdalla sen, että olen iloinen siitä, että tilintarkastajat ovat tuoneet esiin näkökantansa siitä, että yliopistojen omaa budjettirahoituksen osuutta tulisi lisätä hankerahoituksena kanavoitavien valtion varojen sijaan, jotta nimenomaan voitaisiin turvata tutkimuksen autonomia. Tilintarkastajat korostavat tätä erityisesti biologisten, humanististen ja yhteiskunnallisten alojen perustutkimuksen korkean tieteellisen tason turvaamisen vuoksi. Minusta tämä on todella tärkeä asia. Vielä kerran korostan sitä, että rahoitusten, panostusten, pohtiminen, arvioiminen, kanavoiminen on juuri tällä hetkellä äärimmäisen tärkeä asia.

Kun katselin tekstejä, niin tietysti vielä olisin toivonut sitäkin, että rahoitusjärjestelmien kuvaaminen vieläkin selkeämmin ja monipuolisemmin olisi jossakin yhteydessä paikallaan. Meille kansanedustajille saattaa olla epäselvää se, mistä kaikista kanavista esimerkiksi tällä hetkellä perustutkimukseen ja soveltavaan tutkimukseen rahoja kanavoituu. Kuitenkin se, että meillä on käsitys siitä, mikä kokonaispanostus on ja mikä tässä on esimerkiksi valtion rooli ja mikä on juuri perustutkimuksen ja soveltavan tutkimuksen osuus, on hyvin tärkeä asia meidän tulevaisuutemme kannalta. Yhtä kaikki tämä tilintarkastajien kertomus on tässä suhteessa erinomainen asia.

Toinen tietysti myös tärkeä asia, minkä puheenjohtaja Metsämäki toikin jo esille, liittyy teknologiseen tutkimus- ja kehitystoimintaan liittyviin näkökohtiin. Siinä minusta on tärkeä se kannanotto ja tiivistetysti sen asian esiintuominen, että valtion suhteellisen rahoitusosuuden lisäyksen tarve on edelleenkin ilmeinen, kun pohdimme tätä asiaa yksityisen sektorin ja julkisen sektorin rahoitukseen liittyvien panostusten näkökulmasta. Viittaan tässä myös siihen, että täällä keskustelemme monta kertaa siitä, ovatko nyt jo tutkimuspanostukset riittävästi kyllästettyjä niin, että niihin ei tarvita enää lisärahoitusta. Minusta tämä analyysi, mitä tilintarkastajat ovat tehneet, on hyvä ja siitä on hyvä mennä eteenpäin.

Rouva puhemies! Sellainen asia, jota myös pidän erittäin tärkeänä, mutta joka menee vähän toiselle sektorille, on terveyskasvatukseen osoitettujen määrärahojen käyttö ja seuranta. Totean siitäkin iloni, että tilintarkastajat ovat varsin perusteellisesti käsitelleet terveyskasvatukseen panostettujen määrärahojen suuruutta, ja tässä otan esille tupakkaterveyskasvatukseen laitettavien panostusten määrän ja rahoituksen. Tilintarkastajat viittaavat aivan oikein siihen, että kun uusimme joku vuosi sitten tupakkalakia, sen yhteydessä eduskunta edellytti tupakoinnin vähentämiseen ja terveyskasvatukseen käytettävän Maailman terveysjärjestön suosittelemaa 1 prosenttiyksikön määrää tupakkaveron tuotosta. Näinhän meillä ei ole Suomessa kertaakaan vielä tehty. Tätä laiminlyöntiä on perusteltu valtiontalouden tilanteella siten, että vielä ei ole tällaisiin panostuksiin varaa.

Minusta on äärimmäisen tärkeä asia se, että nyt tilintarkastajat tämän ponnen nostivat esille, kahdestakin syystä: ensinnäkin siitä syystä, että meillä parhaillaan käsitellään sosiaali- ja terveysvaliokunnassa tupakkalain muutosta eli asia on edelleen ajankohtainen. Mutta miksi se on ajankohtainen? Siitä syystä, että me todella tarvitsemme terveyskasvatusta tupakoinnin ehkäisemiseen.

Pari viikkoa sitten Pariisissa pidettiin naisten tupakointiin liittyvä laaja kansainvälinen konferenssi ja siellä Euroopan maat yksituumaisesti analysoivat tätä Euroopassa tapahtuvaa tupakoinnin lisääntymistä ja siellä todettiin suurin piirtein sama tilanne, mikä on tällä hetkellä Suomessa. Eli Suomessa naisten tupakointiluvut ovat kyllä pysyneet suhteellisen matalalla, mutta kuitenkin lisääntyvällä tasolla viimeksi kuluneiden 20 vuoden aikana, kun samanaikaisesti miesten tupakointi on vähentynyt. Ero miesten ja naisten tupakoinnin yleisyyden välillä on pienentynyt. Erityisen selvä ero on nuorten miesten tupakoinnin vähentymisessä ja nuorten naisten tupakoinnin yleisyyden pysymisessä lähes ennallaan.

Tämä kehitys on vaarallinen. Tilintarkastajat viittaavat, mikä on erinomainen asia, terveysministeriössä vuosi pari sitten tehtyyn seurantaan, kuinka tilanne oli mennyt eteenpäin tupakkaterveyskasvatuksessa. Siinähän todetaan se, että tupakoinnin vähentymistä koskeva tavoite on kyllä suurin piirtein toteutunut siltä osin, että kokonaiskulutus on laskenut selvästi asetettua tavoitetta enemmän, mutta tupakoinnin aloittamisen ehkäisyssä ei ole onnistuttu toivotulla tavalla ja nuorten tupakointi on pysynyt edellisvuosien suuruisena.

Tupakoinnista aiheutuu suuria kansanterveydellisiä uhkia ja vaaroja. En niitä käy tässä yhteydessä sen tarkemmin analysoimaan. Totean vain,

että tähän huomion kiinnittäminen ja tupakkaterveyskasvatukseen käytettävien määrärahojen tuotto on erinomaisen tärkeä asia siinä mielessä, että se ehkäisee suuren joukon erilaisia kansanterveyden uhkia ja tätä kautta säästää meidän terveysmenojamme. Miksi se on vielä erittäin ajankohtaista nyt, johtuu juuri naisten tupakoinnista, nuorten naisten tupakoinnista ja siitä, että tupakkatehtaiden tupakkamainonta on tosi kovaa tällä hetkellä, todella raakaa, ja nimenomaan nuoret naiset ovat tämän mainonnan uhreja tällä hetkellä. Tämähän tarkoittaa sitä, että myös vastatoimiin on käytävä eli että tupakkavalistusta, terveyskasvatusta, on tehtävä.

Tästä syystä panen tyydytyksellä sen merkille, että tilintarkastajat eivät ole väheksyneet millään tavalla tätäkään asiaa, vaan todella esittävät, että Maailman terveysjärjestön suosittelemaan 1 prosenttiin tupakkaveron tuotosta käytettäväksi terveyskasvatukseen päästäisiin myös Suomessa. Tässä asiassa tullaan kyllä tätä pontta tai tätä toivetta käyttämään hyväksi, ja minusta se olisi meille suomalaisille todella ilo ja etu, että me saisimme tämän tilintarkastajien huomion kohteenkin käytännössä toteutettua.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan puhemies Uosukainen.

Ed. H. Koskinen: Arvoisa rouva puhemies! Puutun kahteen kohtaan tässä tilintarkastajien kertomuksessa: ensiksi Puolustusvoimien organisaatiouudistukseen.

Itse uskon Puolustusvoimiin ja suhtaudun laitokseen erittäin positiivisesti, mutta siitä huolimatta minun on erittäin helppo yhtyä valtiontilintarkastajien varsin kriittisiin kannanottoihin Puolustusvoimien organisaatiouudistuksesta.

Muistan, että käsitellessämme turvallisuus- ja puolustuspoliittista selontekoa täällä eduskunnassa epäilimme, ovatko pääesikunnan perustelut riittävästi selvitetyt ja vedenpitävät. Nyt valtiontilintarkastajat ovat todenneet, että organisaatiouudistuksen välttämättömät perusselvitykset puuttuvat vielä tälläkin hetkellä, puoli vuotta päätöksen jälkeen. Tässä suora lainaus valtiontilintarkastajain lausunnosta sivulta 105: "Puolustusministeriön asiassa esittämät perustelut eivät ole vakuuttaneet valtiontilintarkastajia siitä, että tehdyt organisaatiouudistukset olisivat perustuneet riittävään kokonaistarkasteluun tai vaihtoehtoiseen kustannusten edeltä käsin toteutettuun analysointiin. Puolustusministeriön valtiontilintarkastajille toimittamat laskelmat ja luvut organisaatiouudistuksen aiheuttamista menosäästöistä ovat osin epätarkkoja ja keskenään vertailukelvottomia. Koska tavoitelaskelma puuttuu, ei toteutuneiden ja todennettujenkaan menosäästöjen merkitystä voida arvioida kuin toteamalla niiden jääneen varsin vaatimattomiksi verrattuna esimerkiksi puolustusvoimien toimintamenoihin."

Edelleen tilintarkastajat toteavat, etteivät puolustusministeriö ja sen alainen hallinto ole ottaneet tarpeellisella vakavuudella huomioon eduskunnan edellyttämiä näkökohtia. Lisäksi valtiontilintarkastajat arvelevat, että organisaatiouudistuksen talousvaikutukset saattavat osoittautua nettovaikutuksiltaan normaaleiksi tai jopa valtiontalouden kannalta haitallisiksi. Kertomuksessa kiinnitetään huomiota myös siihen, että uudistuksella on negatiivisia seuraamuksia sekä alueellisesti että kuntakohtaisesti niillä alueilla, joihin tämä organisaatiouudistus kipeimmin kohdistui.

Lopuksi yhdyn mielihyvin valtiontilintarkastajien näkemykseen, että viipymättä on toteutettava eduskunnan edellyttämät kompensaatioratkaisut työpaikkojaan menettäneille, puolustusvoimien organisaatiouudistuksen kohteina olleille paikkakunnille.

Sitten edustaja ja valtiontilintarkastajien puheenjohtaja Metsämäki otti varsin mielenkiintoisen asian esille, nimittäin ruotsinkielisten opettajavoimien saamisen Uudellemaalle ja yleensä eteläiseen Suomeen. Nyt, kun ruotsinkielinen opettajanvalmistus tapahtuu Vaasassa, ilmeisesti tämä on ongelma — enkä epäile lainkaan, etteikö tämä olisi totta — mutta otan asian yleiseltä kannalta ja siinä mielessä, että kun Etelä-Suomessa, Uudellamaalla, Varsinais-Suomessa, asuvat nuoret joutuvat tai heidän pitäisi hakeutua opiskelemaan hiukan kauemmaksi, jopa Vaasaan saakka, silloin syntyy suuria ongelmia. Jos meillä Vaasassa ja Vaasasta pohjoiseen päin olevilla alueilla syntyy vastaavia ongelmia, tuskin niihin näin herkästi tartutaan ja lähdetään etsimään parannuskeinoja. Näen sillä tavalla, että olemme myös tässä suhteessa varsin eriarvoisessa asemassa, jos asumme pohjoisessa tai jos asumme etelässä.

Ed. Metsämäki (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. H. Koskisen puheen viimeisen osan johdosta, joka koski ruotsinkielistä opettajatilannetta. Saattaa olla juuri niin kuin ed.

Koskinen toteaa, että Etelä-Suomessa nuoret mieluumminkin asettuvat Helsinkiin tai Turkuun opiskelemaan kuin lähtevät Vaasaan — täältä on vaikeampi lähteä pidemmän matkan päähän opiskelemaan. Mutta sitten kun järjestettiin tämä erityiskoulutus, johon myöskin viittasin, Helsingissä, sinne hakeutui kaksinkertainen määrä opiskelijoita siihen nähden, mikä pystyttiin ottamaan vastaan. Ehkä tässä on juuri tällaisiakin aspekteja mukana, mitä ed. Koskinen esitti. Mutta mikään asia ei ole niin pieni, etteivätkö tilintarkastajat voisi siihenkin puuttua.

Ed. H. Koskinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Olen siinä mielessä aivan samaa mieltä, että tilintarkastajien pitää puuttua asiaan. Mutta pyrin käsittelemään sitä niin kuin periaatteellisena kysymyksenä, kuinka suhtautuvat ihmiset eri puolilla Suomea niihin ongelmiin, joita syntyy. Jos etelässä syntyy tällaisia ongelmia, että pitäisi mennä opiskelemaan pohjoiseen päin, matka on hirveän pitkä. Mielestäni matka juuri Rovaniemeltä Helsinkiin on täsmälleen yhtä pitkä, ehkä metriä voi olla lyhyempi, kuin Helsingistä Rovaniemelle.

Ed. Lapiolahti: Arvoisa puhemies! Tämä valtiontilintarkastajien kertomus vuoden 1997 valtion toiminnoista on mielestäni erittäin hyvä asiapaperi, ja toivoisin, että se kuluu ja tulee luettua edustajien toimesta. Ehkä tämä ajankohta, jona tätä käsitellään, sattuu vain niin ikävästi budjetin käsittelyn yhteyteen, että tämä saattaa hiukan jäädä taka-alalle. Toivoisin kuitenkin, että kun tämä nyt lähtee valiokuntakäsittelyyn, se saa asianmukaisen huomioon osakseen. Kun olen tätä itse lueskellut sieltä täältä, olen oikein yllättynyt siitä täsmällisyydestä ja tarkkuudesta, millä tätä kertomusta on tehty, ja niistä kommenteista, joita valtiontilintarkastajat tähän asiaan ovat esittäneet. Oikeastaan haluaisin jopa lausua kiitokset sekä puheenjohtajalle että varapuheenjohtajalle tämän kertomuksen esittelystä.

Omalta osaltani kiinnitin huomiota erääseen seikkaan, joka koski nimenomaan työsuojelun hallintoa kokonaisuudessaan ja myös sen piirihallintoa. Pidän äärettömän hyvänä, että tämä tarkastelukulma on tuotu näin selkeästi näkyviin. Kun muistamme, että aluehallinto 2000 -päätöksen yhteydessä työsuojelu siirrettiin työministeriöstä sosiaali- ja terveysministeriöön, on siinä mielessä ihan hyvä, että nyt, kun tämä asia on kaikilla tuoreessa muistissa ja kaikki oikeastaan ovat tähän asiaan sillä lailla vihkiytyneet, tästä kokemuksia saadaan jo alkuvaiheessa.

Se, mikä tässä tietysti eniten kiinnitti huomiota, oli se, että tilintarkastajat ottavat kantaa muun muassa siihen, että työturvallisuuslakia tulisi uudistaa mahdollisimman pikaisesti.

On totta se, että työturvallisuuslaki on laadittu 1950-luvulla ja sitä on sen jälkeen paikattu, niin kuin tilkkutäkkiä aina tarpeen mukaan sieltä täältä, mutta käytännössä työturvallisuuslaki, joka tällä hetkellä on voimassa, on vanhentunut nykyiseen työkäytäntöön ja työhön liittyen, ja siinä mielessä on hyvin tarpeellinen huomio se, että tarvittaisiin tässä uudistuneessa työelämässä uutta työturvallisuuslakia, jonka tulisi minun mielestäni pitää sisällään myös koko työympäristön hyvinvointi, ei pelkästään tikapuita ja turvallisuustelineitä, vaan lain tulisi koskea koko työyhteisöä ja ennen kaikkea myös ihmistä, joka työtä työpaikalla tekee, siis työn terveellisyyttä, turvallisuutta ja ihmisen hyvinvointia. Toivonkin sitä, että valiokuntakäsittelyssä tälle lainuudistusajatukselle saadaan myötäelämystä.

Täällä otetaan myös kantaa siihen, että työsuojelun hallinto, työsuojeluosasto, sijaitsee Tampereella ja että se toimii tavallaan työsuojelupiirien hallintokoneistona. Näin varmaan on. Resurssit ovat tässä suhteessa jakautuneet hieman väärin. Toivonkin, että tähän resurssikysymykseen löydetään oikea ratkaisu siten, kuin valtiontilintarkastajat jopa esittävätkin, että otetaan laskentaperusteeksi alueelliset lähtökohdat ja ennen kaikkea se, miten työntekijät ja työpaikat kullekin alueelle sijoittuvat, ja sen mukaan määritellään resursseja piirihallintoviranomaisille.

Tästä tavallaan puuttuu tarkastelunäkökulma siihen, että työsuojelulainsäädäntöä laatii työministeriössä tälläkin hetkellä oleva työympäristöosasto. Se on minun mielestäni seikka, johon olisi myös kiinnitettävä huomiota. Eli koko työsuojelu tulisi saada samaan linjaorganisaatioon mukaan, saman ministeriön alaiseen toimintaan, jolloin lainsäädäntötehtävä sekä valvontatehtävä olisivat samassa ministeriössä. Se minun mielestäni saattaisi palvella parhaalla mahdollisella tavalla sitä kokonaisuutta, jota työsuojelussa haetaan.

Oikeastaan tähän työsuojelukohtaan en puutu sen enempää, mutta täällä tuli keskustelussa äsken esiin maakuntarahan käyttö. Itsekin tätä asiaa jonkin verran tuntevana olen huolestunut jonkin verran siitä, miten maakuntarahaa käytetään meidän maassamme loppujenkin lopuksi.

Maakuntaraha on todella pieni raha maakunnille osoitettuna kehittämisrahana, ja se jaetaan tällä hetkellä valitettavan pieniin hippuihin sinne ja tänne erilaisten tapahtumien, tilaisuuksien tai jonkin muun toiminnan kehittämiseen. Minusta tässä pitäisikin löytää enemmän yhteistä näkemystä maakuntarahan käytön osalta siten, että koottaisiin merkittävämpiä rahoituskohteita ja nimenomaan niin, että ne sijoitettaisiin työllisyyttä edistäviin toimenpiteisiin ja asioihin.

Tilintarkastajien kertomuksessa on myös kiinnitetty huomiota hyvin vahvasti rakentamiseen ja sen laatukysymyksiin. Olen samaa mieltä, että meillä 80-luvun loppuvaiheiden ja 90-luvun aikana on rakentamisessa tehty todella luvattoman huolimatonta työtä, jolla tavallaan suomalaisen rakentajan ammattitaito on ammuttu alas täysin. Nämä home-, vesi- ja kosteusvauriot, mitä nyt uusissakin rakennuksissa on, kuvaavat tavallaan sitä vain rahastukseen liittyvää rakentamisen "osaamista", jota meillä valitettavasti aika suurelta osin maassamme oli. Toivonkin, että rakentamisen laatukysymykseen löydettäisiin oikea ja hyvä ratkaisu valvonnan ja monen muun seikan kautta.

Pidän kaiken kaikkiaan tätä kertomusta todella lukemisen arvoisena.

Ed. Myllyniemi: Arvoisa puhemies! Tuossa kertomuksessa, meidän kertomuksessamme, jos näin voin sanoa, koska itse olen mukana valtiontilintarkastajana, on kiinnitetty huomiota muun muassa oikeusistuimien työtä kuvaavien tilastojen erilaisuuteen taikka, sanoisinko, epävarmuuteen. Oikeusministeriö ja Tilastokeskus eivät ole päässeet riittävässä määrin yhteistoimintaan siinä, miten tuomioistuimien työtilastoja voitaisiin kuvata. Ei kyse ole vain varsinaisista rikostilastoista tietenkään eikä -tapahtumista eikä niistä luvuista vaan muistakin. Siinä varmaan on syytä tapahtua parannusta.

Menisin kuitenkin toiseen tilastolliseen seikkaan, joka tarkastusvuoden aikana ilmeni useampaankin kertaan keskusteltaessa oikeuslaitoksen ja myös Tilastokeskuksen henkilökunnan kanssa. Meillä vuosia sitten, ei kovin kauan sitten, mutta viisi kuusi vuotta sitten, muutettiin lakia. Aikaisemmin tuomiolauselmaan tuli merkitä hyvin tarkasti rangaistusmäärä, mikä kustakin teosta tuli. Esimerkiksi siihen merkittiin varkaus: 2 kuukautta, tapahtumapäivä se ja se. Samoin merkittiin, jos sama henkilö oli syyllistynyt useampaan rikokseen. Seuraavaksi oli pahoinpitely: 3 kuukautta ja esimerkiksi huumausainerikoksesta 5 kuukautta, ryöstö 9 kuukautta jne. Näin jokaisesta rikoksesta tuli rangaistus näkyviin tuomiolauselmaan. Tätä tilastollisesti voitiin käyttää ja vertailla eri maiden tilastoja ja eri tuomioistuinten tilastoja keskenään.

Tuossakin laskelmassa, mitä äsken luettelin, neljästä rikoksesta olisi pitänyt tulla yhteenlaskettuna 19 kuukautta vankeutta, mutta meillä on tämä "kaunis" tapa, joka on ehkä muuallakin käytössä, ja siitä ehkä yhteenlaskettuna rangaistuksena on 11 kuukautta.

Nyt voimassa olevan käytännön ja lain mukaan mukaan oikeusistuimet menettelevät laskien rangaistuksen samalla tavalla kuin aikaisemminkin. Elikkä rangaistuksen pohjaksi otetaan ankarin rikos ja seuraavista rikoksista aina muutama viikko taikka kuukausi, kuinka hyväksi ja oikeaksi katsotaan. Mutta siihen tuomiolauselmaan merkitään vain, jos otan äskeisen esimerkin, että se on 11 kuukautta yhteensä. Siihen merkitään vain 8 kuukautta kaiken kaikkiaan samaisista neljästä rikoksesta.

Silloin ei selviä, kun vuosien ja vuosikymmenien kuluessa verrataan, mikä on rangaistustaso ollut eri rikosten kesken niissä tapauksissa, kun rikoksentekijä on syyllistynyt useampaan rikokseen. Tietenkin jos on syyllistynyt vain yhteen pahoinpitelyyn tai yhteen varkauteen ja käsitellään sitä kerrallaan tuomioistuimessa, tokihan se näkyy, mutta joka tapauksessa pääsääntöisesti valitettavasti rikoksentekijöillä on useampia rikoksia ja ne hukkuvat tuollaiseen könttäsummaan.

Valitettavasti minun täytyy myöskin uskoa ja epäillä sitä — ja melkein väittäisin, että tosi on — minkä vuoksi tällä tavalla menetellään nykyään. Lakiahan on näin muutettu, että se on tällainen könttäsumma. Nyt ei tarvitse selvittää eikä kukaan pysty selvittämään, mitä tuli kustakin rikoksesta rangaistusta, ja se näkyy yhteisrangaistusten huomattavana lievenemisenä. Ei voi olla muuten mahdollista, että saattaa olla jopa 30—40 rikosta, on huumausainerikoksia, on varkauksia, on autovarkauksia, on pahoinpitelyjä, ja yhteisrangaistukseksi saadaan 4 kuukautta. Ei varmasti ole laskettu sitä sillä tavalla oikein kuin kuuluisi tehdä. Näistä on jopa niin räikeitä tapauksia eräissä tuomioistuimissa, että ollaan tekemässä jopa kanteluja, että tuomioistuin ei ole menetellyt oikein.

Voidaan myöskin kysyä, mitä sitten tapahtuu, kun käräjäoikeudessa tuomitaan joku kansalainen. On tuollainen yhteisrangaistus, sanotaan se 11 kuukautta edelleenkin, ja siellä on jokin pa-

hoinpitely. Asiaa menee hovioikeuteen, ja hovioikeudessa todetaankin, että tämä henkilö ei olekaan syyllistynyt pahoinpitelyyn ja se rangaistus pitää vähentää siitä aikaisemmasta tuomiosta. Miten se vähennetään, kun ei tiedetä, kuinka paljon käräjäoikeus on laskenut sen pahoinpitelyn osuudeksi?

Erikoisesti tilastollisesti ja historiankirjoituksen kannalta pitäisi ilmeisestikin palata — ja oikeusministeriössä on jossakin määrin onneksi suunnitteilla, että palattaisiin — siihen hyvään vanhaan käytäntöön, että tuomiolauselmassa näkyisi selvästi, mitä kukin on saanut rangaistuksekseen. Tähän liittyen vielä on hyvin tärkeää varmasti asianomistajan, uhrinkin, tietää, millainen juuri häneen kohdistunut teko on, kuinka oikeustuomioistuin on laskenut sen, kun hänet pahoinpideltiin, minkälainen arvo on sille annettu. Tämäkin seikka puoltaa sitä asiaa, että palattaisiin todellakin hyvään viisi kuusi vuotta vanhaan tapaan.

Ed. P o l v i : Arvoisa rouva puhemies! Valtiontilintarkastajien kertomus on laaja kokonaisuus, eikä siihen ole ehtinyt tämän ajan puitteissa vielä kovinkaan perusteellisesti paneutua.

Tilintarkastajien puheenjohtaja ed. Metsämäki esitteli tärkeimpinä pitämiään alueita kertomuksesta ja erityisesti talousarvion toteutumista. Siinä todettiin maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalalla tapahtunut lainanmyöntövaltuuden ylitys. Minä otan toisen kohdan, jossa on tapahtunut alitus, työministeriön hallinnonalalla. Siinä todetaan palkkaperusteista työllistämistukea kunnille jääneen käyttämättä runsaat 208 miljoonaa markkaa ja edelleen palkkaperusteisia työllistämistukia 159 miljoonaa markkaa. Kun tämän hallituksen keskeisin tavoite on ollut työttömyyden alentaminen ja tiedetään, että maassa on alueita, joilla työttömyys on edelleen tällä hetkellä yli 20 prosentin pinnassa ja joilla alueilla kunnilla on valmiuksia tuen käyttämiseen, kysymys on ensisijaisesti siitä, että tuki kohdennetaan maassa virheellisesti.

Otettakoon vaikka esimerkkinä viime vuosi. Jo heinä — elokuun vaihteessa monilla alueilla määrärahat oli käytetty loppuun. Työvoimatoimistot eivät voineet osoittaa tukipäätöksiä uusien työllistämiseen. Sen sijaan osassa maata määrärahoja jää vuosittain toistuvasti käyttämättä. Tilintarkastajat kuitenkaan eivät ole pitäneet aiheellisena siihen kiinnittää erityistä huomiota, koska sitä ei ole millään tavalla paheksuttu. Itse näkisin kuitenkin tärkeänä, että jatkossa nuo määrärahat kohdennetaan niille alueille, missä ne kyetään käyttämään ja missä työttömyys on korkeimmillaan.

Valtion velan osalta tilintarkastajat ovat aivan aiheellisesti huolissaan. Jos katsotaan tilastoa, mikä tähän liittyy, tietenkin se korkomenojen kasvu, mikä on tapahtunut, rajoittaa jo tällä hetkellä monia järkeviä toimintoja tai niiden rahoittamista. Ahon hallitus sai perintönä tilanteen, jossa korkomenot olivat 5,9 miljardia markkaa. Tämä hallitus näytti saaneen perinnön, jolloin ne olivat 26,6 miljardia markkaa. Se on tietenkin eräs tekijä, mikä vaikuttaa siihen, että joudutaan tekemään kipeitäkin ratkaisuja.

Ed. H u o t a r i : Arvoisa puhemies! Olen itsekin toiminut joskus luottamushenkilötilintarkastajana. Se on hyvin mielenkiintoista puuhaa. Siksi yleensä tilintarkastuslausuntoja katselee hyvinkin tarkkaan. Kun tätä lausuntoa katsoin sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalta, ihmettelin sitä kapea-alaisuutta, millä tätä on tehty. Sen vuoksi halusinkin katsoa, mistä tilintarkastajien kaarti koostuu. Huomasin, että täälläkin ei ole yhtään naista. Ilmeisesti tasa-arvolaki ei koske tilintarkastajia, koska tähän ei ole yhtään naista sopinut. Myöskään varatilintarkastajissa ei ole yhtään naishenkilöä. Sehän ei tietenkään vaikuta millään tavalla tilintarkastuskertomuksen kaikkeen sisältöön, mutta väitän kuitenkin, että sillä voi olla vaikutusta siihen, millaisiin asioihin kiinnitetään huomiota.

Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonala on kuitenkin suurin yksittäinen menoerä valtion budjetista, joten toivoisin, että se saisi myös tilintarkastajien toiminnoissa jatkossa enemmän huomiota. Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalallahan tapahtui vuonna 1997 monia uudistuksia, joista olisi erittäin mielenkiintoista ollut nähdä, ovatko tilintarkastajat pystyneet arvioimaan sitä, ovatko säästöt esimerkiksi toteutuneet siinä suhteessa kuin valtiovarainministeriö on niitä arvioinut aikoinaan vai onko käynyt niin, että säästöjä on tullut enemmän kuin on arvioitu, tai sitten niin, että kun otetaan mukaan myös ne kustannukset, mitä jotkut toimenpiteet aiheuttavat muualla, havaitaan, että säästö aiheuttikin lisää kustannuksia. Sellaistakin on tapahtunut, muun muassa kotihoidon tuen säästössä tapahtui niin, että kustannukset olivat suuremmat kuin itse säästö.

Vuonna 97 astui voimaan työttömyysturvalaki 1.1.97 alkaen. Sehän oli työttömyysturvalain kokonaisuudistus, ja olisin toivonut, että tilintar-

kastajat olisivat arvioineet sitä ja sen kannustinvaikutuksia. Sitähän lakia perusteltiin aika lailla kannustavuusvaikutuksilla, ja olisi ollut mielenkiintoista nähdä, olisivatko tilintarkastajat löytäneet sieltä toivottuja työllisyysvaikutuksia.

Ensinnäkin työttömyysturvalaissa oli työssäoloehdon pidentäminen 6 kuukaudesta 10 kuukauteen, ja siinä nimenomaisessa kohdassa oli kannustavuus yhtenä perusteluna. Jos itse arvioisin, mitä siinä todella on tapahtunut, niin on käynyt niin, että suurin osa työttömistä tällä hetkellä on työmarkkinatuen piirissä, jolloin kustannukset valtiolle ovat huomattavasti suuremmat kuin ansiosidonnaiselta työttömyysturvalta. Siinä vaiheessa, kun tätä lakia käsiteltiin vuoden 96 puolella sosiaali- ja terveysvaliokunnassa, eräissä asiantuntijalausunnoissa arvioitiin, että valtion kustannukset tulevat kasvamaan tämän työssäoloehdon takia. Siinä mielessä olisi kyllä mielenkiintoista saada joskus arvio, miten todella tässä kävi.

Työttömyysturvalaissa oli yksi muukin muutos, joka olisi kaivannut arviointia, ja se on lomakorvauksen jaksottaminen, joka tuli aivan uutena osana työttömyysturvalakiin; sitähän ei aikaisemmin ole ollut. Sen vuoksi se olisi ollut mielenkiintoinen arvioinnin kohde, ja haluaisinkin, että joko sosiaali- ja terveysministeriö tai sitten jokin muu taho selvittää, mitkä ne todelliset säästöt ovat olleet, koska siitä on erittäin paljon tullut negatiivista palautetta, ei sen vuoksi, että tämä laki tuli voimaan, vaan sen vuoksi, että se on epäoikeudenmukainen ja kohtuuton.

Joissakin tapauksissa nimittäin sovitteluun perustuva lomakorvauksen jaksottaminen on tarkoittanut sitä, että esimerkiksi 6 kuukauden työsuhteesta on kertynyt 48 lomapäivää. Vuosilomalain mukaisesti tällaiselle henkilölle tällaisesta työsuhteesta olisi kertynyt vain 12 lomapäivää, ja silloin voidaan kysyä, onko tämä enää oikeudenmukaista ja onko tässä mitään järkeä, varsinkin kun lomapäiviä kertyy tässä jaksottamisessa enemmän niille henkilöille, jotka aikaisemmin pienempää palkkaa ovat saaneet. Tämä on minusta erittäin suuri epäkohta, jota on ollut erittäin vaikea muuttaa ministeriön päässä, koska he ovat tämän mallin keksineet ja arvovaltasyystä he eivät halua tätä lähteä muuttamaan, vaikka kaikki muut tahot ovat sitä mieltä, että tämä pitäisi muuttaa.

Työvoimahallinnon osalta tässä oli puututtu tulostavoitteiden toteutumiseen, ja tämähän on hyvin mielenkiintoinen kohta. Sitä oli arvioitu vain hallinnon näkökulmasta, mutta jos arvioidaan sitä työttömyyden näkökulmasta ja työttömyyden rakenteen näkökulmasta, niin tulostavoitteet mielestäni ohjaavat työttömyyden rakennetta väärään suuntaan, sillä jos tulostavoitteena on pitkäaikaistyöttömyyden katkaiseminen, niin silloin ensin pitää olla pitkäaikaistyöttömyyksiä, että niitä voi katkaista.

Tämä on johtanut siihen, että meillä todellakin syntyy pitkäaikaistyöttömyyksiä hyvin paljon, koska painopiste asetetaan loppupäähän. Nyt EU-komission työllisyyden suuntaviivoissa on lähdetty siitä, että pitäisi nimenomaan ehkäistä pitkäaikaistyöttömyyttä. Tulostavoitteisiin pitäisikin laittaa pitkäaikaistyöttömyyden ehkäisy, koska sekä ihmisten inhimillisen kohtelun kannalta että muutenkin olisi paljon järkevämpää, kustannustenkin näkökulmasta, että työvoimapoliittisia toimenpiteitä tehtäisiin myös ennen kuin henkilö on tullut pitkäaikaistyöttömäksi.

Ed. Metsämäki (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Huotari puheenvuorossaan arvosteli valtiontilintarkastajien kertomusta kapea-alaisuudesta. Toteaisin vain tämän huomion johdosta, että me teemme kerran vuodessa tällaisen kertomuksen, joka on noin 300—350 sivua. Joka vuosi pyritään vaihtamaan eri hallinnonaloilta niitä asioita, joista kirjoitetaan. Me emme palaa ensi vuonna samaan asiaan esimerkiksi sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalla, vaan ensi vuonna kirjoitetaan jostain aivan toisesta aiheesta. Näin aiheet vaihtuvat.

Se, mitä painotetaan, ei varmastikaan johdu siitä, että meitä on vain viisi miestä, koska meillä on virkamiehistössä kyllä myös naisia. Kyllä naisen käden- ja kynänjälki tässä näkyy. Tasa-arvolaki on sinänsä hyvin mielenkiintoinen kysymys. Kyllä me olemme siitä valtiontilintarkastajien keskuudessakin keskustelleet, kun se on eduskunnan puhujakorokkeelta useampaan kertaan todettu. Ehkä tämä on viimeinen kerta, kun meitä istuu vain viisi miestä valtiontilintarkastajain kokoonpanossa.

Ed. Huotari (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Sanoinkin, että kapea-alaisuutta arvioin siksi, että jos esimerkiksi sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalla on tapahtunut suuri uudistus — nimenomaan se oli suurin uudistus, mikä sinä vuonna tapahtui — olisin odottanut, että nimenomaan sellaista suurempaa uudistusta tilintarkastajat arvioivat. (Ed. Metsämäki: Se on parempi tehdä sitten, kun se on ollut

voimassa!) — Se on ollut vuoden 1997 voimassa. En tiedä, milloin kertomus on tehty, mutta olen ymmärtänyt, että se on tehty nyt vuonna 1998, jolloin olisi voinut jo arvioida sitä, mitä vuoden 1997 puolella on tapahtunut.

Sitten toiseen asiaan, koostumukseen. Jos tasa-arvolaki ei koske valtiontilintarkastajia, niin sehän osoittaa juuri tasa-arvolain tarkoituksen ja tärkeyden. Silloin kun se ei koske, valitaan vain miehiä. Tasa-arvolaki olisi saatava pikaisesti koskemaan myös valtiontilintarkastajia.

Ed. Kantalainen: Arvoisa rouva puhemies! Mielestäni tilintarkastajien kirja, johon on pikkasen päässyt perehtymään syvemmälle, on erinomaisen hyvä kooste, hyvä katsaus, siihen, millä tavalla meidän asioitamme on hoidettu ja minkälaisia johtopäätöksiä näistä on tehty. Aivan muutaman asian haluaisin nostaa esille kertomuksesta.

Lähinnä lähtisin arvonlisäverokysymyksestä. Mielestäni tilintarkastajat ovat oivallisella tavalla nostaneet esille sen, että meillä on selkeästikin ollut ongelmia verohallinnon toimintatapojen osalta. Asiakaspalautteessa, mikä on tullut, niihin on kiinnitetty huomiota. Erityisesti kun mennään varsin uuteen asiaan, joka esimerkiksi yrityksissä on ollut esillä, eli arvonlisäverojärjestelmään, niin sen osalta on voitu tulkita sillä tavalla, että kokonaisuus on varsin sekava ja toisaalta se myös aiheuttaa sen, että eri puolilla maata saatetaan tulkita asioita eri tavalla.

Tämä kokemuksen mukaan on todellakin aivan totta, koska olen paljon yrittäjien kanssa ollut tekemisissä. On luonnollista, että silloin, mikäli näin on, asiakkaat eri puolilla joutuvat mahdollisesti eriarvoiseen asemaan. Silloin on syytä, että se ohjeistus, mikä verohallinnon puolelta rakennetaan, on sellainen, että verovelvolliset ovat tasavertaisessa, yhdenvertaisessa, asemassa ja myös verovelvollisten oikeusturva toteutuu. On selvä, että verovelvollisilla on myös oikeus edellyttää sitä, että verotus on ymmärrettävää, se on selkeätä ja toteutuu tasapuolisesti.

Ihan mielenkiintoinen asia, mikä tähän liittyy myös, on se, että tilintarkastajat ottavat kantaa pienten yritysten problematiikkaan arvonlisäverotuksen ja valvontailmoitusten ja vastaavien osalta. Tämä on mielestäni kyllä varsin tärkeää, koska se byrokratia, mikä yrityksissä on, rasittaa, ja kun mennään pieniin yrityksiin, niin se rassaa entistä enemmän. Tässä mielessä todella toivoisi, että ne huomiot, mitä tilintarkastajat ovat tehneet, johtaisivat siihen, että voisimme keventää pienten yritysten byrokratiaongelmia ja myös sitä kautta kustannuksia. Toivoisin todella, että tämä menisi eteenpäin.

Ihan mielenkiintoinen havainto on myös se, että on otettu kansainvälinen näkökulma, koska arvonlisäverojärjestelmät eri EU-maissa poikkeavat toisistaan. Tietysti, mitä pienempi yritys, sitä hankalampi on silloin hallita kaikki nämä asiat. Täällä on jopa todettu ihan konkreettinen näkemys siitä, että tämä on saattanut haitata pienten yritysten viennin käynnistämistä, ja tämän tyyppisiä näkemyksiä. Tässä mielessä on varmasti oikein, että tällä tavalla voitaisiin vaikuttaa siihen verohallinnon toimintalinjaukseen, jolla mahdollistetaan yritysten entistä parempi asioiden hoito ja mahdollisuus toimia tässä työssä. Tämä on selkeästi mielestäni hyvää jatkoa niille asioille, mitä meillä on nostettu esiin verotuksen oikeusturvatyöryhmän mietinnöissäkin. Tämä on mielestäni hyvin myönteinen ja positiivinen näkökulma, jonka tältä osin haluaisin nostaa esille.

Toinen asia, joka nousee varsin selkeästi esiin, on työhallinnon tai oikeastaan monenkin ministeriön alueella toimivat hankkeet eli Esr-hankkeet ja niihin liittyvä ongelmatiikka. Siellähän liikkuu eurooppalaista ja myös kotimaista rahaa kymmeniä miljardeja kaiken kaikkiaan, kun ne yhteen lasketaan. Näiden osalta joskus tuntuu siltä, että asioiden seuranta ja niiden vaikuttavuus ovat hyvin huonosti hahmotettavissa. Tästä johtuen näiden koordinaatioon tulee todellakin kiinnittää huomiota niin, että seurantaan saadaan sellaista jämäkkyyttä ja selkeyttä, että meillä syntyy yhtenäinen näkemys näistä asioista. Tänä päivänä valitettavasti tuntuu siltä, että näiden erilaisten satojen ja taas satojen projektien puitteissa työllistetään kyllä lähinnä näiden projektien vetäjiä. Valitettavasti intressi liian paljolti painottuu siihen, että saadaan rakennettua asiakirjat ja ajatukset sellaisiksi, että voitaisiin hakea erilaisia rahoituksia. Tässä mielessä projektien tuloksellisuuden kannalta on tärkeää, että niiden seuranta on järjestetty hyvin.

Haluaisin antaa myönteisen näkemyksen tarkastajien lausuntoraportista myös liittyen oppisopimuskoulutukseen, joka on nostettu hyvin voimakkaasti esille. On todettu, että oppisopimuskoulutus lisää nuorten työttömien työmarkkinavalmiuksia ja antaa hyvän mahdollisuuden suorittaa työelämän tutkinto ja syventää ammatillista osaamista. Tässä suhteessa olen todellakin samaa mieltä. Nimittäin silloin, kun mietitään toimenpiteiden vaikuttavuuskysymyksiä,

voidaan todeta, että esimerkiksi meillä Tampereella, missä oppisopimuskoulutusta on hoidettu mielestäni aika tehokkaasti, näiden oppilaiden valmistuminen ja ammatin löytäminen on toteutunut jopa 90-prosenttisesti. Tässä on kohdetyöllistämishankkeista kysymys, kohdeasioista, sillä tavalla, että se on täsmäkoulutusta, mitä tätä kautta saadaan, ja silloin on tietysti hyvin tärkeää, että tämän tyyppistä toimintaa tulee todellakin voida entistä enemmän suosia.

Tässä mielessä on tietysti syytä harkita sitä näkemystä, mikä raportissa on tuotu esille, millä tavalla hallinnon puitteissa voitaisiin selkeyttää oppisopimusjärjestelmää. Onko syytä keskittää parissakin ministeriössä toimivia asioita yhteen ja yksinkertaistaa asioita? Näitä varmasti on syytä miettiä.

On selvää, että kun Suomessa kuitenkin oppisopimuskoulutusjärjestelmä on uudelleen itsensä löytänyt, aikansa se oli unohduksissa, mutta nyt se on taas nousemassa täsmäominaisuutensa johdosta, niin tätä luonnollisesti tulee kehittää.

Hyvänä näen myös sen, että tilintarkastajat ottavat edelleenkin vakavasti Suomen velkaantumisongelman, josta tänään jo on puhuttu, koska todellakin me operoimme edelleenkin ehkä liiankin paljon sillä tavalla, että luotamme kasvun kautta syntyvään hyvinvointiin ja sitä kautta syntyvään tulorahoitukseen niin, että velkaantumista voitaisiin vähentää. Mutta aina on, kuten todettu, myös tulossa se, että silloin, kun kasvu taittuu, saattaa syntyä ongelmia, ja silloin sen huolen ylläpitäminen on merkittävä asia, että pitää valmistautua velan takaisin maksamiseen ja sen hoitamiseen ja ennen kaikkea, tänä päivänä nähdään, korkokulujen hoitamiseen, jotka ovat lähes 30 miljardia. Tässä mielessä huolenaihe on hyvin perusteltu ja velkaantumisesta kannattaa edelleenkin kantaa huolta ja vastuuta, vaikka nyt olemme saaneet elää monta vuotta hyvässä nousussa.

Arvoisa puhemies! Haluan lausua kuitenkin tilintarkastajille hyvän kiitoksen siitä, että kertomuksessa on varsin selkeästi nostettu esiin keskeisiä kysymyksiä.

Ed. E l o (vastauspuheenvuoro): Puhemies! Jo ainakin toisen kerran tänään tulevat eduskunnan täysistunnossa, ensimmäisen kerran kyselytunnilla, esille koulutuksen ja työelämän suhteet. Henkilökohtaisesti olen jo vuosikausia ollut vakuuttunut siitä, että ammatillinen koulutuksemme pitää muuttaa hyvin voimakkaasti siihen suuntaan, mitä ed. Kantalainen puhui, mutta, vähän selvemmin sanottuna, aivan selvästi meidän pitäisi koko ammatillinen koulutus muuttaa suurin piirtein saksalaiseen duaalijärjestelmään, jota me Suomessa kutsumme oppisopimuskoulutukseksi.

On aivan selvää se, että ihmisillä, jotka valmistuvat työelämään, pitää olla taitoja. Ei riitä yleinen osaaminen, vaan pitää olla työelämän taitoja; sitä yritykset tänä päivänä vaativat. Meidän vastauksemme on ollut oppisopimuskoulutus. Mutta se ei mielestäni riitä, vaan meidän pitää saada koko ammatillinen koulutusjärjestelmämme yhteistyöhön yrittäjien, ammattiyhdistysliikkeen, kauppakamarien kanssa, niin kuin tapahtuu Saksassa. Tässä näen kyllä, niin kun ed. Kantalainen viittasi, että myös hallintoon pitää saada paitsi kunnat ja valtio myös yritykset, ammattiyhdistysliike ja työantajat mukaan. Kunnianhimoinen päämäärä pitää olla se, että saamme paljon paljon paremman työvoiman sitä kautta, että kehitämme ammatillista koulutusta, oppisopimuskoulutusjärjestelmää tai duaalijärjestelmää, miksi haluamme sitä nimittää.

Ed. K a n t a l a i n e n (vastauspuheenvuoro): Puhemies! On vaihteeksi helppo yhtyä ed. Elon näkemyksiin, koska logiikka ja analogia on aivan yhdensuuntainen. Kyllä me olemme nähneet ne vaikuttavuudet, mitä on voitu todeta koulutusjärjestelmissämme. Täsmäkoulutuksen kautta voidaan luoda sellaista kestävää koulutusta, kestävää työllisyyttä, joka on maamme kannalta, pienen populaation osalta ja osaamisen kannalta ihan keskeisessä asemassa.

Ed. I h a m ä k i : Arvoisa puhemies! Haluan puuttua Valtiontilintarkastajain kertomuksessa vain yhteen osioon.

Ed. Luhtanen otti ansiokkaalla tavalla esiin terveyskasvatuksen ja sen toteuttamisen. Haluan todeta, että on erityinen ansio valtiontilintarkastajille, että he ovat ottaneet esiin ihmisen terveyteen ja hyvinvointiin liittyvät asiat, jotka perinteisesti eivät kuulu heidän rooteliinsa.

Valtiontilintarkastajat puuttuvat terveyskasvatukseen osoitettujen määrärahojen käyttöön ja seurantaan. Haluan todeta sen, että Terveyskasvatus-otsake on oikein, koska se on yleisesti käytetty, mutta ehkä parempi nimi olisi Terveyden edistäminen, joka tullee lähivuosina käyttöön.

Valtiontilintarkastajat ovat ottaneet erityisesti tupakkalain 27 §:n mukaisen määräyksen huomioon, että valtion tulo- ja menoarvioon on vuo-

sittain otettava määräraha, joka vastaa 0,45:tä prosenttia tupakkavalmisteveron arvioidusta vuotuisesta käytöstä. Kuitenkin maaliskuussa 95 voimaan tulleen uudistetun tupakkalain yhteydessä eduskunta edellytti tupakoinnin vähenemiseen ja terveyskasvatukseen käytettävän Maailman terveysjärjestön suositteleman 1 prosentin osuuden tupakkaveron tuotosta. Valtiontaloudellisista syistä määrärahaa ei ole kertaakaan otettu talousarvioon niin suurena kuin eduskunnan ponsi edellyttää, vaan se on ollut 0,75 prosenttia tupakkaveron tuotosta.

Valtiontilintarkastajien näkemykset terveyden edistämisestä ovat tärkeitä ja yllättävästi erittäin asiantuntevia. He puuttuvat tupakoinnin vähentymiseen todeten, että tavoite on pääosin toteutunut, mutta ottavat huomioon myös tupakoinnin lisääntymisen nuorison piirissä. Lisäksi valtiontilintarkastajat ottavat huomioon alkoholin humalakäytön vähentymisen, mutta sen lisääntymisen nuorison keskuudessa. Myös huumeiden yleiseen käyttöön puututaan. Erityisen tärkeää on se, että ravitsemuskasvatukseen myös otetaan kannanotto ja todetaan, että ravitsemuskasvatusta koskeva tavoite on pääosin toteutunut. Lisäksi otetaan kantaa tapaturmien ja mielenterveysongelmien ehkäisyyn.

Kertomuksessa todetaan, että ehkäisevän sosiaali- ja terveyspolitiikan tavoitteet, painopistealueet ja eri viranomaisten vastuu ja toimintastrategiat ovat tilintarkastajien saamien selvitysten mukaan yleensä olleet asianmukaisia ja selkeitä. Lääninhallitusten rooli kuntia ohjaavana ja valvovana viranomaisena on edelleen keskeinen, todetaan. Valtiontarkastajien mielestä läänien yhteistyötä terveyden edistämisessä tulisikin lisätä ja tehostaa, koska monissa alueellisissa palveluyksiköissä toteutetaan hyviä hankkeita, joista ei kuitenkaan riittävästi tiedoteta laajemmalti. Esimerkkinä on otettu Etelä-Suomen lääninhallituksen sosiaali- ja terveysosastolla valmisteltavat strategiat.

Haluan tässä yhteydessä todeta, että parempi esimerkki olisi ollut Itä-Suomen läänin alueella toimiva Etelä-Savon maakunta, jossa on suuri terveyden edistämisneuvottelukunta, jonka puheenjohtaja allekirjoittaneella on kunnia olla, ja tässä neuvottelukunnassa istuvat kaikki alueen kunnanjohtajat. On aika merkittävää, että terveysasiantuntijoina esiintyvät kunnanjohtajat. Mutta tämän neuvottelukunnan hallituksena periaatteessa toimii työvaliokunta, joka valmistelee asiat neuvottelukunnalle. Työvaliokunnan valmistelemat asiat neuvottelukunta hyväksyy, ja kunnan johto panee toimeen kuntaorganisaation kautta nämä toimenpiteet. Tämä on sinänsä täysin uniikki yritys vaikuttaa kuntalaisten terveyteen tällä alueella, ja kohtalaisesti on onnistumisia jo voitu todeta.

Minä haluan tässä yhteydessä todeta, että kun kunnat ja valtio itkevät jatkuvasti kustannusten kanssa, jotka ne joutuvat panemaan sosiaali- ja terveydenhuoltoon, niin nimenomaan terveyden edistäminen vähentää näitä kustannuksia.

Jos meillä Suomessa 50 000 ihmistä menehtyy vuosittain, näistä 50 000:sta 25 000 kuolee sydän- ja verisuonisairauksiin. Sydän- ja verisuonisairauksien estämisessä ja torjumisessa on tärkeintä meidän kansantautimme sepelvaltimotaudin torjunta. Mehän tiedämme, että sepelvaltimotaudin riskitekijöinä ovat ensinnäkin tupakka, toisena korkea kolesteroli ja kolmantena kohonnut verenpaine. Itse asiassa tupakointia voidaan vähentää tai sitä ei pitäisi ollenkaan aloittaa, kolesterolia voidaan alentaa, jos syödään rasvatonta ja vähärasvaista ruokaa, ja myös verenpaine alenee, kun harrastetaan liikuntaa ja vähennetään suolan käyttöä.

Jos ajatellaan sepelvaltimotaudin vähentymistä viimeisen 25 vuoden aikana, niin se on todellinen menestystarina suomalaisessa väestössä, sillä alle 65-vuotiailla on sepelvaltimotautikuolleisuus vähentynyt vuodesta 1972 vuoteen 1997 peräti 65 prosenttia. (Ed. Aittoniemi: On leikattu!) Tästä 65 prosentista on laskettu olevan 53 prosenttia tupakan vähentämisen ansiota, kolesterolin vähentämisen ansiota ja verenpaineen hoidon ansiota. Kysymys kuuluukin, minkä ansiota on loppu 12 prosenttia.

Minä voin ed. Aittoniemelle todeta, että se 12 prosenttia on lääketieteen ansiota.

Se, että meillä on paljon paremmat lääkkeet käytössä, meillä on hienot sairaalat ja terveyskeskukset käytössä, me olemme kouluttaneet hyvät lääkärit ja hyvät sairaanhoitajat, olemme rakentaneet mahtavat leikkaussalit, kehittäneet ohitusleikkauksia ja pallolaajennuksia, on vaikuttanut 12 prosenttia sepelvaltimokuolevuuden alenemiseen. Se 12 prosenttia on maksanut maltaita suomalaiselle yhteiskunnalle, valtiolle ja kunnille, kun sen sijaan se 53 prosenttia, joka johtuu tupakan vähentämisestä, suolan vähentämisestä, liikunnan lisäämisestä ja rasvan käytön vähentämisestä, ei ole juuri maksanut mitään. Jos me haluamme terveyttä edistää, niin meidän pitää sitä edistää näillä sektoreilla, että me vähennämme tupakointia ja me vähennämme rasvan käyttöä ja me vähennämme kolesterolia. Tässä mie-

lessä on erittäin tärkeätä, että valtiontilintarkastajat ovat kiinnittäneet huomiota tähän asiaan.

Kuten valtiontilintarkastajat edelleen toteavat, ehkäisevä työ sekä sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyö tulisikin paremmin kytkeä palvelujärjestelmän kokonaisuuteen, koska kuntien vaikea taloudellinen tilanne on aiheuttanut sen, että ehkäisevä sosiaali- ja terveyspolitiikka on joutunut keskimääräistä suuremman karsinnan kohteeksi. Me karsimme sieltä, mistä sitä ei pitäisi tehdä, ja lisäämme resursseja sinne, mihin toki pitää lisätä, koska ihmiset pitää tässä hyvinvointivaltiossa hoitaa, mutta kuitenkin se on pienempi osa, joka tätä terveyttä meille kansakuntana ja väestötasolla antaa.

Tässä onkin mielenkiintoinen lopputoteamus valtiontilintarkastajilla, kun he toteavat, että "valtiontilintarkastajain mielestä valtiontalouden salliessa terveyskasvatusmäärärahaa tulisi korottaa tai muutoin osoittaa lisää varoja terveyskasvatukseen ja terveyden edistämisen perusteluihin hankkeisiin". Pitääkö meidän odottaa valtiontalouden korjautumista, kun se ei korjaudu, jos me rakennamme lisää sairaaloita ja terveyskeskuksia, leikkaussaleja ja kehitämme näitä menetelmiä? Ne kohentuvat paljon paremmin, jos me ehkäisemme näitä sairauksia edeltä käsin.

Minusta kuitenkin valtiontilintarkastajien puuttuminen terveyden edistämiseen on nimenomaan tärkeätä kansakunnan ja kansalaisten terveyden ja hyvinvoinnin kannalta, mutta myöskin kuntien ja valtion talouden kannalta. Tilintarkastajien kertomus on nyt yksi askel ja yksi porras rakentamassa meille väestötasolla parempaa terveyttä.

Ed. Karjula: Arvoisa rouva puhemies! Valtiontilintarkastajien kertomus pitää sisällään monia hyvin tärkeitä asiakokonaisuuksia, ja haluan nostaa esille semmoisen näköalan, voisiko tätä tilintarkastajien kertomusta levittää paremmin informoimaan myös maakuntien ihmisiä. Jos ajatellaan sitä, että tämä politiikan alennustila näkyy monella tavalla, ehkä tässä olisi sellaisia asiallisia aineksia, joista tiedon välittäminen kansalaisille voisi saada ihmisiäkin mukaan pohtimaan monia tämänhetkiseen yhteiskuntapolitiikkaamme liittyviä hyvin tärkeitä kysymyksiä. Sen vuoksi ajattelin kahteen asiaan puuttua.

Kertomuksessa on tarkasteltu työvoima- ja elinkeinokeskusten organisoitumista ja organisaatiouudistusta minusta hyvin osuvasti. Ensinnäkin tässä todetaan, miten te-keskuksilla tulee olla keskeinen vaikutus omien alueidensa elinkeino-, työvoima- ja maaseutupolitiikan toteuttamisessa. Jatkossa kiinnitetään erityistä huomiota siihen, miten monenlaisia ongelmia vielä liittyy arvioitavina olleiden te-keskusten toiminnan koordinaatioon ja tuloksellisen toiminnan etenemiseen.

Minusta tämä on hyvin tärkeä asia, ja muistelematta sen enempää menneitä haluan kuitenkin palata siihen keskusteluun, jota käytiin silloin, kun te-keskusuudistus oli eduskunnassa. Muutamissa puheenvuoroissa jopa tartuttiin tähän, onko tavoiteasetanta riittävän selkeä, onko siihen kiinnitetty riittävää huomiota, onko kaiken kaikkiaan se kokonaisnäkemys, jonka pohjalta te-keskusuudistus toteutetaan, jäsentynyt ja selkeytynyt riittävästi. Oli aika helppo todeta jo siinä vaiheessa esimerkiksi eri ministeriöiden kuulemisen jälkeen, että ei ole. Jokainen katseli omaa pelikenttäänsä, sitäkin, voisi sanoa, aika kapeasta näkövinkkelistä. Näin jälkeenpäin joutuu jopa kysymään, oliko kellään muulla kokonaisnäkemystä kuin kauppa- ja teollisuusministeriön silloisella kansliapäälliköllä, joka valitettavasti ehkä kaikkein raskaimmissa vaiheissa hänkin onnistui pelastautumaan muihin tehtäviin, ilman että tämä koko aluekehitystä ajatellen erittäin tärkeä uudistus vietäisiin perille.

Nimittäin vaikka puhutaan valtionhallinnon uudistusten läpi viemisestä, on ihan samasta perusasiasta kysymys kuin kaikissa uudistamis-, kehittämishankkeissa. Tarvitaan ihmisiä, jotka syvällisesti sitoutuvat, syvällisesti ymmärtävät, mitä on tehtävä. Sitä kautta varmistetaan myös se, että syntyy tuloksellista toimintaa ja hallinto löytää sellaiset linjat ja ratkaisut, jotka todella palvelevat nykyaikaisia tarpeita. Minusta tämän johtopäätöksen esiin nostaminen jatkossa, kun varmasti on odotettavissa hyvin monenlaisia hallinnon alueella tapahtuvia uudistuksia, on varsin keskeinen ja olennainen näkemys.

Arvoisa puhemies! Haluan sen lisäksi puuttua toiseen asiakokonaisuuteen. Minusta täällä loppulehdillä on myös sellaista arvokasta tietoa, joka pitäisi välittää laajemmin kansalaisten tietoisuuteen, eli valtiontilintarkastajien rahoittama tutkimustoiminta. Minusta jokainen näistä valituista tutkimusteemoista on ajankohtainen, perusteltu, mutta haluan ihan kahteen pysähtyä erikseen.

Ensiksikin pienen ja keskisuuren yritystoiminnan toimintaedellytykset ja kehitysnäkymät Suomen kansantaloudessa. Professori Kanniaisen johdolla on tehty hyvin merkittävää perustyötä,

tarkennettu, täsmennetty, jäsennetty muutamia hyvin keskeisiä kysymyksiä. Haluan muutaman niistä ottaa esille.

Ensinnäkin uusien työpaikkojen syntyminen. Jos ajatellaan sitä, että Yhdysvalloissa vuosina 1983—96 uudet työpaikat ovat lisääntyneet lähes 25 prosentilla, samaan aikaan Euroopan unionin alueella lisäys on ollut vajaa 4 prosenttia. Minusta tämän pitäisi jo avata näkökulmaa tiettyihin uudelleenarviointeihin myös yrityspolitiikassa. Näitä johtopäätöksiä ei kovin selkeästi tässä tutkimuksessa ole hahmotettu, mutta kuitenkin sillä tavalla, että nämä peruslähtökohdat, joissa lisäksi todetaan myös havaintona se, että kollektiivinen riskinkanto vähentää yrittäjyyttä ja hidastaa työpaikkojen syntymistä, tietyllä tavalla tukevat sitä näkökulmaa, että meidän pitäisi toteuttaa yhteiskuntapolitiikassa joitakin perustavaa laatua olevia uudistuksia, jotka edistävät yrittäjärakenteiden vahvistumista ja yrittäjyyden lisääntymistä.

Tämä johtopäätös, johon koko tutkimus kiteytyy, Suomessa on liian vähän työllistävää yritystoimintaa, ei saa jäädä vain tällaiseksi toteamukseksi, voisi sanoa, että valtiontilintarkastajien kertomuksen liitteeseen, vaan toivon mukaan asia nostetaan vahvempaan yhteiskuntakeskusteluun ja sitä kautta haetaan myös ratkaisuja tähän kysymykseen.

Vielä lopuksi haluan muutaman sanan sanoa toisesta hyvin keskeisestä tutkimusaiheesta, EU-tukien koordinoinnin ja seurannan kehittämisestä. Haluan tässä ottaa esille oikeastaan yhden kuvakulman, joka ei tässä tarkastelussa ainakaan mielestäni riittävän vahvasti tule esille, sen, että me toimimme nyt EU-ohjelmien puitteissa, joista vastaavat lähinnä maakunnalliset liitot, jotka kokoavat ja koordinoivat maakunnittain tätä kehittämistyötä. Minusta liian vähälle on jäänyt keskustelu siitä, tarvitaanko vahvempaa kansallista koordinaatiota. Nimittäin täällä tullaan johtopäätökseen, että pitäisi saada enemmän laajuutta kehittämishankkeisiin.

Se, että me maakunnittain vain laajennamme näitä kehittämishankkeita, ei mielestäni välttämättä ole oikea johtopäätös. Keskeisintä on se, että me varmistamme ydinpersoonien vahvan sitoutumisen näihin kehittämisohjelmiin, ja enemmänkin pitäisi kansallisesti pystyä koordinoimaan niitä arvoketjuja, ydinosaamisalueita, joilla maakunnat ja alueet voivat tukea toisiaan. Minusta tämä välimaasto, millä tavalla maakunnallisten ohjelmien ja EU-ohjelmien koordinaatio hoidetaan, on liian ohutta. Haluan korostaa sitä, että sen ei tarvitse merkitä byrokratian lisääntymistä, vaan nimenomaan koordinaation ja yhteistyömahdollisuuksien vahvistumista. Tähän liittyy toki hyvin olennaisena se, miten helpotetaan, miten joustavoitetaan rakennerahastojen toimivuutta, resurssien kanavointia. Tällä hetkellä meillä on aivan liian paljon vielä byrokraattisia hidasteita.

Ed. L a h t e l a : Arvoisa rouva puhemies! Itsekin aion puuttua ed. Karjulan viimeksi puheessaan mainitsemaan rakennerahastoasiaan. Tilintarkastajat ovat hyvin puuttuneet siihen ja todenneet kehittämiskohteena sen, jotta näitä varoja pitäisi jakaa sillä tavalla, että jäsenmaksua voitaisiin suoraan vähentää EU:n suuntaan, jolloin Suomessa voitaisiin suoraan se raha käyttää kansallisella tasolla, jolloin mahdollisesti jopa saataisiin säästöön siitä, että se käytettäisiin nuukemmin ja tarkemmin oikeisiin kohteisiin. Minusta se on ihan hyvä kannanotto.

Toinen asia, mihin lyhyesti aion ottaa kantaa, on vajaakuntoisten asema. Tästähän voidaan todeta se myönteinen asia, että kaiken kaikkiaan vajaakuntoiset henkilölukumäärinä ovat työllistyneet paremmin ja heitä on eri tavoin saatu aktivoitua. Kun katsoo näitä tilastoja, niin kahden viimeisen vuoden aikana on tapahtunut ihan merkittävä muutos. Mutta tässä on kuntakohtaisia eroja hirveän paljon työvoimatoimistoissa. Tiedän yhdenkin työvoimatoimiston, jossa ei tukityöhön osoiteta vajaakuntoisia yhtään. Se on ikävä piirre. Tämä on nyt lähinnä työvoimahallinnon asia, ja sieltä kautta pitäisi antaa viestiä, että tämä on tärkeä asia kautta maan, että vajaakuntoiset pääsevät jollakin tavalla osallistumaan tähän yhteiskuntaan. Tämän suunnan pitäisi jatkua.

Ed. A i t t o n i e m i : Arvoisa puhemies! Valtiontilintarkastajat ovat luonnollisesti kiinnittäneet huomiota myös oikeudenkäyttöön ja syyttäjälaitoksen toimintaan. Meillähän oikeuslaitoksen toiminta kangertelee aika pahasti, kylläkin tämän uuden prosessiuudistuksen vuoksi, joka ei lähtenyt oikein kunnolla niveltymään, mutta myös erityisesti siitä syystä, että meillä on hyvin voimakas resurssipula syyttäjälaitoksen piirissä. Senhän näkee aivan numeraalisesti siitä, että kun vertaa Ruotsiin, niin en muista nyt suhdelukuja tarkkaan, mutta muistelen, että Ruotsissa on enemmän kuin puolta enemmän syyttäjiä vastaavissa tehtävissä kuin Suomessa. Se merkitsee sitä,

että syyttäjäkanta on tavattoman rasittunutta ja jutut ehkä jossain määrin ruuhkautuvat sen vuoksi.

Tämän lisäksi, että on yleinen resurssipula, syyttäjäresurssit ovat jakautuneet myös varsin epätasaisesti eri kihlakuntiin. Joissakin syyttäjävirastoissa saattaa olla 400 juttua yhtä syyttäjää kohti vuodessa, kun joissakin paikoissa taas ei ole kuin 350 kahdella syyttäjällä. Koska nämä syytettävät jutut suhteellisesti ovat samanlaisia lukuun ottamatta suurempien kaupunkien vaikeita talousrikosjuttuja, niin tässä on selvä ristiriita olemassa. Sen vuoksi — ja sen lisäksi, että syyttäjäresursseja pitäisi kiireesti lisätä, mihin lakivaliokuntakin on lausunnossaan kiinnittänyt huomiota — myös tätä eri kihlakunnanvirastojen välistä suhteellista osuutta syyttäjäresursseista pitäisi tasata sillä tavalla, että joka puolella nämä syyteasiat ja oikeudenkäynnit sujuvat normaalisti ja joustavasti sillä tavalla, kuin kuuluu tapahtua.

Ed. E l o : Arvoisa puhemies! Ed. Karjulan puheenvuorosta haluan vain todeta sen, että kun hän puhuu yrityspolitiikan tärkeydestä, niin aika paljon me tässä suomalaisessa yhteiskunnassa, kun puhumme työllisyydestä, voimme pistää yhtäläisyysmerkin yrityspolitiikan ja veropolitiikan välille.

Minäkin luin hyvin mielenkiintoisen tilaston eilen ranskalaisesta lehdestä, jossa kerrottiin, että Yhdysvalloissa kaikista työpaikoista 80 prosenttia on palveluissa, bruttokansantuotteesta 73 prosenttia synnytetään palveluissa. EU:ssa vastaavasti palveluissa on 45 prosenttia työpaikoista eli vain vähän runsas puolet suhteessa Yhdysvaltoihin. Sen lisäksi, kun siis Yhdysvalloissa tuotetaan 73 prosenttia bruttokansantuotteesta palveluissa, Euroopassa EU:n piirissä vain 50 prosenttia.

Nämä ovat mielenkiintoisia lukuja. Mielestäni kysymys on hyvin oleellisesti siitä, minkälaista veropolitiikkaa noudatetaan, mikä on ihmisten ostovoima, mikä on palvelujen hinta. Voidaan todeta, että kun esimerkiksi 94 Suomessa EU:hun valmistauduttaessa asetettiin 22 prosentin arvonlisävero palveluille, se oli aikamoinen moukarinisku palvelualojen työllisyydelle, ei ainakaan sen edistämistä. Nythän Euroopassa keskustellaan siitä, pitäisikö palveluiden arvonlisäveroa alentaa vai ei, mutta eteenpäin ei ole kovin paljon päästy. Ainakaan Suomessa palvelujen työpaikat eivät lisäänny riittävän nopeasti.

Ed. M e t s ä m ä k i : Arvoisa rouva puhemies! Ed. Karjula puheenvuorossaan puuttui valtiontilintarkastajien tutkimustoimintaan ja peräänkuulutti niiden tutkimustulosten suurempaa käyttöä. Olen ed. Karjulan kanssa aivan samaa mieltä, että siinä on paljon hyvää tietoa, joka tässäkin talossa leviää oikeastaan vain hallinto- ja tarkastusjaoston jäsenille, myös eduskuntaryhmille, ja loppu jää sitten tieteellisiin kirjastoihin tai jonnekin muualle vastaaviin ja tutkijoille.

Mutta sen verran voin todeta tämän vuoden kertomuksesta, että meillä oli dosentti Pekka Kettusen tekemä tutkimus Turun yliopistosta EU-tukien koordinoinnista ja seurannan kehittämisestä. Se on huomioitu täysimääräisesti, voin sanoa, tässä osassa, jossa me itse olemme kirjoittaneet EU-tukien hallinnoinnista ja budjetoinnista.

Ed. S a v e l a : Arvoisa puhemies! Eduskunta on useaan otteeseen kiinnittänyt huomiota ed. Aittoniemen esille ottamaan kysymykseen syyttäjäresurssien puutteesta. Jos ed. Aittoniemi lukee sieltä sivulta 76 oikein tarkkaan tarkastuskertomusta, hän tulee varmasti havaitsemaan, että valtiontilintarkastajien saaman käsityksen mukaan tähän huoleen on kasvavaa aihetta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään valtiovarainvaliokuntaan.

12) Lakialoite laiksi valtiontalouden tarkastuksesta annetun lain 1 §:n muuttamisesta

Lähetekeskustelu
Lakialoite 135/1998 vp (Mikko Elo /sd ym.)

P u h e m i e s : Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin perustuslakivaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. E l o : Puhemies! Lakialoitteessa esitän Valtiontalouden tarkastusviraston asettamista eduskunnan alaisuuteen. Olen, puhemies, täysin tietoinen siitä, että asiaa on vuosien ja vuosikymmenien mittaan monta kertaa eduskunnassa käsitelty.

Viimeksi eduskunnan edelliset valtiontilintarkastajat vuonna 95 ovat tehneet aloitteen, jossa he ovat esittäneet suurin piirtein saman laatuisen

ajatuksen. Tämä aloite on päivätty 12 päivänä tammikuuta 1995, ja sen silloin allekirjoittivat Kalevi Mattila, Lauri Metsämäki, Anna-Liisa Kasurinen, Boris Renlund ja Pentti Mäki-Hakola. Aloitteesta antoi sekä perustuslakivaliokunta että valtiovarainvaliokunta lausunnon. Se ei johtanut silloin lainmuutokseen.

Muun muassa valtiovarainvaliokunnan mietinnössä todettiin, että lakialoitteen sisällössä oli sellaisia kohtia, joiden ei voitu katsoa johtavan lakiin, mutta esitettiin, että puhemiesneuvosto asettaisi erillisen toimikunnan, jonka olisi pitänyt antaa 1.1.97 mennessä esityksensä. Tätä esitystä ei annettu, mutta olen, puhemies, täysin tietoinen, että asiaa käsitellään nyt perustuslakivaliokunnassa. Toivon, että se johtaa tämän lakialoitteen tapaiseen ajatukseen siitä, että Valtiontalouden tarkastusvirasto tulisi eduskunnan alaisuuteen eikä olisi valtiovarainministeriön alaisuudessa, joka itse asiassa antaa tutkia omia tekojaan.

Ed. Kantalainen: Arvoisa puhemies! Voin yhtyä hyvin ed. Elon aloitteeseen ja lähinnä katsoa sitä siitä näkökulmasta, kun on ollut mahdollisuus seurata esimerkiksi VM:n hallinnoimaa Arsenal-konsernia ja siihen liittyvää tarkastustoimintaa. Todellakin tuntuu siltä, että olisi erinomainen asia, jos voisimme saada tämän järjestelmän rakennettua niin, että sellaisia napanuoria ei olisi, joissa olisi alistettuna tarkastusorganisaatio, joka todella ikään kuin tarkastaa itseään. Tässä suhteessa olisi kansalaisten oikeudentajun kannalta ja yleisen luottamuksen kannalta tärkeää se, että meillä olisi hyvin objektiivinen järjestelmä. Olen omasta puolestani valmis tukemaan esityksen eteenpäinviemistä.

Ed. Metsämäki: Arvoisa rouva puhemies! Ed. Elon lakialoite sopii hyvin tähän aikaan ja siihen keskusteluun, jota eduskunnassa on perustuslakiuudistuksen yhteydessä käyty koko valtiontalouden tarkastusjärjestelmästä. Jos olen ymmärtänyt oikein asian, se etenee siihen suuntaan, jota ed. Elo aloitteessaan ajaa takaa.

Ainoa asia, johon huomauttaisin: kun ed. Elo esityksessään toteaa eduskunnan alaisuudesta, tätä sanaa ei voida käyttää, vaan on lähdetty siitä, että jos tällainen järjestelmä syntyy, se on eduskunnan yhteydessä mahdollisimman itsenäisenä, jotta ei jää sellaista napanuoraa, johon ed. Kantalainen viittasi valtiovarainministeriön alaisuudessa olevasta Valtiontalouden tarkastusvirastosta. Muutoin tämä on hyvä aloite, mutta yhden ilmaisun muuttaisin: eduskunnan yhteydessä.

Ed. Ihamäki: Arvoisa puhemies! Vaikka olemme juuri lausuneet tyytyväisyytemme valtiontilintarkastajien työhön, minusta ed. Elon tekemä aloite on syytä tutkia ja pohtia.

Valtiontalouden tarkastusviraston siirtäminen eduskunnan alaisuuteen — käytän nyt tätä sanaa — samalla tavalla, kuin Kansaneläkelaitos on ja Suomen Pankki on ollut, saattaa olla kovastikin tutkimuksen arvoista. Samalla voitaisiin selvittää valtiontilintarkastajien ja Tarkastusviraston työnjako. Nimittäin on ollut ihan selvä ongelma, että eduskunnalla on ollut kohtuullisen vähäiset mahdollisuudet tarkastaa hallintoa ja talousarvion noudattamista. Koska talousarvion rakennehan on muuttunut viime vuosina aika könttäsummamaiseksi eli me myönnämme vain oikeudet könttäsummina valtionhallinnon eri sektoreille, mielestäni silloin tarkastustoimintaa täytyisi tehostaa. Lisäksi valtionhallinnossa on otettu tulosohjaus käyttöön, mikä suuresti myöskin lisää tarkastuksen tarvetta. Mielestäni tämä on hyvä aloite.

Ed. Aittoniemi: Rouva puhemies! Vaaka ja punnukset ovat olleet kovin epätasapainossa jo pitkään nimenomaan eduskunnan ja valtiovarainministeriön kesken. Olen tähän joskus aikaisemmin vastaavassa tilaisuudessa kiinnittänyt huomiota samalla tavalla kuin ed. Metsämäki, siinä mielessä että valtiovarainministeriössä on tietysti huippuluokan asiantuntijat. He pitävät vielä itseään kymmenen kertaa parempina kuin itse ovatkaan. Jos siellä on Valtiontalouden tarkastusvirasto vielä siinä vaakakupissa heidän rinnallaan, eduskuntahan on täysin avuton siinä mielessä.

Jo siitäkin syystä olisi tärkeätä, että Valtiontalouden tarkastusvirasto, jota kyllä arvostan hyvin suuresti ammattitaitonsa puolesta, siirtyisi pois sieltä valtiovarainministeriön yhteydestä ja tulisi eduskunnan puolelle lisäämään omana punnuksenaan vaa'an tasapainoa, että valtiovarainministeriön osin luultukin erinomaisuus saisi pienen kolauksen ja he asettuisivat vähän niin kuin herran nuhteeseen eduskuntaan nähden. Epätasapainon korjaaminen tässä on hyvin tärkeätä minun mielestäni.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään perustuslakivaliokuntaan.

13) Lakialoite laiksi työkyvyn arvioinnista

Lähetekeskustelu
Lakialoite 134/1998 vp (Mikko Elo /sd ym.)

P u h e m i e s : Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. E l o : Puhemies! Tähän iltaan on nyt tosiaan kerääntynyt kolme lakialoitettani, jotka ovat olleet jo pitkään valmistelussa. Tässä on eräs asia, joka on eduskunnassa varmaan ehkä vielä enemmän keskusteltu kuin äskeinen Valtiontalouden tarkastusviraston asema eli niin sanotut työkyvyttömyyseläkkeet eli arviointi ihmisen työkyvystä. Me olemme täällä vuosi vuoden jälkeen todenneet, että nykyinen järjestelmä ei ole toimiva. Se ei ole ainakaan meidän useimpien mielestä oikeudenmukainen, vaan tarvittaisiin järjestelmä, jossa ihmisten työkyvyttömyys ja työkyky arvioitaisiin niin oikeudenmukaisesti kuin se on yleensä missään yhteiskunnassa mahdollista.

Tässä, puhemies, lähdetään siitä, että tulisi tällainen työkyvyn arviointikomitea, jollainen olisi jokaisessa sairaanhoitopiirissä, ei välttämättä sairaanhoitopiirin alaisuudessa tai edes yhteydessä mutta omana osastona, ja siinä olisi, niin kuin lakialoitteessa todetaan, viisi lääkärijäsentä sekä puheenjohtajana yksi lakimiesjäsen. Tätä voidaan varmasti harkita, onko tarpeellista, että lakimiesjäsen on puheenjohtajana, mutta tämä on minun lähtökohtani tässä vaiheessa. Tästä voisi sitten myöskin, puhemies, valtakunnallisesti valittaa, siis valtakunnan tasolla olisi työkyvyn arviointikomitea. Toivon, että tämä asia menisi eteenpäin.

Ed. I h a m ä k i : Arvoisa puhemies! Ed. Elo on osoittanut kiitettävää aktiviteettia kehittämällä useita lakialoitteita tähän istuntoon.

Mutta itse asiaan on todettava, että työkyvyn arviointi ei ole aina yksinkertainen tehtävä. Ongelmia on olemassa. Sen myöntävät kaikki. On nimenomaan valitettavaa, että hoitavan lääkärin arvio jonkun ihmisen työkykyisyydestä ei aina päde Työeläkelaitoksessa eikä Kansaneläkelaitoksen päätöksenteossa. Nykyäänhän työkykyisyyttä ei arvioida sen mukaan, paljonko eri nimisiä sairauksia joillakuilla henkilöllä on tai montako lääkettä hänelle kenties on määrätty, vaan sen mukaan, mikä on arvioitu jäljellä oleva selviytymis- ja työkyky. Siis monella ihmisellä voi olla saman niminen sairaus, mutta toisella sairaus on lievä ja toisella vaikea. Toisten työolosuhteet ovat hankalat, ja toinen tekee siistiä sisätyötä. Kun jäljellä olevaa työkykyä arvioidaan, se voi olla rajatapauksissa vaikeaa.

Ed. Elo on kehittänyt arviointikomiteaidean ratkaisemaan ristiriitaiset tapaukset. Olipa ratkaisija kuka tahansa, myös arviointikomitean tehtävä tulisi olemaan monta kertaa vaikea. Lopuksi toteaisin, että vaikka lakimiehet tärkeitä ihmisiä ovatkin, lakimies voisi olla tämän komitean sihteeri.

Ed. L a i t i n e n : Arvoisa rouva puhemies! Tämä aloite on erittäin hyvä. Jokaisella meillä on kokemuksia siitä, kun haetaan ensimmäistä työkyvyttömyyseläkettä, miten eläkelaitokset toimivat. Huolimatta siitä, että olisi kahden kolmenkin erittäin pätevän ja hyvin arvostetun lääkärin lausunto, saattavat hakemukset tulla bumerangina. Toivon mukaan tämä aloite saa sille kuuluvan arvon ja sitä vakavasti mietitään, ja toivon mukaan tämä aloite johtaa myöskin tulokseen.

Olen ed. Ihamäen kanssa aivan samaa mieltä siitä, että tämmöisen arviointikomitean puheenjohtajana ei tulisi olla juristin, vaan aivan ehdottomasti tulisi olla lääkärikoulutuksen saaneen henkilön. Juristi toimikoon sitten vaikka sihteerinä.

Ed. L a h t e l a : Arvoisa rouva puhemies! Ed. Elon aloite on paneutunut semmoiseen iäisyyskysymykseen, josta täälläkin on sen aikaa, mitä minä olen eduskunnassa ollut, aina puhuttu. Tämä pitäisi saada nyt ratkaistua jollakin tavalla. Tässä on yksi malli siihen, miten sellainen puolueeton elin, joka ei ole sidoksissa vakuutusyhtiöön välttämättä, voitaisiin saada aikaan.

Olisi odottanut, että ed. Elo olisi malttanut kerätä nimiä tähän paljon, jos nimillä mitään painoarvoa on, vaikka tuntuu, että viimeaikaiset aloitteet, vaikka on kerätty yli satakin nimeä, eivät oikein etene joissakin portaissa. Minä kuitenkin uskon vielä, että mitä useampi kansanedustaja eduskunnassa on jotain mieltä, se antaa viestin ainakin valiokuntaan päin, jotta tämä pitäisi viedä läpi. Minä odotan, että vaikka tässä on vain neljä nimeä, nämä olisivat yhtä painavia, kuin jos tässä olisi sataviisikymmentä nimeä.

Ed. A i t t o n i e m i : Rouva puhemies! Tulee väistämättä mieleen, että tuo komitea-sana on vähän outo. Se viittaa brezhneviläiseen kauteen, mutta ei sille oikein parempaakaan tietysti keksi. Mitä tulee sitten tämmöiseen lautakuntaan, niin samanlainen lautakunta se on kuin kaikki muutkin. Hetken päästä tekee sisälämpöisiä päätöksiä ja pitäisi perustaa lautakunta valvomaan tämän komitean töitä.

Kyllähän tilanne on se, että eduskunnan hallussa tietyllä tavalla, ei sen alaisena vaan sen yhteydessä, on Kansaneläkelaitos, jonka toimiin riittävällä tavalla, kun meillä on valtuutetut, puuttumalla, kerran ärähtämällä oikein kunnolla siellä tällaisen komitean pitäisi toimia ja hoidella näitä asioita. Ei mitään ulkopuolista komiteaa tarvita tässä asiassa.

Ed. E l o : Puhemies! Aivan lyhyesti. Ed. Aittoniemi sai minut vielä käyttämään puheenvuoron, kun hän totesi, että meidän vain pitäisi täältä ärähtää esimerkiksi Kansaneläkelaitokselle. Kuten ed. Aittoniemi tietää, hän on itse ärähtänyt varmaan kymmeniä kertoja tästä asiasta niin täältä istuntosalista kuin muutenkin, ja sen lisäksi meillä on tämä Työeläkelaitos. Ei tämä, puhemies, valitettavasti näillä keinoilla, mitä meillä nyt on käytettävissämme, etene. Minä toivon, että tämä aiheuttaa edes keskustelun siitä, miten tässä asiassa voitaisiin päästä eteenpäin.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

14) Lakialoite laiksi eläkeläisneuvostoista

Lähetekeskustelu
Lakialoite 133/1998 vp (Mikko Elo /sd ym.)

P u h e m i e s : Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. E l o : Puhemies! Aivan lyhyesti. Tämä ideahan, joka tässä on esitetty, on hyvin pitkälle se, jota käytetään muun muassa Tanskassa. Tanskassahan on kaikissa kunnissa lakisääteinen vanhusneuvosto, ja sillä on tämän lakialoitteen perusteluissa kerrottuja tehtäviä.

Joka tapauksessa Suomessa eläkeläisten mielestä näyttää tilanne olevan se, ettei heillä ole riittäviä mahdollisuuksia vaikuttaa sen paremmin valtakunnan kuin kunnallisella tasollakaan, ja tämä olisi nyt ehdotus siihen, että me täällä eduskunnassa säätäisimme lain, jonka mukaan jokaisen kunnan olisi perustettava tällainen eläkeläisneuvosto, jossa olisi 5—12 jäsentä kunnanvaltuuston päätöksen mukaisesti. Tämä on minun mielestäni vastaus ajan kysymykseen siitä, miten yhä aktiivisemmat eläkeläiset voisivat vaikuttaa oman asuinpaikkakuntansa asioihin.

Ed. I h a m ä k i : Arvoisa puhemies! Jos äsken sana komitea särähti ed. Aittoniemen korvaan, niin brezhneviläiseen kauteen viittaan kyllä neuvosto-sanakin. Mutta sinänsä aloite on ihan mielenkiintoinen, ja voi olla, että sitä on vaikea vastustaa, kun eläkeläisiä on niinkin paljon kuin nykyisin jo on.

Monissa kunnissa oli kuitenkin jo 10—20 vuotta sitten niin sanotut eläkeläislautakunnat, ja kokemukset niistä olivat kohtuullisen vaatimattomat. Lautakuntia on kunnallistasolla vähennetty viime aikoina runsaasti. Tämä nyt on sitten toiseen suuntaan tähtäävä ehdotus. Toisaalta lakialoite on kovin ehdottomaan muotoon puettu, että jokaisessa kunnassa pitää olla eläkeläisneuvosto. Tämä ehdottomuus ei ehkä ole ainakaan alkuvaiheessa niin välttämätöntä.

Tietysti lakialoite herättää kysymyksiä, lisääkö se kunnallista byrokratiaa vain voisiko eläkeläisten asioita ajaa jo olemassa olevien organisaatioiden kautta. Johtaako tämä siihen, että kunnassa pitää sitten olla nuorisoneuvostot, naisneuvostot, työikäisneuvostot, ja mitkä olisivat niiden kaikkien funktiot? Mutta mielenkiintoinen aloite, joka osoittaa, että ed. Elo on ollut aktiivisella päällä viime aikoina.

Ed. L a i t i n e n : Rouva puhemies! Jos edellistä ed. Elon aloitetta kehuinkin, niin tätä en kyllä välttämättä kehu. Ed. Elo esittää perustettavaksi eläkeläisneuvostoa. En ymmärrä, että meidän pitäisi lailla oikein määrätä, että kuntiin perustettaisiin erityiset neuvostot eläkeläisiä varten käsittelemään niitä asioita, mitä ed. Elo lakialoitteessaan esittää.

Meillähän toimii jo eräissä Suomen kunnissa, mallia ei tarvitse hakea Tanskasta, kuten Jyväskylässä, tällainen neuvosto, ja se toimii täysin vapaaehtoiselta pohjalta.

Mielestäni sillä tiellä tulisi enemmänkin edetä, vapaaehtoispohjalta, vaikka niin että Kuntaliitto

omalta osaltaan antaisi ohjeita kunnille, että tällaisia neuvostoja tai toimikuntia tulisi perustaa. Mutta se, että lailla määrätään neuvoston perustaminen jokaiseen Suomen kuntaan ja kaupunkiin, menee jo liian pitkälle holhousyhteiskunnan suuntaan ja on kyllä hyvin pitkälle entisen Neuvostoliiton tunnusmerkki.

Ed. S. K a n e r v a : Arvoisa puhemies! Helsingissä toimii eläkeläisyhdistysten neuvottelukunta, jossa meikäläinenkin sattumalta on mukana. Siinä on kuuden eri puolueen lähellä olevat eläkeläisryhmittymät. Me ajoimme pari vuotta sitten kaupunginvaltuustossa läpi ponnen, että kaikissa eläkeläisiä koskevissa asioissa pitäisi ottaa meihin yhteyttä, vaan eipä ole otettu.

Helsingissä toimii myös vanhusneuvosto, mutta se ei ole eläkeläisneuvosto, vaan vanhusten. Siinä pitää olla 63-vuotias, se on vähän erilainen kuin ed. Elon homma. Ed. Elo hyväksyy jo meikäläisen ikäiset ja vähän nuoremmatkin.

Mutta kyllä kai se niin on, että kaikkein parhaiten eläkeläiset saavat asiansa täällä ajettua. Jos esimerkiksi ed. Elon vaalipiiristäkin joku innokas eläkeläinen tulee ed. Elon tilalle tänne, niin kyllä hän painaa oikeata nappia silloin. Se on kaikkein paras lääke.

Ed. L a h t e l a : Arvoisa rouva puhemies! Itsekin olen vähän ristiriitaisin tuntein lukenut aloitetta ja miettinyt, mitä se tarkoittaa. Kyllä minäkin enemmän luotan vapaaehtoiseen toimintaan ja kansalaistoimintaan, jonka lähtee aidosta tunteesta, että meidän on vietävä jotakin läpi. Sellainen keinotekoinen pakolla tehty juttu ei tässä kyllä toimi.

Toiseksi, kun eläkeläisneuvostolla ei ole päätösvaltaakaan, vaan se olisi tavoitteita asetteleva ja neuvoa-antava juttu, niin tämä on aika raskaansarjan hommeli. Mutta sinällään tämä on hyvä keskustelunavaus. Täällä kun on paljon kunnallispoliitikkoja tässäkin salissa, ei tänä iltana kyllä paikan päällä, mutta yleisesti mukana kuntien ja kaupunkien hallinnoissa, niin tämähän voisi olla sellainen virikkeen antaja, jotta voisi yllytellä eläkeläisiä ottamaan enemmän yhteyttä kunnissa, jos he eivät ole oman kunnan kehittämisen osalta olleet aktiivisia.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

15) Lakialoite laiksi tuloverolain 130 §:n muuttamisesta

Lähetekeskustelu
Lakialoite 138/1998 vp (Marjaana Koskinen /sd ym.)

P u h e m i e s : Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin valtiovarainvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. L a h t e l a : Arvoisa rouva puhemies! Ehdotan, että aloite jäisi pöydälle ensi viikon keskiviikkona pidettävään täysistuntoon.

P u h e m i e s : Kun asiaa ei ole yksimielisesti päätetty lähettää valiokuntaan, on asia jäävä pöydälle. Kehotan seuraavia puhujia käyttämään puheenvuoron pöydällepanon ajasta.

Ed. L a i n e : Arvoisa puhemies! Minulla olisi ollut kyllä ihan asiaakin tästä, mutta jos se näin menee, puhun sitten seuraavalla kerralla.

Ed. P o l v i : Arvoisa rouva puhemies! Siirrän myös puheenvuoroni siihen istuntoon, missä asia on seuraavan kerran esillä.

Keskustelu pöydällepanosta julistetaan päättyneeksi.

P u h e m i e s : Keskustelussa on ed. Lahtela ehdottanut, että asia pantaisiin pöydälle ensi keskiviikon täysistuntoon.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Ed. Lahtelan ehdotus hyväksytään ja asia pannaan pöydälle ensi keskiviikon täysistuntoon.

16) Lakialoite laiksi ulosottolain muuttamisesta

Lähetekeskustelu
Lakialoite 141/1998 vp (Kari Rajamäki /sd)

P u h e m i e s : Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin lakivaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. R a j a m ä k i : Arvoisa puhemies! Aloitteen mukaan ulosottolakia muutettaisiin siten,

että täytäntöönpanotoimenpiteitä ei voida jatkaa yli kymmentä vuotta, mikäli tässä ajassa ei ole saatu perityksi yli 80:tä prosenttia alkuperäisen saamisen korottomasta markkamäärästä. Mikäli velan alkuperäisestä markkamäärästä on peritty ulosoton avulla vähintään viidessä vuodessa 100 prosenttia tai yli, velka katsotaan kokonaisuudessaan maksetuksi.

Velkajärjestelyn kaltainen velkojen anteeksianto on mahdollistettava myös niiden ihmisten osalta, jotka ovat ylivoimaisten velkojen edessä ilman mahdollisuutta päästä velkajärjestelyyn. Perustelen tätä sillä, että muun muassa velkajärjestelyyn pääsyn ehtona oleva kahden vuoden yhtäjaksoinen työttömyys rajaa käytännössä suurimman osan pitkäaikaistyöttömistä velkajärjestelyn ulkopuolelle. Velat eivät nykyisen lain mukaan vanhene koskaan, jos velkoja hakee saatavia ulosoton kautta kerran kymmenessä vuodessa.

Ylivelkaantuneiden joukossa on varmasti rikollisen toiminnan perusteella vahingonkorvausvastuun johdosta velkaantuneita samoin kuin kevytmielisesti velkaa ottaneitakin. Kuitenkinkin koko elämän kestävä velkavankeus ulosottotuomioiden, luottohäiriöiden rekisteröinnistä aiheutuvien vaikeuksien ja mahdollisten rikosoikeudellisten tuomioiden lisäksi on kohtuuton seuraamus. Yhteiskunnan kannalta on perusteltua tarjota myös näille ihmisille mahdollisuus päästä velkajärjestelyn kaltaisen menettelyn kautta tilanteeseen, jossa normaali elämä ja toisaalta verojen maksukin voi alkaa. Tämä olisi omiaan estämään syrjäytyneisyyttä sekä harmaata työntekoa. Käytännössä tämä voisi tapahtua ulosottolain ja velkajärjestelylain yhteensovittamisella.

Ulosottolain kokonaisuudistuksen yhteydessä on otettava harkintaan ulosottovelkojen erityinen vanhentumisaika. Miljooniin markkoihin nousevien velkojen maksaminen ei ole tavalliselle ihmiselle mahdollista ulosoton avulla. Mielestäni näihin asioihin on nyt todella puututtava, koska ulosottolain uudistamisen yhteydessäkin esillä olevat asiat vaativat myös eduskunnalta pikaisia toimenpiteitä.

Ed. L a i t i n e n : Rouva puhemies! Ed. Kari Rajamäen aloite ulosottolain 3 luvun muuttamiseksi on erittäin ajankohtainen ja hyvin tarpeellinen.

Nythän tilanne on se, että hyvin monet ihmiset, kuten yrittäjät, ovat menettäneet ikään kuin kansalaisoikeudet ja kansalaiskelpoisuuden johtuen siitä, että nykyinen laki ei mahdollista sitä, että voisi harjoittaa esimerkiksi yritystoimintaa täysin vapaasti. Tästä johtuen on ajauduttu aika tavalla kieroon tilanteeseen siten, että tehdään pimeästi hommia, mikä taas lisää harmaata taloutta, ja toisaalta rehelliseksi koettuja yrittäjiä ja ihmisiä leimataan loppuiäksi ikään kuin rikollisiksi. Tästä johtuen toivon, että ed. Rajamäen aloite, vaikkei tässä ole muitten kuin hänen nimensä, saisi sille kuuluvan vastaanoton.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään lakivaliokuntaan.

P u h e m i e s : Eduskunnan seuraava täysistunto on huomenna perjantaina kello 13.

Täysistunto lopetetaan kello 23.41.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Seppo Tiitinen